

Mikko Joukamaa

LOUIS C.K:N STAND UP -TUOTANTO
HUUMORINTUTKIMUKSEN TEORIOIDEN VALOSSA

Viestintätieteiden tiedekunta

Teatterin ja draaman tutkimuksen Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto, huhtikuu 2019

Joukamaa, Mikko: Louis C.K:n stand up -tuotanto huumorintutkimuksen teorioiden valossa.

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Viestintätieteiden tiedekunta

Teatterin ja draaman tutkimus

Huhtikuu 2019

Tämän tutkielman aiheena on huumorintutkimuksen kolme tunnetuinta teoriaa, stand up -komiikka yleisesti, sekä erityisesti koomikko Louis C.K:n tuotanto.

Stand up -komiikka on esittävän taiteen laji, joka on saavuttanut suuren suosion ympäri maailmaa. Sitä ei kuitenkaan ole tutkittu yhtä paljon kuin muita vastaavia. Louis C.K. puolestaan on yksi maailman menestyneimmistä stand up -koomikoista, varsinkin 2000-luvulla. Hänen maineensa sai kuitenkin kolhun kun paljastui, että hän oli ahdistellut useita naisia seksuaalisesti. Hänen uransa jatko on epävarmaa, vaikka hän onkin pienen tauon jälkeen tehnyt paluun esiintymislavoille.

Esittelen työssäni stand up -komiikan yleisiä piirteitä, ja käyn läpi sen historiaa. Kerron myös Louis C.K:sta, hänen urastaan ja seksiskandaalista. Käyn läpi Louis C.K:n julkaisemat spesiaalit, ja esittelen hänen niissä käsittelemiään aiheita. Huumorintutkimuksen kolme yleisintä teoriaa ovat ylemmyysteoria, huojoennusteoria ja inkongruenssiteoria. Esittelen ne työssäni, ja lopuksi pohdin lyhyesti, kuinka niitä voisi hyödyntää Louis C.K:n materiaalin tutkimuksessa.

Avainsanat: Stand up -komiikka, huumori, Louis C.K., ylemmyysteoria, huojoennusteoria, inkongruenssiteoria

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Stand up -komiikka	5
2.1 Mitä stand up -komiikka on?	5
2.1.1 Kontakti yleisöön	5
2.1.2 Stand up -komiikka ja improvisaatioteatteri	6
2.1.3 Koomikon eri persoonat	7
2.2 Stand up -komiikan historia	11
2.2.1 Eurooppalaiset juuret	11
2.2.2 Varieteen eri muodot Yhdysvalloissa	13
2.2.3 Stand up -komiikan syntyhistorian neljä vaihetta	15
2.3 Stand up -esityksen rakenne	17
2.3.1 Rutiinit	17
2.3.2 Vitsin rakenne	18
2.4 Louis C.K.	20
2.4.1 Louis C.K:n elämä	20
2.4.2. Skandaali ja uran jatko	21
2.4.3. Louis C.K:n esiintymistyyli	23
2.4.4 Louis C.K:n spesiaalit	26
3. Huumorintutkimuksen käsitteitä ja teorioita	28
3.1 Käsitteistä	28
3.2 Huumorintutkimuksen 3 yleisintä teoriaa	30
3.2.1 Ylemmyysteoria	30
3.2.2 Inkongruenssiteoria	31
3.2.3 Huojennusteoria	33
4. Louis C.K:n spesiaalit	35
4.1 <i>Live in Houston</i>	35

4.1.1 <i>Live in Houstonin</i> lyhyet rutiinit	35
4.2 <i>Shameless</i>	37
4.2.1 Aggressioiden purku rutiineissa	38
4.2.2 Toistuva seksuaalisuuden teema	38
4.2.3 Surullinen perhe-elämä	40
4.3 <i>Chewed up</i>	40
4.3.1 Taka-alalle jäävä avioliitto ja vanhemmuus	41
4.3.2 Seksuaaliset tabut	42
4.4 <i>Hilarious</i>	44
4.4.1 Turhanpäiväinen kiukku	45
4.4.2 Perhe-elämä eron jälkeen	46
4.5 <i>Live at the Beacon Theater</i>	47
4.5.1 Matka paremmaksi ihmiseksi	47
4.5.2 Seksuaaliset vitsit kevennyksinä	49
4.6 <i>Word: Live at Carnegie Hall</i>	50
4.6.1 Lapset aasinsiltana muihin aiheisiin	50
4.7 <i>Oh My God</i>	52
4.7.1 Kuolema <i>Oh My Godissa</i>	53
4.7.2 Positiivinen asenne kaikesta huolimatta	54
4.8 <i>Live at the Comedy Store</i>	56
4.8.1 Nopeat yllättävät käännteet lyhyissä rutiineissa	58
4.8.2 Aikuistuneet lapset ja lapsellinen Louis	59
4.9 <i>Louis C.K. 2017</i>	60
4.9.1 Kevyt asenne kuolemaan	62
4.9.2 Sukulaiset ja perhe	63
5. Eri teorioiden käyttö Louis C.K:n rutiineissa	65
5.1 Ylemmyysteoria ja <i>Fat guy problems</i>	65

5.2 Inkongruenssiteorian ongelmat Louis C.K:n tuotantoa tutkittaessa.....	66
5.3 Huojennusteoria ja rutiini <i>Of course, but maybe</i>	68
6. Yhteenveto	70
Lähteet.....	72
Tallenteet:	72
Painetut lähteet:	73
Internet-lähteet:	75
Liitteet:	78

1. Johdanto

Stand up -komiikka on esittävän taiteen laji, joka on 2000-luvulla noussut suurempaan suosioon myös Suomessa esimerkiksi useiden stand up -komiikkaa sisältävien televisio-ohjelmien¹ ansiosta. Monet koomikot ovat Suomessakin nousseet julkiksiksi, kuten Sami Hedberg, Krisse Salminen, ja maailman hauskimaksi ihmiseksi vuonna 2014 valittu Ismo Leikola. Stand up -komiikkaa ei kuitenkaan ole tutkittu yhtä paljon kuin monia muita esittävän taiteen lajeja. Sen voi yksinkertaisimmillaan kuvata esitysmuotona, jossa esiintyjä kertoo yleisölle vitsejä, ja koittaa saada yleisön nauramaan. Stand up -komiikan katsotaan syntyneen 1900-luvun Yhdysvalloissa, vaikka samantyyppisiä esiintymismuotoja on ollut kautta aikojen. Sen alkumuotoja voi havaita esimerkiksi keskiajan narreista tai antiikin Kreikan näytelmien kuoroista. (Toikka & Vento 2000, 12)

Stand up -komiikka on yksi kaikkein henkilökohtaisimmista esittävän taiteen lajeista. Vaikka variaatiota löytyykin, yleensä stand up -komiikassa lavalla on valokeilassa yksi henkilö, joka esiintyy ilman varsinaista roolihahmoa omana itsenään ja omalla nimellään, ja joka on itse kirjoittanut esityksensä pohjaten sen omaan kokemukseensa ja näkemykseensä maailmasta. Hän ei pelkästään esiinny yleisön edessä, vaan suoraan yleisölle. Hän on vuorovaikutuksessa yleisön kanssa, hänen on saatava heidät nauramaan ja reagoimaan. Stand up -koomikko ei voi turvautua kehenkään muuhun kuin itseensä, vaan hänen on itse muodostettava kontakti yleisöön ja löydettävä yhteinen sävel heidän kanssaan.

Willmar Sauterin mukaan jo pelkkä lavalla oleminen on toiminto. Hänen mukaansa niin esiintyjän fyysinen ulkoasu, että henkinen tila sisältyvät niin sanottuihin osoittaviin toimintoihin². (Sauter 2000, 53–4) Stand up -koomikoilla juuri nämä osoittavat toiminnot dominoivat, koska monesti koomikot puhuvat itsestään ja omista tuntemuksistaan. Sauterin mukaan koomikko lavalla on oma itsensä; hän ottaa esimerkiksi ruotsalaisen cp-vammaisen koomikon Jesper Odelsbergin, joka on pyörätuolissa. Sauterin mukaan on hyväksyttävää, että Odelsberg vitsailee vammaisista, koska on itsekin sellainen. (Sauter 2000, 65)

Koomikot ovat yleensä periaatteessa omana itsenään lavalla, vaikkakin monesti hieman erilaisena versiona. Tämä versio voi olla jonkinlainen liioiteltu versio koomikon persoonasta, eräänlainen

¹ Esimerkiksi vuoden 2005 *Get up, stand up!* tai vuonna 2013 alkanut *Naurun tasapaino*.

² Exhibitory actions.

varjokuva tai tärahtänyt valokuva. Se on koomikko, muttei kuitenkaan täysin sama persoona kuin näyttämön ulkopuolella. Onhan koomikko itse ennalta valikoinut mistä asioista hän tulee lavalla vitsailemaan, ja mitä mieltä hän on näistä asioista. Vaikka koomikon lavalla esittämät mielipiteet ja näkemykset voivatkin olla samoja kuin myös lavan ulkopuolella, useimmiten ne ovat kärjistettyjä ja poleemisia, jotta niistä voisi tehdä huumoria. Sen takia erottaisinkin itse koomikon ja hänen näyttämöpersoonansa. Joillain koomikoilla näiden kahden ero voi olla pieni, kun taas jotkut koomikot tekevät selkeämmän eron oman persoonansa ja näyttämöpersoonansa välillä. Jotkut koomikot jopa esittävät selkeää roolia lavalla. Koomikko luo näyttämöpersoonansa sekä tietoisesti, että tiedostamattaan. Tämä alkaa jo esiintymisvaatteiden valinnalla. Ulkoasu on ensimmäinen asia jonka yleisö koomikosta näkee, ja kuten todettua, myös koomikon ulkoasu on toiminto. Monet koomikot pukeutuvat lavalle kuten pukeutuvat muutenkin eivätkä kiinnitä erityistä huomiota vaatteisiinsa, mutta niiden avulla he pystyvät muokkaamaan näyttämöpersoonansa. Esimerkiksi stand up -koomikko George Carlin muutti tarkoituksella vaatetustaan ja näyttämöpersoonansa. Hän esiintyi 1960-luvulla tyylikkäässä puvussa hiukset siististi leikattuna, mutta 1970-luvulla hän alkoi käyttää t-paitoja ja farkkuja, ja muutti myös esiintymistyyliään kanta-aottavammaksi.

Louis Székely, joka tunnetaan paremmin taiteilijanimellään Louis C.K.³, on yksi 2000-luvun tunnetuimmista ja menestyneimmistä stand up -koomikoista. Esimerkiksi populaarikulttuuria käsittelevän Rolling Stone -lehden listalla kaikkien aikojen parhaista stand up -koomikoista hänet arvostettiin neljänneksi. Hän on tullut tunnetuksi vitsailemalla niin sanotusti kielletyistä aiheista, kuten seksistä, ja jotkut voivat pitää hänen komiikkaansa hyvin alatyylisenä. Louis C.K. on julkaissut useita noin tunnin mittaisia stand up -spesiaaleja muun tuotantonsa lisäksi. Koomikon uransa ohella hän on toiminut esimerkiksi ohjaajana, tuottajana, kirjoittajana ja näyttelijänä elokuvissa ja televisiosarjoissa. Hän on myös muuttanut stand up -komiikan tuotantomalleja; hän oli yksi ensimmäisistä koomikoista, jotka alkoivat myydä tuotantoaan itse, omilla kotisivuillaan. Samaten hän alkoi ensimmäisten joukossa myydä lippuja esityksiinsä suoraan kotisivuiltaan. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

Toisin kuin suurin osa muista stand up -koomikoista, Louis C.K. uudistaa joka vuosi esityksensä; hän jättää kaikki aiemmat vitsinsä pois, ja aloittaa esityksen kirjoittamisen puhtaalta pöydältä. Hän on verrannut tätä tapaansa kirjan kirjoittamiseen, sillä kirjailijakaan ei voi loputtomiin jatkaa saman kirjan kirjoittamista. ”If you write a book, you can’t keep writing it” (Weiner 2011, 1.luku, 2.

³ Käytän työssäni välillä myös pelkkää lyhennettä C.K. tai etunimeä Louis.

kappale). Tämän tavan hän omaksui toiselta koomikolta, omalta suosikiltaan George Carlinilta. Carlinin muistotilaisuudessa Louis C.K. kertoi olleensa kyllästynyt omiin vitseihinsä. Hän oli tehnyt stand up -komiikkaa usean vuoden ajan, käyttäen samaa materiaalia, ja tajusi vihanneensa sitä. Hän ihmetteli Carlinin rohkeutta tehdä joka vuosi uusi tunnin mittainen esitys, ja päätti kokeilla samaa. Hän kertoi huomanneensa, että jättämällä vanhat vitsit pois, hänen huumorinsa meni syvemmälle, siihen mitä hän itse ajatteli ja tunsu eri asioista. Tämä sai hänet myös ajattelemaan sitä, mitä hän halusi oikeasti sanoa, mutta oli aiemmin pelännyt. (McGlynn 2011, video 2.50–8.18)

Louis C.K. oli yksi 2000-luvun menestyneimmistä ja suosituimmista stand up -koomikoista. Hänen maineensa kuitenkin tahrautui, kun vuoden 2017 marraskuussa julkaistussa New York Timesin artikkelissa viisi naista kertoi Louis C.K:n ahdistelleen heitä seksuaalisesti. Hän oli artikkelin mukaan masturboinut naisten edessä tai eräässä tapauksessa naisen kanssa käymänsä puhelinkeskustelun aikana. (Ryzik, Buckley & Kantor 2017)

Louis C.K. kertoi syytösten pitävän paikkansa ja pyysi tapahtunutta anteeksi, minkä jälkeen hän vetäytyi julkisuudesta. Hänen uransa jatko on epävarma, sillä esimerkiksi hänen roolinsa tulevissa elokuvissa ja sopimukset uusista stand up -spesiaaleista on peruttu. Hän on kuitenkin tehnyt tauon jälkeen paluun lavoille ja esiintynyt pienemmillä klubeilla, mutta hänen paluunsa on jakanut vahvasti mielipiteitä. Hänen paluutaan on puolustettu esimerkiksi siitä syystä, ettei häntä vastaan ole nostettu rikossyytteitä. Lisäksi on todettu, ettei häntä voi kieltää harjoittamasta ammattiaan. Toisaalta jotkut ovat sitä mieltä, ettei häntä ole rangaistu tarpeeksi, eikä hän ole osoittanut katuneensa tekojaan.

Aion työni toisessa luvussa esillä stand up -komiikkaa, käyden läpi sen historiaa, ja miten sitä on määritelty. Esittelen myös tarkemmin Louis C.K:n ja hänen uransa, sekä käyn tarkemmin läpi hänen aiheuttamaansa skandaalia ja sen jälkipuintia. Lisäksi analysoin hieman hänen esiintymistyyliään. Sen jälkeen kolmannessa luvussa esittelen huumorintutkimuksen kolme yleisintä teoriaa. Vaikka huumorintutkimuksen kenttä on laaja ja monialainen, niin sanotut *ylemmyysteoria*, *inkongruenssi-* eli *yhteensopimattomuusteoria* ja *huojennusteoria* ovat saavuttaneet eräänlaisen valta-aseman, tosin mikään niistä ei ole onnistunut syrjäyttämään muita. Sen jälkeen viidennessä luvussa esittelen suurimman osan Louis C.K:n julkaistuista stand up -komiikka -spesiaaleista, ja käyn läpi, mitä aiheita hän spesiaaleissaan käsittelee. Työni lopuksi esittelen mahdollisuuksia, miten komiikan eri teorioita voisi soveltaa paremmin Louis C.K:n tuotantoon.

Tiedostan kuitenkin, että monet Louis C.K:n rutiineista voivat olla jonkun mielestä typeriä ja alatyylisiä. Hän esimerkiksi saattaa vitseissään esittää jotain hahmoa, joka voidaan kokea rasistisena. Hän myös vitsailee paljon seksistä ja muista niin sanotusti tabuista aiheista. Etenkin masturboinnista Louis C.K. vitsailee toistuvasti. Varsinkin ahdisteluskandaalin jälkeen jotkut tällaisista rutiineista ovat muuttuneet jopa loukkaaviksi ja ahdistaviksi. Tällaisia rutiineja löytyy jokaisesta hänen spesiaalistaan, joten varoituksen sana lienee paikallaan.

Vaikka stand up -komiikkaesitys tapahtuu yleisön edessä, ja yleisö osallistuu eri tavoin esitykseen (ainakin, toivottavasti, nauramalla), tutkimukseni käsittelee Louis C.K:n nauhoitettuja ja hänen nimissään julkaistuja spesiaaleja, eikä varsinaisia live-keikkoja. Tämä tallenteiden käyttö johtuu käytännön syistä. Nämä tutkimuksessa käytettävät spesiaalit ovat virallisia julkaisuja (tosin yhden olen kuunnellut YouTubesta, koska levyn painos on loppu) ja suurin osa niistä on julkaistu Louis C.K:n omilla kotisivuilla. Ne on tallennettu kiertueilla, joissa esityksen kokonaisuus on saattanut vaihdella illasta toiseen. Vaikka rutiinit ovat olleet ymmärtääkseni illasta toiseen suurin piirtein samoja, Louis C.K. on kertonut saattaneensa vaihdella rutiinien järjestystä kiertueen aikana pysyäkseen vireessä (*Talking Funny* 2011, 4.04–4.58).

Sekä tämä työ, että sen kirjoittajan asennoituminen tutkittavaan kohteeseen on muuttunut tekemisen aikana. Aloittaessani Louis C.K. oli yksi suosikkikoomikoistani, ja tarkoitukseni oli tutkia ennen kaikkia eri aiheita ja teemoja, jotka toistuvat hänen tuotannossaan. Louis C.K:n tekojen paljastuttua arvostukseni häntä kohtaan kuitenkin väheni huomattavasti. Aloin myös pohtia sitä, miksi eri vitsit saattavat vieläkin naurattaa, vaikka asenteeni niiden kertojaa kohtaan on muuttunut. Sen takia otin tarkasteluun myös erilaiset teorit huumorista pohtiessani, mistä huumori syntyy. Työssäni saattaa kuitenkin olla vielä osia, joissa keskiössä on Louis C.K:n rutiinien aiheet, eikä niiden käsitteleminen eri teorioiden avulla. Varsinkin neljännessä luvussa, jossa esittelen Louis C.K:n spesiaalit, käsittelen ennen kaikkea rutiinien toistuvia aiheita.

2. Stand up -komiikka

2.1 Mitä stand up -komiikka on?

Stand up -komiikka on esittävän taiteen laji, jossa keskiössä on yksi esiintyjä, joka yrittää saada yleisön nauramaan. Kuten suomalainen stand up -koomikko André Wickström asian ilmaisee, stand up -koomikko on henkilö, joka viihdyttää muita itse keksimillään jutuilla, esiintyy lavalla yksin omalla nimellään ja omana itsenään ilman rooliasua ja puhuu omista asioistaan ja ajatuksistaan (Wickström 2005, 11). Yhdysvaltalainen Lawrence Mintz puolestaan määrittelee stand upin ”kohtaamiseksi yhden, koomisesti käyttäytyvän ja/tai suoraan yleisölle hassuja asioita sanovan, seisovan esiintyjän, jolla ei ole apunaan puvustusta, rekvisiittaa, asetelmaa, tai dramaattista välinettä” (Mintz 1987, 85–6, suomennos oma).

Vaikka hahmottelenkin tässä luvussa millaista stand up -komiikka yleensä on, on otettava huomioon, että erilaisiakin tyylejä on. Esimerkiksi koomikko Andy Kaufmannin esitykset muistuttivat usein enemmänkin performansseja. Samaten koomikko Hannah Gadsbyn vuonna 2018 ilmestynyt spesiaali *Nanette* purkaa komiikan luonnetta ja sen tarkoitus tuntuu välillä olevan naurattamisen sijaan saada yleisö liikuttumaan.

2.1.1 Kontakti yleisöön

Stand up -komiikalle on ominaista koomikon ja yleisön välinen suora, vaikka voittopuolisen yksisuuntainen kontakti (Lindfors 2015, 36). André Wickströmin mukaan stand up -koomikko hakeutuu yleisön luo, toisin kuin esimerkiksi monologiteatterissa, jossa yleisö hakeutuu esityksen luo. Hänen mukaansa koomikko ”kohtaa yleisön sen kotikentällä sen sijaan, että yrittäisi houkutella sen illuusoiden maailmaan”. (Wickström 2005, 36–37)

Tämä katsojan kotikentälle meno konkretisoituu kenties kaikkein selkeimmin tilausesityksissä, joissa koomikko voidaan tilata esiintymään esimerkiksi jonkun firman pikkujouluihin. Koomikko voi myös korostaa tätä kotikentälle menemistä vaikkapa kirjoittamalla erityisiä vitsejä esiintymispaikkaan tai -tilanteeseen riippuen. Koomikoiden esiintymispaikat voivat vaihdella melkoisesti tilauskeikkojen mahdollisesti pienistä lavoista suurempiin klubeihin, ja kaikkein menestyneimpien koomikoiden tapauksessa jopa jäähalleihin. Yhteistä kuitenkin on se, etteivät he Wickströmin sanoin ”houkuttele

katsojaa illuusioiden maailmaan”, eivätkä yritä väittää, että esityspaikka olisi jotain muuta kuin mitä se on. Harva koomikko myöskään käyttää esityksissään erityisiä lavasteita tai roolivaatteita.

Markku Toikka, joka on suomalaisen stand up -komiikan pioneereja, kertoo luoneensa Riku Suokkaan kanssa stand up -komiikkaan eräänlaiset säännöt, joiden puitteissa toimittiin heidän pitämillään klubeilla. Näihin kuuluivat esimerkiksi säännöt siitä, ettei stand up -komiikka ole pelkkää vitsien kertomista, tai että koomikot esiintyvät omina itsenään, ilman teatterimaista puvustusta tai maskeerausta. Toikan mukaan näiden sääntöjen avulla yleisön ja esittäjän välissä olisi mahdollisimman vähän mitään, mikä sotkisi yleisökontaktia ja esittäjän läsnäolon vaatimusta. (Toikka 2018, 22–3)

Koomikon pitää toimia lavalla sen mukaan, miten yleisö oikeasti reagoi, eikä sen mukaan miten hän olettaa tai toivoo heidän reagoivan (Wickström 2005, 121). Eli jos yleisössä joku aivastaa, stand up -koomikon tulisi jollain tavalla huomioda tämä, kun taas esimerkiksi näyttelijän ei tule rikkoa esityksen maailmaa kommentoimalla esityksen ulkopuolista maailmaa. Koomikko voi myös muuten kommentoida yleisön reaktioita; jos jokin juttu ei naurata yleisöä, koomikko voi yrittää pelastaa tilanteen kommentoimalla sitä jollain tavalla.

Myös Ian Brodie muistuttaa, että stand up -komiikka on dialogista, ja esitys tehdään yleisön kanssa, eikä vain sille (Brodie 2014, 5). Siinä missä teatteriesitys voi olla menestys huolimatta reagoiko yleisö siihen vai ei, stand up -esitys on yleensä epäonnistunut, jos yleisö ei naura. Naurattamisen lisäksi stand up on muutenkin dialogista. Jotkut koomikot esimerkiksi keskustelevat yleisön kanssa ja kyselevät heiltä heidän henkilökohtaisista asioistaan, ja saattavat improvisoida vitsejä yleisön kommenttien avulla⁴. Stand up -koomikko puhuu suoraan yleisölle, ja Brodie vertaakin stand up -komiikkaa intiimiin keskusteluun joka tapahtuu kasvotusten (Brodie 2014, 5).

2.1.2 Stand up -komiikka ja improvisaatioteatteri

Koomikko pyrkii luomaan vaikutelman juuri esityksen hetkellä keksitystä jutusta. Todellisuudessa koomikko on kirjoittanut esityksensä valmiiksi jo etukäteen. (Toikka & Vento 2000, 12) Tämä erottaa stand upin improvisaatioteatterista, ja André Wickströmin mukaan improvisaatioteatterilla ”ei ole

⁴ Tai ainakin luoda illuusion siitä, koomikolla saattaa olla mietittynä naseva vastaus katsojalle, riippumatta siitä, mitä katsoja vastaa.

mitään tekemistä” stand up -komiikan kanssa. Improvisaatioteatterissa näyttelijä esittää erilaisia hahmoja ja tilanteita yleisön toivomuksen mukaan, kun taas stand upissa yleisön ja koomikon välille syntyy Wickströmin mukaan aito, ennalta valmistelematon dialogi, joka limittyy valmiiksi kirjoitettuihin monologeihin. (Wickström 2005, 40–1)

Kuitenkin omasta mielestäni stand up -komiikassa on yhteistä improvisaatioteatterin kanssa esityksen dialogisuus. Kummassakin pyritään saamaan reaktioita yleisöltä enemmän kuin esimerkiksi perinteisessä teatteriesityksessä. Koomikko Toni Jyvälä toteaa, että koomikko ”haluaa yleisön reagoivan, jotta hän voi reagoida tähän reaktioon” (Jyvälä 2010, 25). Lisäksi livetapahtumassa voi sattua yllätyksiä. Koomikon tulisi siis esimerkiksi huomioda aivastava katsoja. Myöskin yleisön reaktiot voivat vaihdella illasta toiseen, jolloin koomikko voi reagoida siihenkin. Ulkopuolisen katsojan on myös lähes mahdotonta tietää, mikä osa koomikon esityksestä on etukäteen kirjoitettua, ja mikä juuri esityksen hetkellä keksitystä jutusta, ellei sitten esimerkiksi satunnaiselta vaikuttava kommunikointi yleisön kanssa ole samanlaista esityskerrasta toiseen.

Improvisaatiota tutkinut Pia Koponen vertailee teoksessaan *Improkirja* stand up -komiikkaa ja improvisaatiota. Hän tekee eron pidemmän improvisaatioesityksen ja pienemmän improvisaatiokeikan välillä, ja pitää lyhempää keikkaa enemmän stand up -komiikan kaltaisena. Hänen mukaansa keikoilla on kummassakin muodossa niin sanottu biisilista, joka improvisaatiossa kostuu illan aikana mahdollisesti käytettävistä tekniikoista, ja stand up -komiikassa illan puheenaiheista⁵. Keskeisin yhdistävä tekijä lajien välillä Koposen mukaan on ”improvisaation kaltainen läsnäolo”. Hänen mukaansa kummassakin muodossa esiintyjän tulee aistia yleisön energia, reaktiot ja mielialat, koska kummankin perimmäisenä tavoitteena on saada yleisö nauramaan. Koponen esittelee kirjassaan olevassa taulukossa eri teatterimuotojen eroja improvisaation suhteen, ja täysin improvisoitua stand up -komiikassa on hänen mukaansa vain näyttämöpuhe. (Koponen 2004, 85–7)

2.1.3 Koomikon eri persoonat

Stand up -komiikassa ei ole samanlaista sanatonta sopimusta yleisön kanssa kuten esimerkiksi teatteriesityksessä. Esiintyjä on oma itsensä eikä esimerkiksi hullu prinssi nimeltä Hamlet, eikä esitys myöskään tapahdu niin sanotusti leikisti (Wickström 2005, 36). Koomikko Markku Toikka ja tutkija

⁵ Käytän itse näistä puheenaiheista termiä *rutiini*, ja avaan kappaleessa 2.3.1 niiden merkitystä tarkemmin.

Maritta Vento korostavat, että stand up -koomikko luo illuusion 'kenestä tahansa' näyttämöllä, ikään kuin kuka tahansa voisi nousta ylös yleisön joukosta ja alkaa puhua. Kuitenkin kysymyksessä on eri henkilö kuin arkielämässä. Koomikko luo itselleen oman näyttämöpersoonan, ja sen lisäksi lukemattoman määrän eriasteisesti imitoituja ja karrikoituja hahmoja sivurooleihin. (Toikka & Vento 2000, 19–20) Yleensä koomikot esiintyvät itsenään ilman mitään varsinaista roolia, vaikkakin siis näyttämöpersoonansa kautta. Poikkeuksiakin löytyy, kuten stereotyyppisen punaniskan Larry the Cable Guyn roolia esittävä koomikko Daniel Lawrence Whitney, tai koomikko Rich Hallin esittämä kantrilaulaja Otis Lee Crenshaw⁶.

Monet koomikoista tekevät eron oman persoonansa ja näyttämöpersoonansa välillä. Yleensä tämä näyttämöpersoonana on jonkinlainen liioiteltu versio koomikon persoonasta. Koomikko Joni Koivuniemi on kertonut haastattelussa, että esityksessä lavalla "on sellainen 'Lava-Joni', universaali hahmo joka on kaikkien kokemusteni ja vastoinikäymisteni ruumiillistuma." Koomikko Pirjo Heikkilän mukaan monet koomikot "korostavat jotain tiettyä puoltaan, kuten kyynisyyttä, lapsenmielisyyttä tai pimeää puoltaan." (Jyvälä 2010, 26–7)

Markku Toikan mukaan koomikoiden asenteissa on kaksi valtavirtausta. Toisten mukaan on liian pelottavaa astua lavalle ilman niin sanotun roolin antamaa turvaa, kun taas toisten mielestä kuka tahansa pystyy esittämään stand up -komiikkaa. Toikan mukaan lavalla taistelevat läsnäolo, ja tekninen kyky toistaa tarkasti tekstejään. Toisaalta pitäisi olla oma itsensä yleisön kanssa, mutta kuitenkin esittää koomikon roolia. (Toikka 2018, 73) Kyseessä onkin kenties hieman sama kysymys kuin Diderot'n *Näyttelijän paradoksissa*. Diderot'n mielestä suuri näyttelijä ei tunne syvästi, vaan hän päinvastoin osaa erinomaisesti teeskennellä, vaikka ei tunne mitään. (Diderot 1987, 69) Koomikon paradoksissa voisikin pohtia tuleeko koomikon eläytyä esiintymiseensä ja olla oma itsensä lavalla, vai ottaa etäisyyttä voidakseen kontrolloida paremmin esityksensä yksityiskohtia.

Mielestäni Toikan ja Vennon aiemmin mainitsema illuusio 'kenestä tahansa' lavalla toimii pienillä esiintymispaikoilla, kuten treeniklubeilla, joissa voi olla esiintymässä koomikoita, jotka ovat tuntemattomia suurimmalle osalle yleisöstä. Kuitenkin myös pienemmillä klubeilla on monesti *headlinerina* eli pääesiintyjänä joku tunnetumpi koomikko, jolla koitetaan saada enemmän katsojia. Jotkut katsojat saattavat myös tulla erityisesti katsomaan jotain tiettyä koomikkoa, ja heillä on odotukset esityksestä ja esiintyjästä. Tunnetuimmat stand up -koomikot ovat nousseet tähdiksi ja

⁶ Tosin on hankala sanoa, kuinka paljon Larry the Cable Guyssa on Whitneyä itseään, kun taas Otis Lee Crenshaw on selkeästi eri persoona kuin Hall.

julkiksiksi, eivätkä he ole enää 'kuka tahansa'. Esimerkiksi Jim Carrey ja Robin Williams tunnetaan paremmin elokuvistaan, ja Jerry Seinfeld televisiosarjastaan, mutta kaikki he ovat aloittaneet tuntemattomina koomikoina pienillä klubeilla. Samaten Suomessa monella on mielikuva Sami Hedbergistä ja hänen komiikastaan, vaikka eivät olisi koskaan nähneet hänen esittävän stand up -komiikkaa.

Louis C.K. on yksi tämän hetken tunnetuimmista koomikoista, varsinkin ahdistelukohun jälkeen. Hänen erikoinen taiteilijanimensä jää paremmin mieleen kuin monen muun koomikon nimi, saati hänen oikea nimensä Louis Székely. Hän ei mielestäni missään tapauksessa pysty enää luomaan illuusiota 'kenestä tahansa', vaan häntä katsomaan tulevat henkilöt tulevat katsomaan juuri häntä, ja heillä on jonkinlainen käsitys hänestä.

Mielestäni Michael Quinnin ajatuksia tähteydestä voi käyttää osin myös stand up -koomikoihin, vaikka hän käsittelikin tähteyden ja näyttelemisen semiotiikkaa (Quinn 2005, 40–59). Hänen mukaansa tähteyden ensimmäinen edellytys on tunnettuus, eikä tähteys synny näyttelemisen tekniikasta, vaan näyttelijän yksityisasioihin liittyvistä tiedoista. Hän esittää näyttelemisen semioottisen merkin kolmiona, jonka kärkinä ovat näyttelijä, näyttämöhahmo ja yleisö. (Quinn 2005, 45) Quinn lisää myöhemmin jatkumoon tähtihahmon seuraavasti: näyttelijä – tähtihahmo – näyttämöhahmo – yleisö (Quinn 2005, 54). Stand up -komiikassa ei tietenkään ole samanlaista näyttämöhahmoa kuin Quinnin kuvauksessa näyttelemisestä. Kuitenkin kuten jo aiemmin Toikkaan ja Ventoon viitaten totesin, koomikolla on itsestään osin eroava näyttämöpersoonaa. Se ei ole näytelmäkirjailijan luoma roolihahmo kuten Quinnin kaavan näyttämöhahmo, vaan koomikon oman persoonansa pohjalta luoma hahmo, jonka kautta hän esittää itse kirjoittamansa materiaalin. Itse käyttäisin stand up -komiikassa Quinnin mallista muotoa koomikko – tähtihahmo – näyttämöpersoonaa – yleisö tapauksissa, joissa koomikon tähteys luo ennen esitystä sille uusia merkityksiä. Louis C.K:n tapauksessa hänen esityksiään ei varsinkaan voi katsoa samalla tavalla, jos on kuullut ahdistelutapauksista.

Toisin kuin monissa muissa esittävän taiteen lajeissa, stand up -koomikko kirjoittaa lähes aina oman materiaalin itsensä. Joillain menestyvimmillä koomikoilla saattaa olla myös muita kirjoittajia, mutta lopulta koomikon pitää itse saada teksti sopimaan juuri hänelle itselleen. Andre Wickström muistuttaakin, että koomikon pitää löytää oma henkilökohtainen asenteensa ja vitsin vaatima asenne (Wickström 2005, 173). Mielestäni aiemmin ehdottamani koomikon näyttämöpersoonaa on syytä ottaa huomioon puhuttaessa koomikon asenteesta. Vaikka koomikon materiaali onkin hänen itse

kirjoittamaansa, ja sisältää jonkinlaisen asenteen liittyen aiheeseensa, tämä asenne ei mielestäni aina ole koomikon oma, vaan näyttämöpersoonan. Monet koomikot pyrkivät hätkähdyttämään vitseillään, ja luovat huumoria esimerkiksi kyynisellä asenteellaan. Esimerkiksi erityisen mustasta huumorista tunnettu koomikko Anthony Jeselnik on todennut, että hän pyrkii saamaan ihmiset nauramaan mahdollisimman kauheille asioille. Hänen mukaansa jonkinlainen este naurulle poistuu, kun yleisö tajuaa hänen tekevän niin syystä, ja yleisö voi sen jälkeen nauraa hirveille asioille, kuten perheväkivallalle tai syövälle. (Serba 2012)

Varsinkaan tällaisissa hätkähdyttävimmissä tapauksissa ei voi mielestäni ajatella, että näyttämöpersoonan esittämä asenne olisi sama kuin itse vitsin kirjoittaneen koomikon. Jeselnik on esimerkiksi vitsaillut tyttöystävästään seuraavasti: ”I’ve spent the past two years looking for my ex-girlfriend’s killer... but no one will do it.” Vaikka yleisö ei voikaan tietää, minkälaiset suhteet Jeselnikillä on entiseen tyttöystäväänsä, ei se voi uskoa, että hän oikeasti aikoo tapattaa exänsä. Muutenhan sen pitäisi ottaa yhteyttä poliisiin.

Monet koomikot kertovat rutiineissaan heille sattuneista tapahtumista. Koomikko on kuitenkin epäluotettava kertoja. Yleisö ei voi tietää, ovatko tarinat tosia vai eivät, tosin sillä ei monissa tapauksissa ole väliä. Koomikot kuitenkin yleensä esittävät tapahtumat tosina, ja joidenkin uskomattomien tapahtumien kohdalla he saattavat väittää, että kyseinen tapahtuma olisi oikeasti tapahtunut, vaikka se ei olisi edes mahdollinen. Louis C.K. myös joissain rutiineissa kertoo, ettei tarina oikeasti ole totta, vaikka se olisikin täysin uskottava. Esimerkiksi vuoden 2007 spesiaalissaan *Shameless* hän aloittaa erään rutiinin ”I was at a bar the other night, it doesn’t matter where because I’m lying.” (*Shameless* 2007, 2.24–2.30)

Kuten todettua, sillä ei yleensä ole suurtakaan väliä, ovatko koomikon kertomat tapahtumat tosia vai eivät. Kuitenkin Louis C.K:n jäätyä kiinni seksuaalisesta ahdistelusta on joitain rutiineja hankala katsella ajattelematta, ovatko niissä tapahtuneet asiat oikeasti tapahtuneet, vai ovatko ne pelkkää mielikuvitusta. Tämä varsinkin siitä syystä, että hän vitsailee toistuvasti masturboinnista.

Stand up -komiikassa esiintyjiä on siis yleensä yksi, hän kertoo itse kirjoittamiaan juttuja suoraan yleisölle esittäen ne yleensä totena, eikä hän yleensä käytä erityistä rekvisiittaa⁷ tai puvustusta, vaikka hänellä onkin oma näyttämöpersoonansa. Toki vaihteluakin on, kuten koomikko Toni Jyvälä toteaa

⁷ Tosin esimerkiksi *Prop comedy* on komiikan laji, jossa huumoria tehdään juuri rekvisiittaa käyttämällä. Yksi sen tunnetuimmista edustajista on Las Vegasissa esiintyvä Carrot Top. (Wikipedia 2019, s.v. Prop Comedy)

lopputyössään: erilaisia esiintymistyyplejä on yhtä paljon kuin on koomikoitakin, jotkut käyttävät rekvisiittaa, jotkut eivät missään nimessä tee niin. Jotkut koomikot seisovat paikallaan koko esityksen ajan, toiset heiluvat ympäri lavaa, ja niin edelleen. (Jyvälä 2013, 24–5)

2.2 Stand up -komiikan historia

2.2.1 Eurooppalaiset juuret

Stand up -komiikkaa pidetään yleisesti Yhdysvalloissa syntyneenä taiteenlajina, mutta sen alkulähteet löytyvät Euroopasta. Joidenkin mielestä stand up -komiikan juuret ovat jo antiikin Kreikassa, jossa myös tragediat sisälsivät koomisia prologeja sekä väli- ja loppunäytöksiä (esimerkiksi Toikka & Vento 2000, 12). Myös esimerkiksi klovnit ja keskiaikaiset hovinarrit lasketaan yleensä stand up -koomikon varhaisiksi vastineiksi (Mintz 1987, 86).

Monet stand up -koomikot toimivat samalla tavalla vallanpitäjien kriitikoina, kuten hovinarrit aikoinaan. Samoin kuin narreilla saattoi olla oikeus sanoa sellaista, mikä oli muille paheksuttavaa, myös stand up -koomikot voivat usein järkyttää kommentteillaan ja vitseillään. Se kuitenkin on usein hyväksyttävää esityksen kontekstissa. George Carlin on todennut että ”I think it’s the duty of the comedian to find out where the line is drawn, and cross it deliberately” (Farhi 2008, 8. kappale).

André Wickström mainitsee stand up -komiikan sukulaiseksi *commedia dell’arten*, joka kuitenkin perustuu enemmän fyysiseen kuin verbaaliseen ilmaisuun, ja jossa on yleensä enemmän kuin yksi esiintyjä (Wickström 2005, 29). Yhtäläisyyksiäkin kuitenkin on. *Commedia dell’arte* oli kansanomaista kiertävää viihdettä, jossa tärkeää ei ollut lavastus tai tarkasti ohjattu esitys, vaan esiintyjät ja heidän taituruutensa, ja esityksen voima oli paikallisissa ja ajankohtaisissa aiheissa (Wickham 1992, 111–2). Se syntyi 1500-luvun loppupuolella Italiassa, mutta sen tarkasta synnystä on useita teorioita. Todennäköisin näistä teorioista on, että se kehittyi karnevaaliperinteestä. Myös *commedia dell’artessa* käytetään naamioita, ja sen keskeisiä piirteitä ovat vallitsevat arvot ylösalaisin kääntävä nauru. (Kilku 2017, 58)

Toisin kuin yleensä stand upissa, historiallisessa *commedia dell’artessa* ei ollut tarkkaa käsikirjoitusta, vaan se perustui enemmän löyhän rakenteen päälle tehdylle improvisaatiolle. Kyseessä ei kuitenkaan ole täysin sama asia kuin nykypäivän improvisaatiossa, jossa vain

mielikuvitus on rajana, vaan esiintyjät olivat painaneet muistiin valtavan määrän materiaalia, jota käyttää kulloinkin esityksessä. (The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 1 A-L 2003, 300) Tämä valmiiksi opeteltu materiaali muistuttaa mielestäni stand up -koomikoiden rutiinivarastoa, josta he valitsevat materiaalinsa kulloiseenkin esitykseensä.

Tämän materiaalivaraston osasia, tai yksittäisiä vitsejä kutsutaan nimellä *lazzo* (yksikkö) tai *lazzi* (monikko). Lazzo voi olla esimerkiksi yksittäinen sanaleikki tai etukäteen harjoiteltu monimutkaisempi fyysinen hauskuutus, johon osallistuu useampi esiintyjä. (The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 1 A-L 2003, 722) Commedia dell'arte on enemmän fyysistä kuin verbaalista komiikkaa, mutta toisaalta myös monet stand up -koomikot, kuten Jim Carrey, ovat tulleet tunnetuksi ennen kaikkea fyysisestä komiikastaan.

André Wickströmin mukaan varsinaisen stand up -koomikon esiaste on juutalaiseen traditioon keskiajalta asti kuulunut *badham*, joka esiintyi erilaisissa juhlissa, varsinkin häissä. Hän pilaili morsiamen isän ja muiden korkea-arvoisten vieraiden kustannuksella. Toinen Wickströmin mainitsema esiaste stand up -koomikolle on ”eräänlainen musikaali- ja vaudevilleteatterijuontaja.” (Wickström 2005, 18)

Englannissa säädettiin vuonna 1737 teattereille toimilupalaki, jossa annettiin hovimarsalkalle valtuudet kaiken näyttelemisen ja kaikkien näytelmien kieltämiseen, lukuun ottamatta niitä joille hovimarsalkan toimisto oli erikseen myöntänyt luvan (Wickham 1992, 167). Se sai aikaan niin sanottujen *music hallien* varhaisversioiden syntymisen. Alkuaan ne olivat enemmänkin majatalojen lisärakennuksia. Sisustamalla teatterinsa vaikkapa kahvilaksi tai ravintolaksi teatterijohtaja saattoi järjestää esimerkiksi laulu-, tanssi- ja pantomiimiesityksiä lakia rikkomatta. Tällaiset esityspaikat saavuttivat jo 1700-luvulla nopeasti suuren suosion. (Wickham 1992, 192)

Music Hallin kultakausi oli 1800-luvulla. 1850-luvulla alettiin rakentaa erityisiä music hall -teattereita⁸ aiempien esityspaikkojen tilalle. Toisin kuin tavallisissa teattereissa, music halleissa alkoholin juominen ja tupakan polttaminen esitysten aikana oli sallittua. (Wikipedia 2019, s.v. Music hall) Music hallien monimuotoisia esityksiä alettiin kutsua nimellä *varietee*. Vaikka varietee oli aluksi ennen kaikkea viihdettä työmiehille, jotka juopottelivat katsomossa, siitä kehittyi myöhemmin myös koko perheelle sopivia muotoja. Esimerkiksi 1880-luvulla Yhdysvalloissa syntyi *vaudeville*, joka

⁸ Tunnetaan myös nimellä varieteeteatteri. (Wickham 1992, 210)

soveltui koko perheelle. (The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 2 M-Z 2003, 1400)

Varietee koostui siis useista erillisistä esityksistä. Kun esiintyjät esimerkiksi vaihtoivat eri ohjelmanumeroiden välissä kiireisesti vaatteita, heille hankki vaihtoaikaa juontaja, joka puhui suoraan yleisölle ja piti tunnelmaa yllä esimerkiksi kertomalla vitsejä (Wickström 2005, 18–9). Juuri suoraan yleisölle puhuminen on seikka, mikä juontajissa muistuttaa nykyaikaisia stand up -koomikoita. Vaikka yleisölle puhumista on ollut teatteriesityksissä jo antiikin Kreikan ajoista lähtien, varieteen juontaja ei tehnyt sitä osana esitystä tai näytelmää, vaan enemmänkin omana esityksenään, muiden esitysten välissä. Myös nykyään stand up -keikoilla on yleensä erityinen *master of ceremonies* eli mc, joka virittää yleisön tunnelmaan ennen muita koomikoita. Hän ei kuitenkaan välttämättä esiinny kaikkien esitysten välissä, eikä hänen tehtävänsä ole samalla tavalla kuluttaa aikaa, jotta muut ehtisivät vaihtaa vaatteita.

2.2.2 Varieteen eri muodot Yhdysvalloissa

Kun englantilainen varieteeperinne kulkeutui maahanmuuttajien mukana Yhdysvaltoihin, siitä alkoi kehittyä uusia lajeja, kuten *minstrel show*, *vaudeville* ja *burleski*. Näillekin lajeille oli tyypillistä osiin jaettu rakenne, jolloin juontajalle oli tarvetta. Amerikkalaisen komedian kehitystä hidasti uudisasukkaiden puritaaninen asenne, ja vasta 1800-luvulla kaupunkeihin alettiin perustaa teattereita ja viihdepalatseja. (Toikka & Vento 2000, 75–9)

Minstrel show pohjautui negatiivisiin ja rasistisiin stereotyyppeihin. Esityksissä yleensä valkoihoiset esiintyjät värjäisivät kasvonsa mustiksi ja huulensa punaisiksi (eli niin sanottu *blackface-meikki*) ja esiintyivät lapsellisina ja hölmöinä tummaihoisina, joita ei tullut ottaa vakavasti. Minstrel show kehittyi alun sooloesityksistä ryhmäesityksiin, joissa oli yleensä kolme erillistä osaa. Esitykset sisälsivät myös puhuttua komiikkaa, mutta suurin osa siitä oli useamman henkilön välistä keskustelua, jossa yleensä juontaja pohjusti vitsin, ja joku toinen esiintyjä lausui *punchlinen* eli vitsin kärjen. Myös musiikkiesitykset ja tanssit olivat keskeisessä osassa. Tyypillisen minstrel shown toisessa osassa, nimeltään *oliassa*, oli eniten nykyistä stand up -komiikkaa muistuttavia piirteitä. Siinä joku esittäjästä piti erityisen pilapuheen (englanniksi *stump speech*), joka saattoi käsitellä mitä tahansa. Esittäjän hahmo oli tarkoituksellisen typerä, ja vaikka hän yritti puhua vakuuttavasti, puhe sisälsi tahattomia sanaleikkejä ja vitsejä. Koska hahmo oli narrimainen, puheessa pystyttiin ottamaan kriittisesti kantaa loukkaamatta yleisöä. (Wikipedia 2019, s.v. Minstrel show)

Minstrel showssa esiintyi myös afroamerikkalaisia esiintyjiä jotka saavuttivat myöhemmin muutenkin suosiota viihdealalla, kuten koomikko Bert Williams ja laulaja Ma Rainey. Minstrel shown suosio johtui erään tulkinnan mukaan sen yhdistävästä vaikutuksesta; se yhdisti erilaisista taustoista tulevat valkoihoiset nauramaan yhdessä normin ulkopuolisille mustille. (The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 2 M-Z 2003, 860–1)

Vaudeville otti minstrel shown paikan suosituimpana viihdemuotona Yhdysvalloissa 1890-luvun lopulla. Kun teknologia kehittyi, ihmisille jäi enemmän vapaa-aikaa ja markkinat viihteelle kasvoivat. (Toikka & Vento 2000, 80–1) Newyorkilainen Tony Pastor käytti ensimmäisenä termiä vaudeville esityksissään Broadwaylla. Vaudevillessa haluttiin tehdä ero aiemmista, enemmänkin miehille tarkoitetuista esityksistä, eikä esityspaikoissa saanut polttaa tai juoda alkoholia. Syntyi teatteriketjuja, joissa eri esiintymispaikat kuuluivat samalle omistajalle. Kuten varieteessa, tyypillinen vaudeville-esitys koostui useasta erillisestä esityksestä, jotka eivät liittyneet toisiinsa. Esiintyjiä oli laidasta laitaan, kuten taikureita, jonglööreitä, koomikoita, laulajia tai laulavia eläimiä. (The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 2 M-Z 2003, 1400–1)

Siinä missä vaudeville oli tarkoitettu koko perheen viihteeksi, burleski oli tarkoitettu aikuisille. Alun perin burleskilla tarkoitettiin näytelmiä, joissa parodioitiin vakavia tekstejä ja aiheita (The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 1 A-L 2003, 202–3). Burleski alkoi muotoutua nykyään paremmin tunnettuun muotoonsa 1800-luvun lopulla. Lydia Thompsonin johtama British Blondes -ryhmä kiersi Yhdysvalloissa ja esitti satiirisia ja kaksimielisiä esityksiä, joissa naiset pukeutuivat aikakauteen nähden paljastavasti, tai miesten asuihin. Ryhmä saavutti suosiota, ja myös muut teatteriseurueet alkoivat tehdä vastaavia burleskiesityksiä. Ne kuitenkin keskittyivät enemmän seksikkäisiin asuihin kuin nokkeliin, miesten asusteisiin pukeutuviin naisiin. Burleski siirtyi keski- ja yläluokkien viihdepaikoista työväen pienempiin teattereihin. Myös naisten rooli esityksissä pieneni vähitellen. Tuotannosta vastasivat yleensä miehet, jotka eivät pitäneet esityksistä, joissa vahvat naishahmot käyttivät viehätysvoimaansa miesten hallitsemiseen. Jotkut esiintyjät, kuten Mae West kiersivät ongelman tuottamalla esityksensä itse. Kuitenkin burleskin komediaosuudet alkoivat vähitellen siirtyä miehille, kun taas naiset joutuivat tyytymään tanssimiseen vähissä vaatteissa. Myös striptease alkoi yleistyä burleskissa. 1920-luvun loppuun strippauksesta olikin tullut burleskin päänumero, ja koomikot ja varietee-esitykset olivat enemmänkin vain shown täytteenä. (Baldwin, 2010, 21–33)

2.2.3 Stand up -komiikan syntyhistorian neljä vaihetta

Toikan ja Vennon mukaan amerikkalaisen stand up -komedian syntyhistoriassa erotetaan neljä erilaista vaihetta. Ne ovat alku, konserttinäytösten aika, amatöörikokeilut sekä ammatillistuminen ja kaupallistuminen. Stand up -perinteen aloittajana he mainitsevat humoristiset luennot, joita eri luennoitsijat pitivät eri puolella Yhdysvaltoja 1800-luvun lopulla. Nämä luennoitsijat muistuttivat stand up -koomikoita esimerkiksi siksi, että he olivat yhteiskunnallisia tarkkailijoita. He asettivat naurun kohteeksi oman aikansa uskomuksia ja tapoja, aivan kuten monet myöhemmät stand up -koomikot. Yksi tällaisista luennoitsijoista oli Mark Twain. Vaikka Twain olikin enemmänkin hauska luennoitsija kuin varsinainen viihdyttäjä, hän käytti välineenä omaa persoonallisuuttaan kuin jotain näyteltä roolihahmoa. (Toikka & Vento 2000, 84–85) Toisin kuin stand up -koomikoiden, näiden luennoitsijoiden ensisijainen tarkoitus ei kuitenkaan ollut naurattaa yleisöä, vaan valistaa heitä. He eivät myöskään kertoneet pelkkiä vitsejä, kuten varieteejuontajat.

Toikan ja Vennon esittelemän jaon toinen vaihe, konserttinäytösten aika, alkoi noin 1930-luvulla, kun vaudeville oli menettänyt suosiotaan esimerkiksi elokuvan ja radion kehittymisestä johtuen. Konserttinäytöksiä esitettiin yökerhoissa ja esiintyjinä oli ammattilaiskoomikoita, jotka esiintyivät monesti orkesterien settien välissä. Esityksiltä vaadittiin esimerkiksi nopeaa tempoa, osuvuutta ja hauskuutta ilman mitään syvällisiä viestejä. Stand up -koomikot olivat saaneet esiintymiskokemusta New Yorkin osavaltiossa Catskill-vuorilla sijainneissa lomanviettopaikoissa, joissa tarvittiin viihdyttäjiä. Näitä lomanviettopaikkoja kutsuttiin yleisesti lempinimellä *borscht belt*, ja niistä muodostui koomikoille tärkeitä paikkoja viihdemaailmaan sisään pääsemiseen. (Toikka & Vento 2000, 85–6)

Kun vaudevilllessa samana iltana saattoi esiintyä useampi koomikko, konserttinäytöksissä oli useimmiten vain yksi koomikko, joten työmahdollisuudet vähenivät. Elokuvien ja radion, ja myöhemmin television, kehittyminen toi kuitenkin myös uusia mahdollisuuksia koomikoille. Esimerkiksi Marx-veljekset, Buster Keaton ja W.C. Fields onnistuivat saavuttamaan suuremman suosion siirryttyään elokuvien pariin, ja Bob Hope puolestaan saavutti menestystä radiossa. Uusien medioiden ansioista syntyi myös uusi ammattiryhmä, komediakirjoittajat, joilta osa koomikoista osti materiaalinsa. Esimerkiksi radioon tarvittiin joka viikko uutta materiaalia, kun aiemmin koomikot olivat pystyneet esittämään samoja vitsejä vuodesta toiseen uusille yleisöille. Tämän takia vitsit myös muuttuivat ajankohtaisemmiksi kuin aiemmin. Stand up -komiikan levittäminen tallenteina alkoi

yleistyä LP-levyjen kehityksen ansiosta, joka teki mahdolliseksi pitemmät äänitykset. (Toikka & Vento 2000, 90)

Toikan ja Vennon jaottelun kolmas vaihe, amatöörikokeilut, sijoittuu 1950–70 -luvuille. Esityspaikkoina olivat esimerkiksi yökerhot suurkaupunkien boheemikaupunginosissa, kuten myös beatnik-aikakaudelle tyypilliset *coffee houses*. Tähän vaiheeseen liittyy *New wave comedy* nousu. Tälle uuden aallon komiikalle oli tyypillistä, että esittäjät kehittivät itse materiaalinsa ja päättivät itse miten sen esittivät. Toisin kuin aiemmin, materiaali koostui muustakin kuin one-linereista, ja se oli aikaisempaa kanta-aottavampaa. Se myös saattoi pureutua yhteiskunnallisiin jännitteisiin. Yleisö alkoi myös kiinnostua koomikoista yksityishenkilöinä, ja halusi koomikon paljastavan jotain omasta itsestään ja näkemyksistään käsittelemiinsä aiheisiin. (Toikka & Vento 2000, 86-7)

Monet uuden aallon koomikoista muuttivat tapoja tehdä komiikkaa. He esiintyivät epämuodollisella ja rentoutuneella asenteella. Tarkoituksena oli luoda keskustelunomainen ilmapiiri, joka vaikutti ennalta valmistelemattomalta. Heidän materiaalinsa sisälsi esimerkiksi poliittisten ja seksuaalisten aiheiden kommentointia, ja 1960-luvulla stand up -komiikka assosioituikin melko vahvasti vastakulttuuriin. Monet koomikot koettiin opettavaisina ja poliittisesti suuntautuneina hahmoina, ja komiikkaa tekivät ja kuluttivat sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat. (Toikka & Vento 2000, 91–2)

Viimeinen Toikan ja Vennon esittelemistä vaiheista on ammatillistumisen ja kaupallistumisen vaihe. He nostavat tärkeään rooliin stand up -komiikan kehittämisessä ammattimaiseksi toiminnaksi erityiset stand up -klubit eli *comedy rooms*. Toisin kuin aiemmat esiintymispaikat, nämä klubit oli tarkoitettu vain stand up -komiikalle. Koomikot saattoivat esiintyä siellä ilmaiseksi, koska heillä oli mahdollisuus harjoitella uusia esityksiä, ja tavata alan ihmisiä. Tähän vaiheeseen kuuluu myös kaapelitelevision laajeneminen. Uudet viihdeohjelmat, kuten vuonna 1975 alkanut *Saturday Night Live*, kasvattivat yleisön kiinnostusta stand up -komediaan. Uusia klubeja avattiin kysynnän vuoksi, mutta koomikot työskentelivät minimaalisella korvauksella. Tämä johti koomikoiden lakkoon vuonna 1979. Koomikoiden palkkiot nousivat lakon jälkeen kohtuulliselle tasolle, ja koomikoiden jako amatööreihin ja ammattilaisiin muuttui selkeämmäksi. Myös uusia stand up -koomikoiden välittämiseen erikoistuneita agentteja perustettiin ja kiertämisestä tuli olennainen osa ammatin harjoittamista. (Toikka & Vento 2000, 88–9)

2.3 Stand up -esityksen rakenne

2.3.1 Rutiinit

Stand up -esityksen rakenne vaihtelee esittäjänsä mukaan. Jotkut koomikot esittävät vain lyhyitä vitsejä, jotka eivät välttämättä liity temaattisesti toisiinsa. Esimerkiksi koomikko Steven Wright on tunnettu lakonisista ja lyhyistä vitseistään, joita hän tokaisee esityksissään hitaaseen tahtiin. Monesti vitsit ovat lauseen tai muutaman mittaisia, kuten ”I’d kill for a Nobel Peace Prize” tai ”All those who believe in psychokinesis raise my hand”.

Yleensä koomikoiden esitykset kuitenkin koostuvat pitemmistä jutuista, joita kutsutaan rutiineiksi. Rutiini-sana tulee ranskan sanasta routine, reitin mukainen. Se tarkoittaa tottumuksesta tai toistuvuudesta johtuvaa taitavuutta tai sujuvuutta. Tutkija Antti Lindfors määrittelee rutiinin ”esityksessä muodollisesti ja temaattisesti rajattuun, suhteellisen kiteytyneeseen tekstuaaliseen kokonaisuuteen”. (Lindfors 36, 2015) Rutiinit sisältävät yleensä useita vitsejä, joista jotkut saattavat hetkellisesti siirtää aiheen ja teeman pois rutiinin vastaavista, mutta palaten lopulta rutiinin kokonaisuuteen. Koomikoilla voi olla näitä rutiineita esityksessään useita, riippuen esityksen pituudesta.

Markku Toikka ja Maritta Vento vertaavat stand up -esityksen rakennetta bändin biisilistaan, sillä myös bändeillä on harjoiteltu ohjelmisto, jossa on varastossa enemmän kappaleita kuin yhden esityksen aikana tarvitaan⁹. Myös koomikko vaihtelee esittämiään rutiineja ja niiden järjestystä illasta toiseen. Joka tapauksessa koomikon on pidettävä jännitettä yllä koko ajan. (Toikka & Vento 2000, 26–7).

Välillä voi olla hankala sanoa, missä yksi rutiini alkaa, ja missä toinen loppuu. Ian Brodie muistuttaakin, että siinä missä esimerkiksi muusikoiden esittämien kappaleiden väleissä on selkeät tauot, koomikko esiintyy koko ajan, ja voikin olla hankalaa erottaa pelkkä yleisöpuhe varsinaisista rutiineista. (Brodie 2014, 91) Jotkut koomikot hyppelivät aiheesta toiseen luoden kuvan, että heidän vitsinsä on esityshetkellä keksittyä, improvisoitua puhetta. Esimerkiksi Louis C.K. tekee tätä, ja hän myös usein siirtyy uuteen aiheeseen niin kuin se olisi juolahtanut mieleen edellisestä. Jotkut koomikot

⁹ Tosin toisin kuin Toikan ja Vennon vertauksen bändit, Louis C.K. ei pidä varastossaan kovinkaan suurta ohjelmistoa, koska hän uudistaa ohjelmistonsa vuosittain.

puolestaan sisällyttävät esityksiinsä improvisoituja hetkiä, esimerkiksi keskustelemalla yleisön kanssa. Tosin nekin hetket voivat olla etukäteen suunniteltuja, ja koomikolla voi olla valmiina hauskoja kommentteja yleisöä varten. Lisäksi koomikoiden tulee varautua siihen, että yleisössä on *hecklereitä*, eli häiriköitä, jotka huutelevat välikommentteja¹⁰.

2.3.2 Vitsin rakenne

Vitsit jaetaan yleisesti kahteen vaiheeseen, *setupiin* ja *punchlineen*. Setup tarkoittaa vitsin perustaa, ja sen tarkoituksena on mahdollisimman yksinkertaisesti ja tehokkaasti saada yleisö ajattelemaan koomikon luomaa tilannetta (Toikka & Vento 2000, 30). Punchline puolestaan on vitsin huipennus, yllätys, joka tekee vitsistä hauskan. Koomikko André Wickströmin mukaan mitä pidempi setup on, sen parempi punchlinen täytyy olla. Jos taas loppuhuipennus on hyvä, pohjustus voi olla pitempi. (Wickström 2005, 165–6)

Useita komediakäsikirjoja kirjoittaneen Judy Carterin mukaan setup on tärkein osa vitsistä. Hänen mukaansa on tärkeää saada nopeasti yleisön mielenkiinto hyvällä setupilla, ennen kuin saa heidät nauramaan. Carterin mukaan setupissa on kolme osaa, *topic*, *attitude* ja *premise*. (Carter 2001, 69–70).

Carterin jaossa topic on aihe, eli se mistä vitsi varsinaisesti kertoo. Hänen mukaansa on tärkeää tuoda vitsin aihe selkeästi esille, sillä muuten yleisö ei tiedä, mille heidän kuuluisi nauraa. Attitude puolestaan tarkoittaa asennetta, jolla koomikko suhtautuu aiheeseensa. Carterin mukaan neljä yleisintä koomista asennetta ovat weird, scary, hard ja stupid. Koomikko voi tuoda esille asenteensa aiheeseen sanattomastikin, esimerkiksi osoittamalla ilmeellään, että jokin asia on hänen mielestään tyhmää. Asenne antaa Carterin mukaan vitsille suuntaa ja energiaa. (Carter 2001, 71–3)

Premise on lähtökohta vitsille, ja se on eräällä tapaa yhdistelmä aiheesta ja asenteesta. Carter käyttää esimerkkinä Debbie Kasperin vitsiä: ”It’s weird how everyone in health food stores look sick.” (Carter 2001, 74–5) Tässä lyhyessä onelinerissa lähtökohtana ovat ajatukset, joita terveyskaupoissa olevat henkilöt hänessä herättävät. Tämä premise jakautuu topiciin (ihmiset terveysruokakaupoissa)

¹⁰ Brittiläisellä koomikolla Jimmy Carrilla on esityksissään monesti osuus, jossa hän erityisesti pyytää yleisöä heckleröimään häntä, eli huutelemaan loukkauksia ja välikommentteja hänelle. Hän vastaa niihin nokkelasti, ja osoittaa olevansa tilanteen herra. Samalla hän osoittaa, ettei muun esityksen aikana kannata huudella, sillä hän pistää hecklerit ruotuun.

ja attitudeen (hän kokee aiheen omituisena). Punchline eli yllättävä huipennus on se, että terveysruokakaupoissa olevat ihmiset näyttävätkin sairailta.

Pohjustuksen ja loppuhuipennuksen välissä tulee olla yllättävä käänne. Jos vitsin kuulija tietää jo alussa, kuinka vitsi tulee päättymään, ei vitsi todennäköisesti naurata. Koomikko Tommi Tuominen onkin sanonut stand up -komiikan olevan odotusten rakentamista ja niiden odotuksien tuhoamista (Jyvälä 2013, 10.). Tätä yllättävää käännettä käsittelen tarkemmin kappaleessa, joka koskee niin sanottua inkongruenssiteoriaa. Nimi viittaa sanaan incongruous, joka on suomeksi omituinen, sopimaton tai ristiriitainen. Tämän yllättävän käänteen ratkaisun, eli punchlinen, tulisi kuitenkin olla looginen tai järkeenkäypä suhteessa vitsin lähtökohtaan, tai vitsi ei toimi.

Jerry Palmer kertoo tutkimuksesta, jossa tehtiin erilaisia versioita vitseistä, ja testattiin, mikä versio oli lapsista hauskin. Eräässä tapauksessa vitsin versiot olivat seuraavat:

1. ”Tohtori, tulkaa heti tänne. Vauvamme nielaisi täytekyynän!” ”Tulen heti paikalla. Mitä teette sillä aikaa?” ”Käytän lyijykynää.”
2. ”Tohtori, tulkaa heti tänne. Vauvamme nielaisi kumilenkin!” ”Tulen heti paikalla. Mitä teette sillä aikaa?” ”Käytän lyijykynää.”
3. ”Tohtori, tulkaa heti tänne. Vauvamme nielaisi täytekyynän!” ”Tulen heti paikalla. Mitä teette sillä aikaa?” ”Emme tiedä mitä tehdä!”

Lasten mukaan näistä versioista hauskin oli ensimmäinen, eikä tutkimuksen mukaan kahta muuta edes voi pitää varsinaisina vitseinä. Tämä johtuu siitä, että ensimmäisessä versiossa vanhemman vastaus on samaan aikaan inkongruentti, eli omituinen tai ristiriitainen, mutta myös tavallaan uskottava ja looginen, koska yhdenlaisen kynän korvaaminen toisella on järkevää, jolloin punchline on järkeenkäypä. Toisessa versiossa vastaus on yllättävä, mutta epäuskottava, koska kumilenkki ja lyijykynä eivät sovi samalla tavalla yhteen, eli punchline ei toimi suhteessa vitsin lähtökohtaan. Kolmannessa versiossa vastaus puolestaan on looginen, mutta siitä puuttuu yllättävyys; huolestunut vanhempi saattaisi hyvinkin vastata näin lääkärille, eli varsinainen punchline puuttuu. (Palmer 1994, 95–7)

2.4 Louis C.K.

2.4.1 Louis C.K:n elämä

Louis C.K. syntyi Washingtonissa 12.9. vuonna 1967. Seuraavana vuonna hänen perheensä muutti Meksikoon, mistä hänen isänsä oli kotoisin. Hänen isoisänsä muutti Meksikoon Unkarista, ja C.K:n oikea sukunimi Székely onkin alun perin unkarilainen. Louis C.K. oppi Meksikossa ensin espanjan kielen, ja vasta kun perhe muutti vuonna 1974 takaisin Yhdysvaltoihin, Bostoniin, hän opetteli englantia. Hänen vanhempansa erosivat, kun Louis oli 10-vuotias. Hän kasvoi Bostonin lähiössä kolmen siskonsa ja yksinhuoltajaäitinsä kanssa. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

Yläasteella Louis C.K. liikkui välillä huonoissa piireissä, ja murtautui esimerkiksi autoihin ja varasti niistä arvoesineitä. Hän myös käytti huumeita, ja on myöhemmin todennut olleensa ”toipuva huumeaddikti” mennessään lukioon. Hänen perheensä oli köyhä, ja hän teki erilaisia hanttihommia ansaitakseen rahaa, esimerkiksi työskentelemällä uima-altaiden puhdistajana ja Kentucky Fried Chickenin kokkina. (Weiner 2011, 2. luku)

Louis C.K. kiinnostui stand up -komiikasta jo lapsena, ja hän on maininnut suosikeikseen esimerkiksi Richard Pryorin, Steve Martinin ja George Carlinin. Ensimmäisen stand up -keikkansa hän teki vuonna 1985, ja se meni hänen mukaansa todella huonosti. Viiden minuutin esitykseen hänellä oli materiaalia vain 2 minuuttia, ja ensimmäisen keikkansa jälkeen hän piti parin vuoden tauon, ennen kuin uskalsi esiintyä uudestaan. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

1980-luvun lopulla hän alkoi saada suurempia keikkoja, kun hän pääsi esimerkiksi esiintymään Jerry Seinfeldin kiertueelle. Hän ei ollut tottunut esiintymään isommilla klubeilla, ja yllättyi esimerkiksi rutiinien aikana tapahtuneista väliapludeista. Hän kertoo oppineensa Seinfeldilta, että huolimatta yleisön reaktioista hänen tulisi pitää rutiinistaan kiinni. Jos hän oli rutiinissaan kiukkuinen jostain asiasta, hänen piti säilyttää tunnetila ja odottaa aplodien loppua, eikä keskeyttää rutiinia ottaakseen vastaan kiitokset. (*Talking funny* 2011, 11.05–13.00)

1990-luvulla Louis C.K. pääsi kirjoittamaan vitsejä eri tv-sarjoihin, kuten *Late Night with Conan O'Brieniin* ja *Dana Carvey show'hon*. Hän myös pääsi esiintymään eri tv-ohjelmiin, niin esittämään stand up -komiikkaa, kuin näyttelemään esimerkiksi erilaisiin lyhyisiin sketseihin. Hän ystävystyi

koomikko Chris Rockin kanssa, jonka kanssa hän teki ensimmäisen pitkän elokuvansa *Pootie Tangin* vuonna 2001. Vaikka hänet mainitaan elokuvan ohjaajana, hän sai potkut kuvausten lopussa. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

Ensimmäiset stand up -spesiaalinsa Louis C.K. teki yhteistyössä eri tuotantoyhtiöiden kanssa, mutta vuoden 2009 *Hilarious* oli ensimmäinen, jonka hän ohjasi itse ja tuotti itsenäisesti. Hän jatkoi tuotantomallia vuoden 2011 *Live at the Beacon Theaterin* kanssa, mutta sen hän julkaisi itse omilla kotisivuillaan. Ratkaisu oli toimiva, ja julkaisu tuotti yli miljoona dollaria jo ensimmäisen kuukauden aikana. Louis C.K:n esimerkki sai monet muutkin koomikot julkaisemaan itse omia spesiaalejaan, ilman välikäsiä. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

Louis C.K. alkoi nousta suurempaan suosioon stand up -spesiaaliensa ansiosta 2010-luvulla, mutta hän jatkoi myös työskentelyä erilaisten televisio- ja elokuvaprojektien kanssa, niin näyttelijänä, ohjaajana kuin tuottajanakin. Näistä projekteista kenties merkittävimpiä ovat kaksi hänen luomaansa, osin omaelämäkerrallista komediasarjaa. Niistä ensimmäinen, HBOlle tehty *Lucky Louie* jäi vain yhteen tuotantokauteen, mutta vuonna 2010 FX:llä alkanut *Louie* saavutti suuren suosion, ja voitti useita palkintoja, kuten Emmyn parhaasta käsikirjoituksesta vuonna 2012. Vuonna 2015 *Louie* jäi tauolle, eikä Louis C.K. osannut sanoa jatkuisiko sarja vai ei. FX kuitenkin lopetti yhteistyön hänen kanssaan vuonna 2017, kun skandaali seksuaalisesta ahdistelusta tuli julki. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

2.4.2. Skandaali ja uran jatko

Marraskuussa 2017 viisi naista kertoi New York Timesissa ilmestyneessä artikkelissa Louis C.K:n ahdistelleen heitä seksuaalisesti. Ensimmäinen mainituista ahdisteluista oli tapahtunut 90-luvun lopulla, ja viimeisin vuonna 2005. Syytösten mukaan Louis C.K. oli seksuaalisesti tyydyttänyt itseään, joko puhelinkeskustelun aikana, tai naisten edessä. Hän oli naisten mukaan yleensä kysynyt lupaa masturboinnille. Kaksi naisista esimerkiksi kertoi tavanneensa Louis C.K:n vuonna 2002, kun he olivat esiintymässä komediafestivaaleilla Aspenissa. Keikan jälkeen hän oli kutsunut heidät hotellihuoneeseensa. Siellä hän oli kysynyt, voisiko masturboida naisten edessä. Naiset kertoivat nauraneensa, koska luulivat kyseessä olleen vitsin, mutta C.K. oli riisuuntunut ja alkanut tyydyttää itseään. (Ryzik, Buckley & Kantor 2017)

Louis C.K. vastasi syytöksiin seuraavana päivänä, ja kertoi niiden olevan totta. Hän kertoi, että uskotteli itselleen siihen aikaan tekemistensä olevan hyväksyttäviä, koska oli aina kysynyt lupaa

tekemisilleen. Hän kuitenkin oli vastineensa mukaan tajunnut myöhemmin, ”liian myöhään”, ettei hänen toimintansa ollut hyväksyttävää, ja että oli aiheuttanut kärsimystä muille. Hän myönsi käyttäneensä väärin valta-asemaansa. Hän kertoi katuvaan tekojaan, ja totesi, ettei asiassa ole mitään, minkä hän antaisi itselleen anteeksi. Hän lopetti vastineensa toteamalla, että on pitkän ja onnekkaan uransa aikana saanut sanoa mitä haluaa, mutta että hän ottaisi nyt askeleen taakse, ja varaisi paljon aikaa kuuntelemiselle. (New York Times 2017¹¹)

Vaikka syytökset tulivat kunnolla julki vasta vuonna 2017, Louis C.K:n käytöksestä oli liikkunut huhuja jo pitemmän aikaa. Esimerkiksi vuonna 2012 juorusivusto Gawker.com kertoi artikkelissaan mieskoomikosta, joka oli masturboinut kahden naiskoomikon edessä hotellihuoneessaan Aspenin komediafestivaaleilla, mainitsematta kuitenkaan koomikkoa nimeltä (Gawker.com 2012). Samaten koomikko Roseanne Barr oli arvellut vuonna 2016 haastattelussa liittyen Bill Cosbyn raiskauskandaaliin, että Louis C.K. olisi seuraava mieskoomikko, joka jäisi kiinni seksuaalisesta ahdistelusta. Barr totesi haastattelun jälkeen sähköpostissa, ettei Louis C.K. ollut koskaan ahdistellut häntä, mutta että hän oli kuullut muiden naisten tekemiä syytöksiä. (Yamato 2016)

Myös Louis C.K:n hyvä ystävä, koomikko Sarah Silverman on kertonut, että Louis C.K. oli nuorempana masturboinut hänen edessään. Hän kuitenkin totesi, että C.K. kysyi häneltäkin luvan, ja välillä Silverman suostui siihen koska he ovat ystäviä, ja välillä taas kielsi sen. Silverman myös sanoi, että tilanne hänen ja Louis C.K:n välillä oli erilainen kuin muissa tapauksissa, sillä he ovat ystäviä ja kaikki oli yhteisymmärrykseen perustuvaa. Silverman uskoo, ettei Louis C.K. ymmärtänyt tekojensa seurauksia, johtuen hänen äkillisestä nousustaan kuuluisuuteen, ja sen mukana tulleesta vallasta muihin ihmisiin. Vaikka hän onkin Louis C.K:n ystävä, Silverman ei hyväksy C.K:n tekoja, ja hän onkin pohtinut paljon, voiko hän rakastaa henkilöä, joka on tehnyt näin pahoja asioita. (Nickolai 2018)

Syytöksistä johtuen useat tahot lopettivat yhteistyön Louis C.K:n kanssa. Esimerkiksi HBO poisti hänen aiemmat spesiaalinsa valikoimistaan sekä peruutti hänen osallistumisensa tulevassa hyväntekeväisyyslähetyksessä. Samaten Netflix purki sopimuksensa Louis C.K:n tulevasta stand up -spesiaalista. Myös hänen uusimman elokuvansa *I love you, daddy* ensi-ilta peruttiin syytösten tultua julki. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

¹¹ Vastine on liitteenä työn lopussa.

Louis C.K. oli skandaalin jälkeen poissa julkisuudesta vain runsaat yhdeksän kuukautta. Elokuun 26. vuonna 2018 hän teki yllätyspaluun lavalle New Yorkin Comedy Cellarissa. Esiintyminen oli täysi yllätys katsojille, sillä siitä ei ollut mainittu missään. Tämän jälkeen hän on tehnyt lisää esiintymisiä muilla komediaklubeilla. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

Nopea paluu lavoille sai jakautuneen vastaanoton. Comedy Cellarin omistaja Noam Dworman on todennut ymmärtävänsä, että osa ihmisistä tulee suuttumaan. Mutta hänestä Louis C.K.:lle ei voi tuomita elinkautista esiintymiskieltoa huolimatta hänen teoistaan. Ensimmäisen paluukeikan jälkeen ainakin yksi katsoja soitti valittaakseen siitä, ettei esiintymisestä kerrottu, eikä katsojille annettu etukäteen mahdollisuutta valita, jäädäkö katsomaan Louis C.K.:ta vai ei. Monissa kommenteissa liittyen paluuseen ollaan oltu sitä mieltä, etteivät skandaalista aiheutuneet seuraukset Louis C.K.:lle ole olleet riittävän merkittäviä. On myös toisaalta todettu, ettei hän ole tehnyt kenellekään fyysistä väkivaltaa, eikä hän ole toiminut yhtä pahasti kuin jotkut muut niin sanotuissa #metoo-skandaaleissa kiinni jääneet henkilöt, kuten Harvey Weinstein ja Bill Cosby. (Ugwu 2018)

Jerry Seinfeldin mielestä paluu ei ollut liian aikainen, mutta tapa jolla Louis C.K. teki paluunsa, oli sellainen, josta ihmiset eivät pitäneet. Hän myös myöntää, että jotkut eivät pidä lainkaan siitä, että Louis C.K. teki paluun. Seinfeldin mukaan Louis C.K. ei ole osoittanut kärsineensä tilanteesta tarpeeksi, eikä osoittanut katumusta, jotta voisi saada synninpäästön. (Itzkoff 2018) Louis C.K.:n ystävä, koomikko Janeane Garofalo puolustaa häntä, ja toteaa, että hänet pitäisi jättää rauhaan, jo hänen tyttäriensäkin takia (Yang 2019).

Myös Louis C.K.:n uusi materiaali paluun jälkeen on herättänyt keskustelua. Hän ei ole varsinaisesti maininnut skandaalia, mutta hän on vitsailnut asiasta toteamalla, että hänellä on ollut todella outo vuosi ja että hän on käynyt helvetissä. Hän on myös kertonut menettäneensä 35 miljoonaa yhdessä tunnissa. Hän ei kuitenkaan ole ilmeisesti osoittanut esityksissään minkäänlaista katumusta teoistaan. (Sharf 2018) New York Timesissa julkaistun anteeksipyyntönsä jälkeen Louis C.K. ei ole kommentoinut skandaalia julkisesti, ei edes omilla kotisivuillaan, jonne hän on aiemmin kirjoitellut viestejä yleisölleen.

2.4.3. Louis C.K.:n esiintymistyyli

Louis C.K.:n esitykset koostuvat useista rutiineista, joissa hän saattaa tajunnanvirtamaisesti hypellä aiheesta toiseen, ja palata lopulta ensin aloittamaansa aiheeseen. Tämän takia on monesti hankala

sanoa, missä yksi rutiini loppuu ja toinen alkaa. Tämä kuitenkin luo vaikutelmaa siitä, että hän kertoisi juttujaan ensimmäistä kertaa, ja keksisi ne siinä hetkessä, esimerkiksi kun hän ikään kuin keksii uuden ajatuksen jostain juuri sanomastaan. Tosiasiassa hänen juttunsa ovat tarkkaan kirjoitettuja, ja monesti jopa puheen rytmi on tarkkaan suunniteltua. Hän on puhunut tästä esimerkiksi HBO:n tuottamassa keskusteluohjelmassa *Talking funny* (2011), jossa hän juttelee Ricky Gervaisin, Chris Rockin ja Jerry Seinfeldin kanssa komiikasta ja komedian tekemisestä. Myös Louis C.K.:n osittain omaelämäkerrallisessa sarjassa *Louie* on jakso, jossa hän raivostuu keikallaan olleelle naiselle. Nainen juttelee keikan aikana ja rikkoo Louis C.K.:n keskittymisen ja esityksen rytmin. Vaikka tuskin kukaan koomikko pitää yleisön välihuuteluista tai puheensorinasta, Louis C.K. on tehnyt selväksi, ettei hän haluaa pitää kontrollin esityksissä itsellään.

Louis C.K.:n rutiinit ovat yleensä pitkiä tarinoita siitä, mitä hänelle on sattunut, tai mitä hän on mieltä jostain asiasta. Hänen mielipiteensä ovat yleensä kiistanalaisia, jotta hän saa yleisön reagoimaan. Komiikassa on yleistä tuoda jokin uusi näkökulma tuttuun asiaan, ja Louis C.K. tekee sen monesti käsittelemällä jotain tuttua asiaa tavalla, joka monen mielestä olisi loukkaava, tai väärä. Yksi Louis C.K.:n tunnetuimpia rutiineja on vuoden 2013 *Oh My God* -spesiaalissa *Of course, but maybe* -rutiini¹², jossa hän kertoo kuinka pahoistakin asioista voi löytää hyviä puolia:

“[O]f course children who have nut allergies need to be protected, of course.[...] But maybe... Maybe if touching a nut kills you, you're supposed to die. Of course not. Of course not. Of course not. Jesus. I have a nephew who has that. I'd be devastated if something happened to him. But maybe... Maybe if we all just do this [peittää silmänsä] for one year, we're done with nut allergies forever.” (*Oh My God* 2013, 1.05.05–1.06.00)

Kyseinen *Of course, but maybe* -rutiini toimii hyvänä esimerkkinä siitä, kuinka Louis C.K. käsittelee jotain aihetta, josta on usein yksi yleinen mielipide, mutta jota kohtaan hän esittää oman, päinvastaisen mielipiteensä. Esimerkiksi toistuva aihe Louis C.K.:n tuotannossa ovat lapset, niin omat, kuin muidenkin. Hän kertoo useassa rutiinissaan vihaavansa lapsia, jopa omiaan, mikä on yleistä mielipidettä vastaan, mutta komiikka syntyy kun hän perustelee kantansa. Monesti Louis C.K. puolustelee itseään esittäessään liian eriävän kommentin esimerkiksi eleillään tai ilmeillään, tai naureskelee itsekkin, kuinka ei saisi sanoa kuin sanoo. Tai kuten *Of course, but maybe* -esimerkissä hän toteaa yleisön jo nauraneen hänen esittämilleen kauheille mielipiteille, ja jatkaa vielä kauheammilla.

¹² Rutiinien nimet olen ottanut spesiaalien sisällysluetteloista, jos ne ovat olleet saatavilla.

“Of course, of course slavery is the worst thing that ever happened. [Yleisö kohahtaa.] Listen, listen. You all clapped for dead kids with the nuts. For kids dying from nuts, you applauded, so you're in this with me now. Do you understand? You don't get to cherry-pick.” (*Oh My God* 2013, 1.06.48–1.07.13)

Louis C.K. on kertonut, että hänestä kaikesta voi tehdä huumoria. Hänen mielestään komiikalla voi viedä ihmiset paikkaan, joissa he kokevat pelkoa tai olonsa uhkaaviksi, ja saada heidät nauramaan siellä. (*Talking funny* 2011, 41.52–42.05) Monet Louis C.K:n rutiinien aiheista ovat tabuja. Hän saattaa kertoa haluavansa tappaa jonkun henkilön joka ärsyttää häntä. Myös seksi ja seksuaalisuus tai rodullisuus ovat aiheita, joista hän vitsailee toistuvasti. Tällaisten kiistanalaisten aiheiden käsittely voi kuitenkin aiheuttaa negatiivista vastakaikua yleisössä, varsinkin nyt kun hän jäi kiinni seksuaalisesta ahdistelusta.

Louis C.K:n rutiinit eivät seuraa yhtä tarkasti perinteistä setup – punchline rakennetta kuin monilla muilla koomikoilla. Brittiläinen koomikko Ricky Gervais on todennut, että Louis C.K:n esiintyessä ei aina osaa aavistaa, milloin vitsi on tulossa. Gervais toteaa eräästä Louis C.K:n rutiinista, että se vaikuttaa enemmänkin siltä, että Louis C.K. saisi hermoromahduksen lavalla, koska hänellä on ollut niin huono päivä. (*Talking funny* 2011, 10.03–10.20)

Judy Carter jakoi vitsin setupin kolmeen osaan, joista attitude eli asenne aiheeseen on mielestäni keskeinen osa Louis C.K:n suosiota. Yleensä hänen rutiineissaan tulee selkeästi esille hänen asenteensa johtuen esimerkiksi hänen lavaenergiastaan. Hän on todennut, että hän pyrkii luomaan vaikutelman kuinka hän yrittäisi saada juuri sillä hetkellä kerrotuksi jonkin häntä painaneen asian, vaikka oikeasti hän tietää tasan tarkkaan kaikki jutun osaset ja kuinka se menee. (*Talking funny* 2011, 10.30–10.36) Hänen esiintymistään tulee sellainen olo, että hän keksisi kaiken lavalla ja puhuisi spontaanisti siitä, mikä hänen mieleensä juolahtaa. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että hän rutiinin sisällä ikään kuin saa uuden idean ja jatkaa siitä eteenpäin. Oikeasti hänen kaikki juttunsa on tarkkaan kirjoitettu ja harjoiteltu, ja lavalla tapahtuva spontaanius on yleensä pelkkä tarkkaan luotu illuusio.

Louis C.K. keskustelee esityksissään hyvin vähän yleisön kanssa, eikä hän ilmeisesti halua, että yleisön kommentit sotkisivat hänen harjoiteltua monologiaan. Alkupään tuotannossa hänellä oli rutiineita, joissa hän esitti kysymyksiä yleisölle, mutta myöhemmin se on vähentynyt. Esimerkiksi vuoden 2016 Helsingin esityksessä yleisölle ilmoitettiin lapuilla ja julisteilla selkeästi, että paitsi

esityksen kaikenlainen taltiointi, myös puhuminen ja erityisesti heckleröinti johtaisivat esityksestä poistamiseen¹³.

Louis C.K. käyttää esityksissään huomattavan paljon niin sanottuja *actouteja*, joissa hän esittää tarinoidensa hahmoja, yleensä vahvasti karrikoiden ja ääntään muuttaen. Louis C.K. on ilmeikäs esiintyjä, ja saa monesti yleisön nauramaan ilmeillään ja luomillaan ääniefekteillä. Lähes jokainen hänen rutiineistaan sisältää ainakin yhden actoutin. Joitain näistä actouteista voidaan kuitenkin pitää rasistisina tai loukkaavina, esimerkiksi kun hän esittää jotain vähemmistön edustajaa.

2.4.4 Louis C.K:n spesiaalit

Louis C. K. on julkaissut (tai häneltä on julkaistu) yhteensä 11 stand up -spesiaalia. Rajaan näistä spesiaaleista tutkimukseni ulkopuolelle vuoden 2006 *One night standin* ja vuoden 2015 *Live at Madison Square Gardenin*. *One night stand* kuuluu HBO:n tuottamaan sarjaan, jossa on eri koomikoiden esiintymisiä, eikä näin ollen ole samalla tavalla Louis C.K:n omaa tuotantoa kuin muut spesiaalit. Lisäksi se sisältää osin samaa materiaalia kuin aiempi *Live at Houston*, koska se on ajalta, jolloin Louis C.K. ei ollut vielä tehnyt päätöstä uudistaa materiaalinsa joka vuosi. Myös *Live at Madison Square Garden* sisältää osittain samaa materiaalia kuin aiempi *Live at Comedy Store*, koska spesiaalit ovat samalta vuodelta.

Louis C.K:n ensimmäinen stand up -julkaisu on vuoden 2001 *Live in Houston*. Se julkaistiin vain cd:llä, ja sitä myytiin esitysten yhteydessä. Julkaisu on siis ajalta ennen kuin Louis C.K. päivitti ohjelmistonsa vuosittain, ja se sisältää rutiineja, joita hän oli saattanut esittää jo pitkään. Spesiaali on lyhyin Louis C.K:n stand up -julkaisuista (pois lukien *One night stand*), se kestää vain vajaat 40 minuuttia, kun muut ovat noin tunnin mittaisia. Monet *Live in Houstonin* rutiineista ovat lyhyitä ja varsinkin alussa Louis C.K. aloittaa rutiinit kertomalla mitä hänelle on hiljattain tapahtunut.

Vuonna 2007 julkaistu *Shameless* ja vuoden 2008 *Chewed up* olivat televisioyhtiöiden tuottamia, kuten oli yleistä. Ne myös saivat ensiesityksensä televisiossa ennen kuin ne julkaistiin dvd:llä. Louis C.K:n kolmas tunnin mittainen spesiaali, vuonna 2009 ilmestynyt *Hilarious* sen sijaan oli itsenäisesti tuotettu, ja hänen itsensä ohjaama. Se oli ensimmäinen stand up -komiikkaelokuva, joka pääsi Sundancen elokuvajuhlille. (Wikipedia 2019, s.v. Louis C.K.)

¹³ Jaetussa lapussa oli luettelo kiellettyjä asioita, joista cell phones ja heckling oli erityisesti korostettu ja alleviivattu.

Louis C.K:n neljäs tunnin mittainen spesiaali *Live at the Beacon Theater* oli ensimmäinen, jota myytiin suoraan hänen omilta kotisivuiltaan viiden dollarin hintaan. Se julkaistiin vain kuukausi sen jälkeen, kun se oli nauhoitettu. Louis C.K. on itse todennut halunneensa kokeilla olisiko taloudellisesti kannattavaa julkaista halpaan hintaan helposti saatava spesiaali, vai leviäisikö se ilmaisesti piraattien keskuudessa. (C.K. 2011b) Vajaat kaksi viikkoa julkaisun jälkeen Louis C.K. kertoi Jimmy Fallonin haastattelussa, että spesiaalia oli ostettu 220 000 kertaa ja se oli tuottanut yli miljoona dollaria. Onnistuneen kokeilun jälkeen monet muut koomikot ja esiintyjät alkoivat julkaista tuotantoaan vastaavasti. (Wikipedia 2018, s.v. Live at the Beacon Theater)

Live at the Beacon Theaterin jälkeen Louis C.K. on julkaissut itse stand up -spesiaalinsa kotisivuillaan. Vuonna 2012 ilmestynyt *Word. Live at Carnegie Hall* nauhoitettiin jo ennen *Live at the Beacon Theateria*, mutta sen sisältämää materiaalia käytettiin Louis C.K:n tv-sarjan *Louien* toisella tuotantokaudella, joten se julkaistiin vasta kun tv-sarjan toinen kausi oli julkaistu (C.K. 2012b)

Vuosien 2013 *Oh My God* ja 2015 *Live at the Comedy Store* eroavat esityspaikoiltaan aiemmista spesiaaleista. *Oh My God* nauhoitettiin Celebrity Theatre'ssa Phoenixissa, joka on areenateatteri, eli yleisö on kaikkialla esiintyjän ympärillä. Comedy Store on puolestaan pienempi verrattuna aiempien spesiaalien nauhoituspaikkoihin. Louis C.K. on itse todennut *Live at the Comedy Storesta*, että hän halusi nauhoittaa sen perinteisessä komediaklubissa, intiimimmässä kontaktissa yleisön kanssa. *Live at the Comedy Store* on myös C.K:n spesiaaleista ainoa, jossa nähdään toinen koomikko, sillä sen alussa yleisöä lämmittelee Jay London, joka on C.K:n tuttu jo 80-luvun lopulta. (C.K. 2015b) Vuonna 2015 Louis C.K. julkaisi lisäksi *Live at Madison Square Gardenin*, joka sisältää osittain samaa materiaalia kuin *Live at the Comedy Store*.

Uusin Louis C.K:n spesiaaleista on *Louis C.K.: 2017*, joka julkaistiin Netflixissa, eikä ole vielä saatavilla hänen kotisivuiltaan. C.K:lla oli sopimus vielä toisesta spesiaalista Netflixin kanssa, mutta skandaalista johtuen sopimus purettiin.

3. Huumorintutkimuksen käsitteitä ja teorioita

3.1 Käsitteistä

Huumorintutkimuksessa nostetaan usein esille *huumorin*, *koomisen* ja *naurun* käsitteet. En lähde tässä työssäni käsittelemään erityisesti naurua. Vaikka se onkin koomikoiden tavoite, se sisältää myös osa-alueita, jotka eivät liity huumoriin. Tutkija John Morreall esimerkiksi luettelee useita naurutilanteita, joihin ei liity huumori, kuten kutittaminen, hysteria, ongelman ratkaiseminen tai taikatempun näkeminen (Morreall 1983, 1–2).

Huumorin ja koomisen rajaa puolestaan on hankala vetää. Huumorintutkimus on laaja ja monialainen kenttä, ja senkin takia eri lähteissä näitä käsitteitä saatetaan esimerkiksi käyttää rinnakkain merkitsemässä toisiaan, vaikka varsinaisesti ne eivät ole sama asia. Koomikosta voidaan sanoa hänen olevan suuri humoristi, ja toisinpäin. Varsinkin koomisen ja komiikan määrittelemisen voi olla hankalaa.

Paul McDonaldin mukaan sanan huumori juuret ovat latinan sanassa *umor*, joka tarkoitti nestettä. Niin sanotun humoraaliopin mukaisesti keskiaikaisessa lääketieteessä huumorilla tarkoitettiin ihmisen sisällä virtaavien neljän nesteen (veri, keltainen sappi, musta sappi ja lima) muodostamaa tasapainoa. Kun ihminen oli terve, hänellä oli niin sanotusti hyvä huumori. Vasta myöhemmin huumori alettiin yhdistää ilomielisyyteen sekä käytökseen, joka ei noudattanut sosiaalisia normeja. (Hietalahti 2018, 25)

En kuitenkaan ala sen tarkemmin pohtia ihmisen sisäisiä nesteitä, vaan turvaudun käsitteiden määrittelyissä suomalaisen huumorintutkimuksen suureen persoonaan, Aarne Kinnuseen. Myös hän muistuttaa, että naurua voi olla ilman komiikkaa. Lisäksi hänen mukaansa voi olla myös komiikkaa ilman huumoria ja komiikkaa ilman naurua. Ainoastaan huumoria ei voi olla ilman koomista. (Kinnunen 1994, 11)

Kinnunen erottelee koomisen ja huumorin esimerkin avulla. Huolellisesti valmisteltu esitelmä voi olla humoristinen, jolloin se on hänen mukaansa sosiaalisesti ja esteettisesti arvokas. Mutta jos puhujan huumori epäonnistuu, esitelmästä tulee koominen. Silloin esitelmä on Kinnusen mukaan sosiaalisesti ja esteettisesti epätydyttävä. Huumori onkin Kinnusen mukaan inhimillinen asenne tai

asennevalmius. Esitelmän pitäjä voi luulla olevansa suuri humoristi, mutta jos hän epäonnistuu huumorissaan, hän ja hänen luentonsa muuttuukin itse koomiseksi. Kinnusen mukaan huumori on merkinnyt alusta saakka inhimillistä asennetta tai asennevalmiutta, kun taas koominen ei ole asenne. (Kinnunen 1972, 198)

Kinnunen esittää kaksi peruslausetta komiikan ja huumorin lähtökohdiksi. Ensiksikin, hänen mukaansa ”mikään inhimillinen toiminta, teko, tapahtuma, prosessi, ominaisuus ei sinänsä ole koominen (vaan neutraali)” ja toiseksi, ”kaikki ihmisen toiminnot ja ominaisuudet voidaan tehdä koomisiksi.” (Kinnunen 1994, 24) Koominen on siis se asia, joka tehdään naurunalaiseksi. Tämä asia osoitetaan hauskaksi tai koomiseksi huumorin avulla. Stand up -koomikoiden yleisesti käyttämä keino onkin osoittaa jostain tavanomaisesta asiasta yllättävä ja ristiriitainen (eli inkongruentti) piirre, ja saada siten asia vaikuttamaan koomiselta. Kinnusen mukaan koominen ja huumori ovatkin prosesseja joihin liittyy olennaisesti tekeminen ja toiminta, jotka on suunnattu katsojalle tai kuulijalle. (Kinnunen 1994, 24)

Myöhemmin Kinnunen nostaa esille vielä kolmannen peruslauseen, jonka mukaan ”ei ole rajaa niillä keinoilla, tavoilla, menetelmillä, joilla jokin prosessi tehdään koomiseksi.” (Kinnunen 1994, 32) Tämä on varmastikin lohdullista kaikille niille koomikoille, jotka tuskailevat valmistellessaan uutta materiaalia ja miettivät, kuinka olla hauska. Kinnusen mukaan huumorin ja koomisen edellytyksenä ”näyttäisi olevan ihmisen kyky tahallisiin näkemyksen vaihteluihin, hänen sosiaalisen ja kulttuurisen elämänsä liikkuvuus, mahdollisuudet mielivaltaisiin ratkaisuihin ja tekoihin sekä arvotuksiin, mahdollisuus vuorottain täyteen anarkiaan ja tiukkaan järjestykseen.” (Kinnunen 1994, 32)

Kinnusen mukaan esimerkiksi kirjallisuudessa kertoja joutuu antamamaan joukon merkkejä ja opasteita, joilla osoittaa esimerkiksi teoksen maailmassa olevan johdonmukaisuuden, joista poikkeaminen on koomista. (Kinnunen 1972, 202) Stand up -komiikassa on koomikon tehtävä vedettävä raja koomisen ja vakavan välillä, ja osoittaa jokin asia koomiseksi esittelemällä siihen uusi näkökulma. Kuten todettua, mikä tahansa asia voidaan Kinnusen mukaan tehdä koomiseksi. Kuitenkin koomikon ja yleisön huumorintajun, eli asennoitumisen kohteeseen, tulee kohdata, tai muuten naurua ei synny.

3.2 Huumorintutkimuksen 3 yleisintä teoriaa

Huumorintutkimuksessa on useita erilaisia teorioita, joista minkään ei ole onnistunut kattamaan koko aihetta. Erityisesti kansanhuumoria tutkinut Seppo Knuuttila huomauttaa, että huumorintutkimuksessa on käytelty poikkeuksellisen väljästi teorian käsitettä. Hänen mukaansa olisi oikeampaa ”puhua teoreettisista malleista, jotka ovat yksinkertaisesti pelkistettyjä ideaalimuotoja, mutta joiden ajatellaan relevantilla tavalla kokoavan kohdettaan.” Hänen mukaansa tunnetuimmat huumorin teorit eivät ole osoittautuneet kokonaan vääriksi, mutteivat myöskään kokonaan oikeiksi. Nämä tunnetuimmat teoria ovat *ylemmysteoria*, *huojennusteoria* ja *psykologinen vastakohtateoria* eli *inkongruenssiteoria*. (Knuuttila 1992, 94)

3.2.1 Ylemmyysteoria

Vanhin kolmesta huumorintutkimuksen teorioista on ylemmyysteoria. Tämän teorian mukaan ylemmyydentuntoinen ihminen tuntee mielihyvää nähdessään itsensä parempana kun muut. Jo Sokrates pohti, että on poliittisesti ja oman turvallisuuden takia parempi olla nauramatta sosiaaliselta asemaltaan ylempänä oleville. Sen takia naurettavaksi voi kutsua sellaisia, jotka ovat heikkoja eivätkä kykene kostamaan heihin kohdistunutta pilkkaa. (Hietalahti 2018, 39)

Ylemmyysteorian varhaisina isinä pidetään Platonia ja Aristotelesta. Platonin mukaan nauru kohdistuu henkilöön, joka luulee itsestään liikoja, esimerkiksi joku joka pitää itseään rikkaampana, kauniimpana tai muuten parempana kuin oikeasti on. Nauru sisältää tiettyä pahantahtoisuutta heitä kohtaan. Aristoteleen mukaan puolestaan tragediat kuvaavat yleviä henkilöitä, kun taas huumori on tavanomaista huonompien ihmisten jäljittelyä. (Morreall 1983, 4) Aristoteleen mielestään tämä huonous ei kuitenkaan ole pahuutta, vaan häpeään kuuluvaa naurettavuutta.. Tämä tarkoittaa sitä, että kohde on viallinen tai ruma, kuten antiikin komedioista tuttu vääntynyt komedianaaamio. Tämä naurettavuus ei kuitenkaan Aristoteleen mielestä tuota tuskaa tai harmia muille. (Aristoteles 1997, 163)

Myöhemmin ylemmyysteoriaa ovat kehittäneet muiden muassa Thomas Hobbes ja Konrad Lorenz. Hobbesin mukaan nauru johtuu äkillisestä ylemmyydentunteesta, joka syntyy kun ihminen havaitsee jonkun toisen itseään huonommaksi. (Hietalahti 2018, 39) Kuitenkin hänen mukaansa sellaisessa henkilössä, joka kokee hyvää oloa vain katsomalla muita alaspäin, on jotain väärää. Hänen mukaansa

suurin osa naurusta kohdistuu muihin, ja se on merkki pelkurimaisuudesta. Lorenzin mukaan nauru on puolestaan eräänlainen kontrolloitu muoto aggressiosta. (Morreall 1983, 5–6) Henri Bergsonin mukaan nauruun puolestaan liittyy tunteettomuus. Toki voimme nauraa myös henkilölle, joka herättää sääliä tai jopa kiintymystä, mutta silloinkin täytyy hetkeksi unohtaa myötätunto ja vaientaa sääli, jotta voitaisiin nauraa. Hän myös muistuttaa, että nauruun tarvitaan älyjen yhteys, eivätkä ihmiset nauttisi komiikasta muista eristäytyneinä. (Bergson 2000, 9–10)

Ylemmyysteoriassa naurulla on jokin tietty kohde, jolle nauretaan. Tämä kohde voi olla myös nauraja itse. Albert Rappin mukaan itselle naurettaessa erotetaan naurava osa ja naurun kohde. Naurun kohteena on tällöin eräänlainen kuva itsestä jossain erityisessä tilanteessa. (Morreall 1983, 8) Mikä tahansa asia voidaan tehdä koomiseksi, ja ylemmyysteorian mukaan tämä kohde koetaan alemmaksi. Tämän takia stand up -koomikoidenkin on syytä kiinnittää erityistä tarkkuutta siihen, mikä asia tehdään koomiseksi. Aikaisemmin olivat yleisiä esimerkiksi etnisyyteen tai sukupuoleen liittyvät vitsit, mutta nykyään niiden kertojia ei juurikaan katsota hyvällä. Nykyään monilla koomikoilla onkin kirjoittamaton sääntö, ettei alaspäin saa nauraa, vaan koomiseksi tehtävän asian tai henkilön tulee olla niin sanotusti ylempänä. Lisäksi myös erityiset *roastit* ovat nykyään suosittuja. Niissä kohteena on yleensä yksi tai useampi henkilö, jotka saatetaan naurunalaiseksi. Tämä tapahtuu heidän suostumuksellaan, ja yleensä niin, että kohde itse on paikalla. Välillä tämäkin voi kuitenkin mennä yli. Yhdysvalloissa on pitkä perinne, jossa Valkoisen talon lehdistöillallisella palkattu koomikko vitsailee esimerkiksi presidentistä ja Valkoisen talon työntekijöistä, sekä politiikasta yleisesti. Vuonna 2018 koomikko Michelle Wolf sai kuitenkin aikaan kohun, koska hänen vitsinsä koettiin liian loukkaavina

3.2.2 Inkongruenssiteoria

Inkongruenssi-, eli yhteensopimattomuusteoria, syntyi eräänlaisena vastateesinä ylemmyysteorialle. Yksi teorian ensimmäisistä kehittäjistä oli 1700-luvulla vaikuttanut filosofi Francis Hutcheson, joka tähdensi, että ihminen voi nauraa asioille tuntematta ylemmyyttä. Hänen argumentoi myös, että jos ylemmyysteoria pitäisi täysin paikkansa, ihmiset nauraisivat sitä enemmän, mitä heikompana he pitäisivät koomisena pitämäänsä kohdetta. (Hietalahti 2018, 51)

John Morreallin mukaan inkongruenssiteoria on ylemmyysteoriaan verrattuna siirtymä tunnepuolesta ajatteluun. Tässä teoriassa nauru syntyy älyllisestä reaktiosta johonkin odottamattomaan, epäloogiseen tai sopimattomaan. Morreallin mukaan jo Aristoteles kehitteli tätä teoriaa teoksessaan

Retoriikka. Aristoteleen mukaan puhuja voi saada kuulijan nauramaan yllättämällä kuulijat puheessaan, kun on ensin saanut heidät odottamaan jotain muuta. (Morreall 1983, 15–6) Myös Seppo Knuuttila toteaa inkongruenssiteorian eroavan muista huumorinteorioista siinä, että epäsuhta tai ristiriita havaitaan ja se esittäytyy meille mielikuvina, kun taas ylemmyydentunne tai huojennus tunnetaan. (Knuuttila 1992, 112)

Inkongruenssiteorian mukaan huumori rakentuu ylemmyydentunnon sijaan ristiriitojen varaan. Teoriaa kehittänyt Arthur Schopenhauer esittää koomisen vaikutelman syntyvän, kun jokin asia alistetaan odottamatta sille vieraan käsitteen pariin. (Knuuttila 1992, 112) Schopenhauerin mukaan huumori syntyy siitä, että ihminen huomaa eron ennakko-oletuksensa ja havaintonsa välillä. Mitä suurempi ristiriita, sitä suurempi on hänen mukaansa ilo. (Hietalahti 2018, 53) Juuri tähän suurin osa vitseistä perustuukin; ensin luodaan mielikuva, ja sitten kaadetaan se, tai tuodaan ristiriita.

Kaikki yllättävät käänteet ja ristiriitaisuudet eivät kuitenkaan ole hauskoja. Vaikka inkongruenssiteoria liittyykin John Morreallin mukaan enemmän ajatteluun kuin tunteisiin (siinä missä ylemmyysteoria ja huojennusteoria ovat enemmän tunteisiin liittyviä), tunteet ovat osana myös inkongruenssiteoriassa. James Beattien mukaan yllätyksellisyys voi herättää myös muita tunteita kuin huvittuneisuutta. Morreall ottaa esimerkin omasta elämästään. Joku hänen tuttavansa oli tehnyt pilan hänelle, ja laittanut hänen jääkaappiinsa keilapallon. Tämä täysin yllättävä ja järjetön asia sai Morreallin nauramaan. Mutta jos jääkaapissa olisi ollut keilapallon sijaan esimerkiksi käärme, se olisi saanut hänet kauhistumaan ja pakenemaan, vaikka kyseessä olisi ollut aivan yhtä yllättävä ja järjetön asia. (Morreall 1983, 19)

Sigmund Freudin mukaan koominen on tuloksena mielikuvien vastakohtaisuudesta, kunhan tämä vastakohtaisuus tekee erityisesti koomisen vaikutuksen, eikä vaikuta jollain muulla tavoin. Hänen mukaansa odotuksen haihtuminen tyhjiin tuo koomisen tunteen, jos tämä haihtuminen ei ole tuskallinen. Hän myös esittelee useita edellytyksiä koomisen mielihyvän syntymiselle. (Freud 1983, 190–3) Jos esimerkiksi henkilö on valmiiksi iloisessa mielentilassa tai on virittynyt koomisen mielihyvän odotukseen (esimerkiksi menemällä katsomaan stand up -komiikkaa), koomisen mielihyvän mahdollisuus on suurempi.

Victor Raskin on tutkinut kirjoitettua huumoria ja yksittäisiä vitsejä semanttiselta kannalta. Hänen mukaansa vitsissä yksittäinen teksti on yhteensopiva kahden erilaisen niin sanotun koodin (*script*) kanssa. Nämä koodit ovat toisistaan poikkeavat, mutta kumpikin koodi sopii tekstiin. (Raskin 1985,

99) Vitsit yleensä myös sisältävät jonkinlaisen laukaisijan (*trigger*), jonka avulla koodi vaihtuu ensimmäisestä toiseksi. Hänen mukaansa yksinkertaisessa vitsissä tämä laukaisija voi olla esimerkiksi kaksimielisyys tai ristiriitaisuus. (Raskin 1985, 114) Komiikassa tämä laukaisija on punchline, jossa yhdellä lauseella, sanalla, tai jopa eleellä käännetään asia koomiseksi.

3.2.3 Huojennusteoria

Huojennusteorian mukaan jokin pelottava, kunnioitettava tai ahdistava asia muuttuukin huumorin avulla arkiseksi ja harmittomaksi, jolloin se pystytään käsittämään, ja sitä käsittelemään. Immanuel Kantin mukaan nauru johtui ”jännityksestä aiheutuvan odotuksen tyhjiin raukeamisesta.” (Knuuttila 1992, 104)

Huojennusteorian mukaan nauru on hermostuneen energian purkamista ja purkautumista. Ensimmäisiä teorian kehittäjiä oli 1800-luvulla Herbert Spencer, jonka mukaan naurussa purkautuu kehoon varautunutta energiaa. (Hietalahti 2018, 44) John Morreall jakaa tämän purkautumisen tai huojentumisen kahteen erilaiseen tilanteeseen. Ensimmäisessä tämä hermostuminen on olemassa jo valmiiksi, ja nauru saa purettua sen, ja toisessa hermostuminen syntyy samassa tilanteessa kuin naurun aiheuttama purkautuminen. (Morreall 1983, 20–1) Esimerkiksi monet härskit vitsit ovat esimerkki jälkimmäisessä tapauksesta; vitsin setup luo hermostumisen kuulijassa, ja punchline purkaa sen.

Huojennusteorian mukaan erilaiset kiellot ja estot aiheuttavat hermostumista. Kun esimerkiksi koomikko puhuu kielletyistä aiheista, kuten esimerkiksi seksistä, väkivallasta tai huumeista, kuulijan kokema ahdistus purkautuu nauruna. (Morreall 1983, 21) Nämä aiheet koetaan tabuina, eli puheenaiheina jotka ovat kiellettyjä tai joita pitäisi karttaa. Monet koomikot ottavat kuitenkin juuri erityisesti kantaa tabuihin asioihin, ja Louis C.K. tekee sitä vielä ehkä enemmän kuin monet muut. Hän esimerkiksi aloittaa uusimman spesiaalinsa *Louis C.K. 2017* vitsailemalla ensin abortista ja sitten itsemurhasta. Hän on myös paluunsa jälkeen vitsaillut Floridan koulusurmasta selvinneistä oppilaista, eikä hän siis ole muuttanut tyyliään.

Yksi huojennusteorian tunnetuimmista kehittäjistä on Sigmund Freud, jonka mukaan vitsaillessaan ihminen onnistuu ohittamaan henkisen torjuntamekanisminsa, ja ilmaisemaan sisäisiä impulssejaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Nämä impulssit ovat Freudin mukaan perusluonteeltaan seksuaalisia tai vihamielisiä. Ratkaisevaa on yksilön ja yhteisön välinen suhde, yhteisö kun asettaa

kaikenlaisia rajoitteita mielihalujen toteuttamiselle, jolloin huumorin avulla voidaan päästä näiden mielihyvän lähteiden äärelle. (Hietalahti 2018, 46)

Freudin mukaan huumorin avulla ihminen voi kiertää niin ulkoisia kuin sisäisiä esteitä. Ulkoiset esteet ovat yhteiskunnan asettamia rajoitteita, kuten esimerkiksi lait ja yleisesti koetut hyvät tavat. Sisäiset esteet puolestaan viittaavat siihen, kuinka Freudin mukaan yhteiskunta ehkäisee erilaisilla sivistyskäskyksillä ihmisiä vapaasti tyydyttämästä omia intohimojaan. Nämä intohimot vaikuttavat tietoisien mielen ulottumattomissa. Vitsailu voikin ilmentää toivetta, että vitsailija voisi vapaasti ilmaista ja tyydyttää omia intohimojaan. (Hietalahti 2018, 47) Vaikka Freudin mukaan tämä ei tapahdu tietoisesti, Morreall kuitenkin huomauttaa, että esimerkiksi ammattikirjoittajat tekevät tätä työkseen, ja siten tietoisesti. (Morreall 1983, 28) Voidaan myös pohtia, mitä mieltä Freud olisi ollut Louis C.K:sta, joka vitsaili intohimojensa tyydyttämisestä, ja lopulta jäi kiinni niiden konkreettisesta toteuttamisesta.

4. Louis C.K:n spesiaalit

4.1 *Live in Houston*

Louis C.K:n ensimmäinen oma stand up -julkaisu on vuonna 2001 ilmestynyt *Live in Houston*. Se julkaistiin vain cd-levyllä, ja sitä myytiin Louis C.K:n esitysten yhteydessä, sekä hänen kotisivuillaan. (Wikipedia 2018, s.v. Live in Houston) Nykyään se löytyy esimerkiksi YouTubesta. Vaikka *Live in Houston* on Louis C.K:n ensimmäinen oma stand up -julkaisu, hän oli tehnyt jo ennen sitä pitkän uran koomikkona 80-luvun puolestavälistä alkaen. Hän oli esiintynyt klubien lisäksi myös televisiossa, ja vuonna 1996 HBO esitti puolen tunnin mittaisen taltioinnin hänen keikastaan.

Live in Houston on ajalta ennen kuin Louis C.K. oli päättänyt vaihtaa ohjelmistonsa joka vuosi. Sen voi katsoa olevan kokoelma rutiineja, joita hän oli mahdollisesti esittänyt jo vuosien ajan. Osa materiaalista on samaa, jota hän käytti myöhemmin HBO:n vuonna 2006 julkaisemassa *One Night Standissa*. Koska *One Night Stand* on enemmänkin HBO:n sarja, jossa esiintyi eri koomikoita, ja koska suurin osa materiaalista on samaa kuin *Live in Houstonissa*, en aio sitä sen enempää käsitellä tässä työssä.

4.1.1 *Live in Houstonin* lyhyet rutiinit

Live in Houston on rakenteeltaan erilainen kuin Louis C.K:n myöhemmät spesiaalit, sillä sen rutiinit ovat lyhempiä ja irrallisempia. Myöhemmissä spesiaaleissa rutiinien pituus kasvaa, ja ne käsittelevät aiheitaan syvällisemmin ja pohdiskelevammin. Monet *Live in Houstonin* rutiineista alkavat samalla tavalla, Louis C.K. kertoo jostain erikoisesta tapahtumasta, joka hänelle on sattunut. Rutiinit ovat enemmänkin hauskoja kohtauksia, kuin myöhempien spesiaalien mielipiteiden esittämistä.

Live in Houston sisältää 30 erimittaista rutiinia, joista suurin osa on lyhyitä, noin minuutista puoleen toista minuuttiin kestoja. Monet rutiinit tuntuvat lyhyiltä aihioilta, joiden aiheista monet palaavat myöhemmän tuotannon rutiineissa. Esimerkiksi homoseksuaalisuutta hän käsittelee kolmessa rutiinissa, *Faggy shirt*, *Gay people* ja *Gay dream*. Hän ihmettelee *Gay peoplessa* miksi jotkut vihaavat homoja yleisesti. Itse hän vastustaa homoja esimerkiksi silloin, jos hän on leikkaamassa nurmikkoa, ja hänen tiellään on homoja harrastamassa seksiä. Hän myös miettii ilmaisua ”really gay” ja pohtii, onko homoudessa eri tasoja, joissa ensimmäisessä tahtoisi vain hiukan ”hipaista penistä”, ja

viimeisessä ”harrastaisi aggressiivista seksiä useamman miehen kanssa”. Hän myös kertoo toisessa rutiinissa näkemästään unesta, jossa hän suuteli italialaisen nuorukaisen kanssa, mutta toteaa, ettei hän oikeasti haluaisi tehdä mitään sellaista, johon liittyisi hänen ”oma, kutiava peräaukkonsa”. (*Live in Houston* 2001, 33.44–36:58)

Toinen Louis C.K:n yleinen aihe on perhe, ja lapset ylipäänsä. *Live in Houstonissa* nämä aiheet eivät ole vielä niin suuressa osassa kuin myöhemmin, vain kolme rutiinia kertoo näistä aiheista. Rutiinien vähyys selittyy sillä, että vaikka *Live in Houstonin* aikaan Louis C.K. oli jo naimisissa, heillä ei ollut vielä lapsia. Asenteensa lapsiin hän kuitenkin tuo esille rutiinissa *Shitty kids*, jossa hän toteaa, että vaikka hän pitää joistain lapsista, on myös hirveitä kakaroita, mitä kaikki eivät halua myöntää. Hän myös kertoo, kuinka hän kerran kaupan jonossa alkoi ajankuluksi vain vihata jonossa ollutta lasta, joka ei tehnyt mitään ansaitakseen vihan. (*Live in Houston* 2001, 12:32–14:49)

Puolessa *Live in Houstonin* rutiineista Louis C.K. kertoo noloista tilanteista ja kohtaamisista toisten ihmisten kanssa. Yleensä näiden kohtaamisten lopputulos on epätavallinen ja epäsosiaalinen reagointi muihin. Monesti tämä reagointi on aggressiivista käyttäytymistä, kuten esimerkiksi rutiineissa *Do you have the time*, *Guy in traffic*, *Shopping with no money* ja *The bank*. *Do you have the time*ssa joku tulee kysymään Louis C.K:lta kelloa, ja hän ahdistuu ja joutuu paniikkiin. Tilanteesta hän pääsee haukkumalla kysyjän ja huutamalla hänelle. (*Live in Houston* 2001, 0:43–1:50)

Kuten sanottua, Louis C.K. käyttää paljon actouteja. *Live in Houstonissa* vain yhdestä rutiinista puuttuu varsinainen actout. Tämä rutiini onkin kaikkein lyhyin, ja kestää alle 20 sekuntia. Varsinaisen esityksen aloittavassa *Chinese*-rutiinissa Louis C.K. kertoo, kuinka kaikkialla häneltä kysytään millaista oli kasvaa kiinalaisena. Hän toteaa, ettei tiedä, koska hän ei ole kiinalainen. (*Live in Houston* 2001, 0.21–0.42) Verrattuna muihin rutiineihin ja varsinkin myöhempään tuotantoon, se tuntuu enemmänkin lyhyeltä aihiolta, joka jää kesken.

Eniten myöhemmästä tuotannosta poikkeavat rutiinit *Impressions* ja *Diner ordering*. Ensimmäisessä Louis C.K. esittää imitaatioita erikoisista henkilöistä, kuten henkilöstä jonka ilmeet kertovat eri asiaa kuin sanat, tai henkilöstä, joka ei tiedä onko hän kotoisin Alabamasta vai Brooklynistä, joten hänen puheensa on noiden kahden paikan murteiden sekasotkua. (*Live in Houston* 2001, 17.27–18.38) *Diner ordering*issa hän ihmettelee ruokaloissa käytettäviä koodi-ilmauksia eri annoksille. Hän kertoo kehittäneensä omat koodinsa, ja kysyy yleisöstä tilausta jonka koodaisi. Hän esittää huutavansa yleisöltä saamansa tilauksen keittiöön ja käyttää täysin järjettömiä ilmauksia kuten ”Wake up the

monkey and show him a dollar”. Tilauksen lopuksi hän kuitenkin huutaa myös yleisön tilaamat annokset. (*Live in Houston* 2001, 18.39–19.34). Kyseinen rutiini on yksi harvoista, joissa Louis C.K. pyytää yleisön mukaan esitykseen.

4.2 *Shameless*

Vuoden 2006 marraskuussa kuvattu *Shameless* on Louis C.K:n ensimmäinen julkaistu noin tunnin mittainen spesiaali. Toisin kuin aiemmat lyhemmät *Live in Houston* ja *One night stand*, se sisältää vain uutta materiaalia. Se oli HBO:n tuottama, ja sai ensiesityksensä HBOlla tammikuussa 2007.

Eri rutiineja *Shamelessissa* on laskujeni mukaan noin 20. Varsinkin spesiaalın alkupäässä ne ovat lyhyitä tarinoita, jotka ovat irrallaan toisistaan. Niissä Louis C.K. kertoo tapahtumia, joita hänelle on sattunut, mutta ei pohdi tai käsittele niitä sen enempää, mikä muistuttaa *Live in Houstonin* lyhyitä rutiineja. Vaikka kaikki *Shamelessin* rutiineista ovat uusia, joissain niissä on osia, jotka muistuttavat aiempaa tuotantoa. Esimerkiksi rutiini *Picking people to hate*, jossa Louis C.K. kertoo kuinka nauttii muiden ihmisten vihaamisesta, muistuttaa *Live in Houstonin* rutiinia *Shitty kids*.

”I saw a kid like that once, I was in a store and I’m looking at this kid and just fucking hating him. ‘Cos I’m waiting in line, what am I gonna, you know, that’s what you do when you’re waiting in line, you just pick someone to hate while you’re waiting you know, just some guy, you start forming an opinion with no information at all.” (*Live in Houston* 2001, 13.05–13.21)

“You know when you're at the bank and you got nothing to do while you're waiting in line, so you just pick people to hate while you're waiting? you just look at someone and form an opinion with no information.” (*Shameless* 2007, 10.08–10.17)

Shamelessissa rutiinien teemat eivät ole vielä selkiytyneet niin hyvin kuin Louis C.K:n myöhemmissä spesiaaleissa. *Shamelessin* alun lyhyiden rutiinien punchlineina tuntuu olevan ajatus siitä, että ihmiset käyttäytyvät erikoisesti (mikä toisaalta on erittäin yleinen aihe stand up -komiikassa). Toisin kuin myöhemmissä spesiaaleissa, Louis C.K. ei käsittele kertomiaan tarinoita enempää, vaan siirtyy nopeasti seuraavaan. Myöhempien spesiaalien rutiineissa on pohdiskelevampi sävy, ja vaikka hän niissäkin välillä kertoo mieleensä tulevia tarinoita, ne tarinat ovat selkeämmin samasta teemasta, ja siten selkeämmin kuuluvat samaan rutiiniin.

4.2.1 Aggressioiden purku rutiineissa

Huumorin avulla tuotu aggressiivinen ja negatiivinen asenne on yksi Louis C.K. yleisimmistä toistuvista teemoista. Hänen lupsakka keski-ikäisen, keskiverron valkoisen miehen habituksensa antaa hänelle mahdollisuuden purkaa aggressionsa koomisesti, sillä hänen esiintymishahmonsensa antaa vaarattoman kuvan, varsinkin koomisilla eleillään ja ilmeillään¹⁴. Hän myös vaihtaa näkökulmaa tekemällä itsestään välillä aggression kohteen, ja purkaa aggression vaarattoman tuntuiseksi pohtimalla sitä analyttisesti.

12 *Shamelessin* rutiinissa on selkeä aggressiivinen teema. Monesti nämä rutiinit luovat huumoria sosiaalisesti sopimattomista tunteista, kuten ventovieraan henkilön vihaamisesta, tai toiveesta että kaveri kuolee, koska hän ärsyttää Louis C.K.:ta. *Shamelessissa* on kaksi toisiaan hieman muistuttavaa rutiinia, *Tell Your Girlfriend I Said Thanks* ja *Suck A Bag Of Dicks*, joissa aggression kohteet ovat päinvastaiset. Kummassakin liikenteessä tapahtuva tilanne saa henkilön kiukun valtaan, mutta toisessa Louis C.K. purkaa aggressioitaan, ja toisessa hän itse on aggression kohde. Ensimmäisessä rutiinissa hän pohtii puskuritarraa, jossa vihjataan toisen auton kuljettajan harrastaneen seksiä hänen tyttöystävänsä kanssa. Hän kehittää päässään ajatuskulun, jossa hän suuttuu puskuritarrasta, seuraa autoa, ja lopulta pieksee rautaputkella toisen auton kuljettajan hengiltä. Hän menee sopimattomuudessa kuitenkin vielä tästäkin yli toteamalla, että ”lopuksi vielä masturboisi ruumiin päälle”. Tämän jälkeen hän kuitenkin vitsailee, ettei juttu tarvinnut tuota osaa vaan olisi toiminut ilmankin. (*Shameless* 2007, 0.57–2.23)

Toisessa rutiinissa Louis C.K. itse on aggression kohde toiselle autoilijalle. Hän kiilaa vahingossa toisen kuskin eteen, ja yrittää pakoilla häntä. Kun toinen autoilija vihdoinkin saa Louisin kiinni, hän käskee kiukkuisena Louisia ”imemään pussillisen kyrpiä”. Louis C.K. kuitenkin purkaa aggression alkamalla pohtia tarkemmin, mitä tuo käsky tarkoittaa, esimerkiksi pohtimalla tarkoittaako imemiskäsky itse pussia vai sisältöä. (*Shameless* 2007, 14.26–20.25)

4.2.2 Toistuva seksuaalisuuden teema

¹⁴ Ahdisteluskandaalin jälkeen Louis C.K. voi vaikuttaa vaarallisemmalta ja uhkaavammalta kuin aikaisemmin. Tosin osa uhreista luuli Louis C.K.:n vain vitsailevan, kun hän kysyi voisiko masturboida heidän edessään, eivätkä pitäneet häntä uhkaavana.

Seksuaalisuus on teemana 13 rutiinissa, ja erityisesti homoseksuaalisuus kuudessa. Joissain näistä rutiineista huumori syntyy jälleen sosiaalisesti sopimattomista tunteista, kuten edellä mainitussa *Tell your girlfriend I said thanks* -rutiinissa, tai rutiinissa, jossa Louis C.K. ensin leikkii ajatuksella, että jos hän pystyisi matkustamaan ajassa, hän menisi raiskaamaan Hitlerin, ja estäisi siten toisen maailmansodan. Sen jälkeen hän toteaa, ettei hän hyväksy raiskauksia, ellei sitten niihin ole jotain syytä. Kuten ”jos joku ei anna sinulle, vaikka haluaisit panna häntä”. Tämän jälkeen hän kuitenkin ilmaisee, ettei oikeasti ajattele noin, ja toteaa ”Ok. That’s fucked up.” (*Shameless* 2007, 6.05–7.52)

Kuten *Live in Houstonin Gay people* -rutiinissa, Louis C.K. ihmettelee edelleen, miksi jotkut vihaavat homoja. Tämäkin pohdinta muistuttaa hieman aiempaa rutiinia. *Gay peoplessa* Louis C.K.:ta ärsyttivät seksiä harrastavat homot, jotka estivät häntä leikkaamasta ruohikkoa, *Shamelessissa* häntä ärsyttävät homot, jotka ”paneavat häntä ilman lupaa”, esimerkiksi kun hän on pankkiautomaatilla. Hänestä on typerää, etteivät kaksi toisiaan rakastavaa miestä voi mennä naimisiin, koska joku ahdasmielinen henkilö ei tiedä miten selittäisi asian lapselleen. Louis C.K. arvelee, että ”lapsi on varmaan homo itsekin”. (*Shameless* 2007, 20.25–22.08)

Louis C.K. ihmettelee, miksei saisi nauraa sellaisille homoille, jotka ovat hassuja. Hän tekee actoutin stereotyyppisesti käyttäytyvästä homosta, mutta toteaa itse, ettei kyseessä ole stereotyyppi, koska tuollaisia homoja on oikeasti olemassa, vaikka suurin osa ei olekaan sellaisia. Hän ei naura kyseiselle henkilölle koska tämä on homo, vaan koska on niin hassu. (*Shameless* 2007, 22.09–23.07)

Louis C.K. vitsailee myös omasta seksuaalisuudestaan. Hän toteaa, ettei ole homo, mutta ”oikean peniksen tullessa vastaan, hän voisi harkita asiaa”. Hän kertoo esimerkkinä, kuinka hän kerran tapasi näyttelijä Ewan McGregorin, ja kuinka hän viikkoa myöhemmin tajusi haaveilevansa hänestä. Hän kuitenkin purkaa tilanteen vitsailemalla, ettei hänellä kuitenkaan olisi saumaa McGregorin kanssa. (*Shameless* 2007, 23.08–24.25)

Monissa *Shamelessin* rutiineista huumori syntyy Louis C.K.:n huonosta itsetunnosta ja itsensä morkkaamisesta. Hän samaistuu teini-ikäiseen tyttöön jolle on kasvamassa rinnat, koska hänelle itsellekin on iän myötä käynyt niin. (*Shameless* 2007, 28.23–29.34) Louis C.K. kertoo kuinka hänen seksuaaliset kokemuksensa ovat noloja, hän esimerkiksi kertoo kuinka harrasti seksiä upean naisen kanssa, joka aamulla katui tapahtunutta. Hän arveli, että nainen varmaan ajatteli ”raiskanneensa itse itsensä hänen peniksellään”. Hän vitsailee, että seksin harrastaminen hänen kanssaan on naisille

käännekohta, joka saa heidät tajuamaan, että on syytä tehdä parannus elämässään. (*Shameless* 2007, 30.34–31.30)

4.2.3 Surullinen perhe-elämä

Shamelessin rutiineista seitsemässä mainitaan Louis C.K:n perhe. Hän oli *Shamelessin* aikaan naimisissa, muttei juttujensa mukaan onnellisesti. Hän kertoo rutiinissaan *Saddest thing in America*, kuinka seksi vaimon kanssa on muuttunut pakotetuksi ja surulliseksi. Se on ikään kuin vain rutiinimainen huoltotoimenpide, joka pitää suorittaa aina silloin tällöin. (*Shameless* 2007, 35.23–43.04) Onnellisimmat hetket Louis C.K:lle ovat ne, kun muu perhe on poissa, ja hän voi mennä rauhassa vessaan, ja istua pytyllä tuntikaupalla (*Shameless* 2007, 51.28–53.15).

Edellisen spesiaalin jälkeen Louis C.K:n perheeseen oli syntynyt kaksi tytärtä, ja hän kertoo kuinka he ovat muuttaneet avioliiton ja hänen suhtautumisensa vaimoonsa. Aiemmin parisuhde vaimon kanssa oli tärkeintä, mutta lapsen syntymän jälkeen vaimo muuttui vieraaksi hänelle. Elämä isänä on kuitenkin hankalaa; hän kertoo, kuinka hän kerran melkein tappoi vauvansa, koska unohti hänet vahingossa pakoputken viereen ja käynnisti autonsa. Hän myös kertoo kuinka hänen vanhempi tyttärensä ajaa hänet välillä raivon partaalle, ja kuinka hän kerran haaveili potkaisevansa tyttärensä ikkunasta ulos. (*Shameless* 2007, 43.09–48.30)

Eri spesiaalien rutiineista, joissa Louis C.K. kertoo perheestään, voi parhaiten havaita ajan kulumisen, ja hänen asenteidensa muuttumisen. Niissä rutiineissa hän yleensä kertoo, miten vanheneminen on vaikuttanut häneen ja hänen tyttäriinsä. Louis C.K. kertoo spesiaaleissa yleensä jossain vaiheessa ikänsä, ja kuinka vanhoja hänen tyttärensä ovat. Hänen suhtautumisensa lapsiinsa muuttuu iän myötä. *Shamelessissa* hän kertoo, kuinka hänen vanhempi tyttärensä on ”täysi kusipää”, joka on uhmaiässä (*Shameless* 2007, 46.08–46.24). Myöhemmin vuoden 2010 *Hilariousissa* hän kertoo, kuinka hänen vanhempi tyttärensä on parempi ihminen kuin hän itse.

4.3 *Chewed up*

Joulukuussa 2008 julkaistu *Chewed up* on Louis C.K:n toinen noin tunnin mittainen spesiaali. Se nauhoitettiin Bostonin Berklee Performance Centerissä maaliskuun ensimmäisenä samana vuonna. Sattumalta se nauhoitettiin samana päivänä kuin Louis C.K:n suuren idolin, George Carlinin,

viimeiseksi jäänyt spesiaali *It's bad for ya. Chewed up* on omistettu Carlinin muistolle. (Wikipedia 2018, s.v. Chewed up)

Chewed upin rutiinit ovat selkeämpiä kokonaisuuksia kuin esimerkiksi *Live in Houstonissa*. Myös siirtymät rutiinista toiseen ovat loogisempia ja Louis C.K:n kertomat tarinat liittyvät rutiineihin selkeämmin. Ne eivät ole hyppyjä aiheesta toiseen, joten ne on helpompi laskea kuulumaan samaan rutiiniin. Eri rutiineja *Chewed upissa* on laskujeni mukaan 15.

Louis C.K. aloittaa *Chewed upin* rutiinilla *Offensive words*, jossa hän kertoo kuinka hän kaipaava joitain loukkaavia sanoja, koska niiden merkitykset ovat muuttuneet, eikä hän voi siksi niitä käyttää. Hänestä ei ole olemassa pahoja sanoja, mutta jotkut käyttävät joitain sanoja satuttaakseen muita, jolloin niistä tulee pahoja. Esimerkiksi kun hän oli lapsi, sana ”faggot” ei tarkoittanut homoa, vaan henkilöä joka käyttäytyisi kuin ”faggot”. Louis C.K. itse vihaa termiä ”n-word”, koska se saa kuulijan itse ajattelemaan päässään sanaa ”nigger”, vaikka tarkoituksena on kiertää käyttämästä sitä. (*Chewed up* 2008, 0.50–7.07) *Offensive words* -rutiini tuo mieleen George Carlinin vanhan rutiinin *Seven Words You Can Never Say on Television*, mikä on erikoinen sattuma ottaen huomioon, että *Chewed up* myöhemmin omistettiin Carlinille.

Viidessä rutiinissa pääaiheena ovat Louis C.K:n keho ja huonot elämäntavat. Näistä neljässä (*Processing shame, My horrible body, Cinnabon* ja *Half dead*) hän suhtautuu omaan kehoonsa ja ruokailutottumuksiinsa negatiivisesti, esimerkiksi toteamalla, että ”The meal is not over when I’m full! The meal is over when I hate myself. That’s when I... That’s when I stop.” (*Chewed up* 2008, 11.24–11.34). Viidennessä (*I enjoy being white*) näistä rutiineista hän kuitenkin toteaa, ettei hänen kannattaisi ajatella näin negatiivisesti, hän on kuitenkin ”onnekas, koska on terve, suhteellisen nuori ja valkoinen”. Tässä rutiinissa huumorin piikki kohdistuukin Louis C.K:n oman kehon sijasta valkoihoisten ihmisten etuoikeuksiin. Hän siirtyy sulavasti aiheesta toiseen toteamalla lopuksi, että ”hän on naimisissa, joten ei kaikki täysin hyvin ole”. (*Chewed up* 2008, 26.44–29.24)

4.3.1 Taka-alalle jäävä avioliitto ja vanhemmuus

Chewed upin viidestätoista rutiinista kuudessa on pääaiheena Louis C.K:n perhe. Hän kertoo olleensa vaimonsa kanssa naimisissa yhdeksän vuotta, eli he ovat ”almost done” (*Chewed up* 2008, 48.04–48.23). *Chewed up* onkin viimeinen spesiaali ennen avioeroa. Hänen vaimonsa on perheaiheisissa rutiineissa usein sivurooleissa, ja keskiössä on vanhemmuus, ja Louis C.K:n suhtautuminen siihen.

Lapset vievät hänen mukaansa kaiken hänen aikansa. Hän kertoo, kuinka vanhemmat nauttivat pienistä vapaahetkistään, vaikka ne olisivat kuinka lyhyitä. Esimerkiksi kun hän on saanut lapset istumaan autoon, hän pitää henkilökohtaisena lomana sitä, kun hän kiertää auton kuljettajan paikalle. (*Chewed up* 2008, 39.28–41.30)

Daddy I don't like chicken -rutiinissa Louis C.K. suuttuu lapselleen, joka ei halua syödä kanaa. Hän esittää actoutin, jossa raivoaa lapselleen, mutta kiukku muuttuu epätoivoksi, sillä hän on vihainen lapselleen, koska rakastaa häntä. Hänen on pakko ruokkia lapsensa, vaikka tämä ei sitä haluaisi, tai muuten lapsi voisi kuolla nälkään. Toisaalta hän rakastaa lapsiaan ja kuolisi heidän vuokseen, mutta toisaalta hänen mielestään ”my life... it fuckin’ stinks”. (*Chewed up* 2008, 37.32–39.27) Tällainen dilemma on varmaan tuttu monille pienten lasten vanhemmille.

Louis C.K:n huumori lapsista syntyy mielestäni usein siitä, miten hän vertaa lapsia aikuisiin. *A three year old's secret* -rutiinissa hän ihmettelee, mitä sellaisia salaisuuksia pienellä lapsella voisi olla, jotka kiinnostaisivat häntä, tai saisivat hänet järkyttymään. Lapsen puheet ovat hänestä viehättäviä, mutta niillä ei ole väliä. Hän vitsailee tekemällä actoutin itsestään kuuntelemassa järkyttyneenä lapsensa salaisuuksia, jotka hänen versiossaan ovat aikuisten maailmasta, kuin jostain huonosta saippuaoopperasta. ”She got an abortion on Christmas eve? Oh, my God!” (*Chewed up* 2008, 33.15–34.30) Toisaalta *Diaper*-rutiinissa huumori syntyy siitä, kun Louis C.K. luo mielikuvan kuinka hänen nuorempi tyttärensä ulostaa kuin nelikymppinen alkoholisoitunut mies, ja kuinka hänen täytyy sen jälkeen pestä lapsensa (*Chewed up* 2008, 41.32–44.10).

4.3.2 Seksuaaliset tabut

Viisi *Chewed upin* rutiineista käsittelee seksiä tai seksuaalisuutta. Joissain se ei ole varsinainen pääaihe, kuten *Offensive wordsissa*, jossa Louis C.K. pohtii sanaa ”faggot”, jota ei saa enää käyttää, eli siitä on tullut tabu. Hänelle se sana ei tarkoita homoa, vaan ihmistä joka käyttäytyisi kuin ”faggot”. Hän ei tosin myöskään tarkemmin avaa, miten ”faggot” tarkalleen ottaen käyttäytyy, mutta mitään positiivista se ei ole. Hän tekee actoutin, jossa hän kohtaa kaksi homoa harrastamassa seksiä, ja käyttäytyy heitä kohtaan erittäin kohteliaasti. Mutta jos jompikumpi alkaisi käyttäytyä kuin ”faggot”, hän suuttuisi ja käyttäisi tätä sanaa hänestä. (*Chewed up* 2008, 0.50–2.55)

Suurin osa *Chewed upin* seksuaalisaiheisista rutiineista luo huumoria sopimattomuudella ja tabujen rikkomisella. Kaikkein sokeeraavimmillaan Louis C.K. on kenties rutiinissa *Milk & pets*, jossa hän

väittää teininä pakottaneensa koiransa nuolemaan raejuustoa kiveksiltään. Hän vitsailee, että oikea ilmaus saattaa sittenkin olla, että hän antoi koiransa nuolla raejuuston pakottamisen sijaan. Hän toteaa, että hän mielestään teki koiralleen tarjouksen josta ei voi kieltäytyä. Hän tekee actoutin koirastaan, joka häpeää isäntäänsä. Korostaakseen vitsin totuudellisuutta, hän kertoo kuinka hän selkeästi muistaa tapahtuman, ja koiran nolon ilmeen. (*Chewed up* 2008, 25.25–26.43) Mielestäni lavalla esiintyvä koomikko on kuitenkin aina osittain epäluotettava kertoja. Yleisön on mahdotonta tietää, onko tarina totta vai ei, ja mielestäni osa jutun mahdollisesta hauskuudesta syntyy ajattelusta, ”ei kai oikeasti”.

Nykyisestä seksielämästään Louis C.K. kertoo, ettei sitä enää ole. *Jizz on demand* -rutiinissa hän kertoo, kuinka hän oli aluksi kiukkuinen vaimolleen seksielämän loppumisesta. Mutta nähtyään itsensä peilistä, hän alkoi ihmetellä miten ihmeessä vaimo on joskus saattanut harrastaa hänen kanssaan seksiä, vaikka ei varmaankaan ole nauttinut siitä. (*Chewed up* 2008, 48.04–50.41) Myöhemmin hän toteaa, ettei enää ole kiinnostunut nuorista tytöistä, vaan aikuisista naisista, joilla on harmaata hiuksissa ja vahvat kädet vauvojen nostelusta: ”That’s really when you become a woman, when people come out of your vagina and step on your dreams.” Koko spesiaali saakin nimensä siitä, kun Louis C.K. ylistää imettäneitä äitejä: ”you’re not a woman till you got long, chewed-up nipples.” (*Chewed up* 2008, 55.45–59.25)

Usein Louis C.K.:n tuotannossa toistuva aihe on masturbaatio, ja skandaalin jälkeen tuntuu, että se on hänelle pakkomielle myös muussa elämässä. Eräässä semiomaelämäkerrallisessa Louie-tv-sarjan jaksossa hän osallistui omana fiktiivisenä itsenään keskusteluohjelmaan masturbaation puolestapuhujana. *Chewed upissa* Louis C.K. muistelee rutiinissa *9/11*, kuinka hän ”tuli ensimmäisen kerran 12-vuotiaana, ja on sen jälkeen tullut joka päivä, vaikka on harrastanut seksiä jonkun muun kanssa vain noin 20 kertaa”. Hän pohtii, että ihmisen pahuuden voi mitata sillä, kuinka pian World Trade Centerin terrori-iskun jälkeen hän masturboi. Itse hän teki sen iskun aikana. (*Chewed up* 2008, 50.43–51.44)

Muutamassa rutiinissa Louis C.K. tekee eroja miesten ja naisten välillä, ja tämä ero liittyy hänen mukaansa seksiin. Hänen mielestään esimerkiksi toisin kuin naiset, ”miehet voivat nussia vaikkei heidän tekisi mieli.” Naiset puolestaan voivat lopettaa kesken rakastelun, mikä Louis C.K.:n mielestä on miehille mahdotonta. Lapsista hän sanoo, että ”boys fuck things up. Girls are fucked up”. Hänen mukaansa poikalapset tuhoavat asioita, kun taas tytöt jättävät arpia psyykeeseen. (*Chewed up* 2008, 44.11–50.43)

4.4 *Hilarious*

Louis C.K:n kolmas tunnin mittainen spesiaali *Hilarious* julkaistiin sekä elokuvana, että audiotallenteena. *Hilarious* nauhoitettiin The Pabst Theaterissa Milwaukeeessa huhtikuussa 2009 ja elokuvaversio se sai ensiesityksensä 26.1.2010 Sundancen elokuvafestivaaleilla. Albumi julkaistiin vajaa vuosi myöhemmin, 11.1.2011. Albumiversio voitti vuoden 2011 parhaan komedia-albumin Grammy-palkinnon. (Wikipedia 2019, s.v. *Hilarious*)

Hilariousin rutiinit ovat edellisten spesiaalien vastaaviin verrattuna selkeämpiä, tiettyä aihetta käsitteleviä kokonaisuuksia. Yhden rutiinin sisällä saattaa olla useampia erillisiä tarinoita, jotka kuitenkin selkeästi käsittelevät samaa aihetta. Tämän takia rutiinit ovat pitempiä kuin aikaisemmissa spesiaaleissa, joissa hyppiminen tarinasta toiseen tarkoitti usein myös hyppimistä aiheesta toiseen, jolloin mielestäni myös rutiini vaihtui.

Louis C.K. käyttää *Hilariousissa* irrallisia lyhyitä rutiineita ikään kuin aasinsiltoina, joilla hän siirtyy seuraavaan suurempaan rutiiniin. Esimerkiksi ensimmäisessä rutiinissa *Intro / Dead people* hän pohtii, että suurin osa kaikista ihmisistä, jotka ovat koskaan eläneet, ovat jo kuolleet. Esimerkeiksi hän ottaa esille Ray Charlesin ja Hitlerin. Hän vertailee näitä kahta, ja toteaa, ettei heissä kovinkaan paljon ole samaa, paitsi että kumpikin on kuollut. (*Hilarious* 2009, 1.49–4.04) Tämän ensimmäisen rutiinin jälkeen Louis C.K. toteaa, ettei hän osaa aloittaa esityksiä, ja vertaa ventovieraille ihmisille esiintymisen aloittamisen siihen, että hän alkaisi iskeä ventovierasta naista baarissa. Siitä hän siirtyy seuraavaan rutiiniin *Being single again*, jossa hän kertoo uusista ongelmistaan, joita avioero on hänelle tuonut. (*Hilarious* 2009, 4.05–10.10)

Hilariousissa toistuu useammassa rutiinissa ajatus siitä, että aikaisemmin asiat olivat, jos eivät paremmin, niin ainakin eri tavalla kuin nykyään. Hän esimerkiksi ihmettelee sitä, miten asiat ovat helpottuneet tekniikan kehittymisen avulla. Hän kertoo, miten pankkiautomaattien ansiosta ei konttorissa enää tarvitse käydä, lentokoneiden ansiosta matka New Yorkista Kaliforniaan kestää vain 6 tuntia, ja nykyään jokaisella on puhelin taskussaan. Toisaalta Louis C.K:n mukaan lapset eivät enää vietä riittävästi aikaa ulkona vaan katselevat televisiota, eikä heitä kasvateta kunnollisiksi. Lisäksi hän tuttuun tapaan tuo esille oman ikänsä, ja miten hänen kehonsa rapistuu.

4.4.1 Turhanpäiväinen kiukku

Useassa *Hilariousin* rutiinissa Louis C.K. kertoo siis ihmisistä, jotka ovat vihaisia jostain pienestä asiasta. Hän luo sittemmin laajalle levinneen termin ”White people problems”, joka tarkoittaa sitä, että kun valkoisilla ihmisillä asiat ovat hyvin, heidän pitää keksiä ongelmia. Hän vertaa sitä, että kun jossain maissa ihmiset pelkäävät joutuvansa mestatuksi, Yhdysvalloissa ihmiset suuttuvat siitä, kun he joutuvat pankkiautomaatilla valitsemaan kielen. (*Hilarious* 2009, 28.27–29.12) Nurinkurisesti vitsailemalla turhasta valittavista ihmisistä Louis C.K. itsekkin samalla valittaa mielestäni vähäpätöisestä asiasta.

Cell phones and flying -rutiinissa hän ihmettelee, että vaikka uudet puhelimet ovat ihmeellisiä, ihmiset vihaavat niitä ja ovat kiukkuisia, kun kuvan lähettäminen kännykällä ei tapahdukaan heidän mielestään riittävän nopeasti. Hänen mielestään kännykät ja lentokoneet ovat hämmästyttäviä asioita, toistellen useaan kertaan sanaa ”amazing”. (*Hilarious* 2009, 31.06–38.41) Heti seuraavassa rutiinissa *The way we talk* (*Hilarious*) hän itse suuttuu kun sanoja kuten ”hilarious” ja ”amazing” käytetään liian yleisesti. Hänen mielestään sellaiset sanat tulisi säästää sitä varten, kun kohtaa jotain todella hämmästyttävää tai hulvattoman hauskaa. Kyseisestä rutiinista Louis C.K. onkin napannut spesiaalnin nimen. (*Hilarious* 2009, 42.30–47.55)

Käyttämissään actouteissa Louis C.K. tekee esittämistään hahmoista liioitellun aggressiivisia saadakseen yleisön nauramaan. Esimerkiksi rutiinissa *Other peoples kids* hän esittää raivoavaa lasta, joka suuttuu kun ei saa katsoa televisiota, sekä kiukkuista äitiä, joka aggressiivisesti syöttää lastaan roskaruualla. Hän ihmettelee, miten lapset ovat ainoat, joita voi laillisesti lyödä, vaikka he ovat kaikkien heikoimpia. Myöhemmin hän kuitenkin toteaa, että vaikkei hän koskaan löisi omia lapsiaan, hän ymmärtää oikein hyvin, miksi hänen oma äitinsä löi häntä. (*Hilarious* 2009, 53.30–59.36)

Vaikka *Hilariousissa* Louis C.K. vaikuttaa monesti olevan rauhallinen pohtija, joka miettii muiden aggressioita ja hänestä turhanpäiväisiä kiukkukohtauksia, myös siinä on muutama kohta, joissa hänellä on omia aggressiivisia fantasioita muita kohtaan. Aiemmin mainitussa rutiinissa *The way we talk* (*Hilarious*), Louis C.K. suuttuu kahdelle miehelle jotka kuvaavat ystävänsä Lisan tapaamista sanalla hulvaton, ”hilarious”. Hänen mielestään niin vahvaa sanaa ei tulisi käyttää ihmisen tapaamisen kuvailuun. Hän jatkaa kertomalla toivovansa, että kyseinen Lisa kuolisi mahdollisimman kauhealla tavalla, että ”hänen paras ystävänsä työntäisi hänet kalliolta alas, jolloin Teräsmies pelastaisi putoavan Lisan vain pudottaakseen hänet vielä korkeammalta”. Samaten hän kertoo

toivovansa, että kaksi Lisasta puhuvaa miestä alkaisivat harrastaa ”kömpelöä” seksiä keskenään, niin että he alkaisivat itkeä koska ovat niin häpeissään ja hämmentyneitä. Se puolestaan olisi Louis C.K:n mielestä ”hilarious”. (*Hilarious* 2009, 43.00–50.05)

Louis C.K. aloittaa *Hilariousissa* yleensä rutiininsa ihmettelemällä jotain seikkaa, ja jossain vaiheessa suuttuu vitseissään esiintyville, muille henkilöille. Rutiinissa *Dumb thoughts* hän kuitenkin suuttuu itselleen, koska on omasta mielestään välillä liian tyhmä. Hän kertoo esimerkin, jossa hän näkee kadulla kauniin nuoren parin, ja heidän seurassaan lyhyen vanhan kiinalaisen rouvan. Hän kertoo hetken ajan ajatelleensa, että onpa pariskunnalla erikoisen näköinen lapsi. Lopulta hän kuitenkin suuttui itselleen, kun tajusi, ettei rouva varmaankaan kuulunut samaan perheeseen. (*Hilarious* 2009, 21.02–25.22)

4.4.2 Perhe-elämä eron jälkeen

Ennen *Hilariousia* Louis C.K:n elämässä oli tapahtunut suuri muutos, sillä he olivat eronneet vaimonsa kanssa. Rutiinissa *Being single again* hän suuttuu yleisön säälivistä äänistä hänen kerrottuaan erosta. Hän toteaa, että ero on hyvä asia, sillä yksikään hyvä avioliitto ei ole päättynyt eroon. (*Hilarious* 2009, 5.10–6.44) Sen enempää avioliitostaan Louis C.K. ei enää kerro, mutta lapsistaan hän puhuu useammassa rutiinissa.

Rutiinissa *My 7-year-old is better than me* Louis C.K. keskittyy kertomaan vanhemmasta lapsestaan, jota hän on aiemmissa spesiaaleissa kuvannut melko negatiiviseen sävyyn. *Hilariousissa* vanhempi tytär tuntuu kuitenkin olevan ainut järkevä hahmo, eikä Louis C.K.:lla ole mitään pahaa sanottavaa hänestä. Vitsin kohteena onkin hän itse, kun hän ei osaa olla hyvä ja huolehtiva isä tyttärelleen, joka on ”parempi, älykkäämpi, säädyllisempi ja siistimpi” kuin hän itse. Hän kertoo, kuinka aiheuttaa ikäviä asioita tyttärelleen ajattelemattomuuttaan, mutta kuinka tytär osaa silti suhtautua asioihin viisaudella. (*Hilarious* 2009, 59.38–1.05.13)

Nuorempi tytär puolestaan on saanut *Hilariousissa* sen roolin, joka vanhemmalla tyttärellä oli aiemmissa spesiaaleissa. Louis C.K. kuvaa nuoremman tyttärensä ”pieneksi vihapalloksi”, joka saa ylimielisyydellään hänetkin ajautumaan turhanpäiväisiin väittelyihin lapsen kanssa, vaikka hän itsekin tietää, ettei voi voittaa vaikka on oikeassa. Hän kertoo, että kaikesta huolimatta hän rakastaa tyttärtään, ja on tavallaan ylpeä hänestä, koska uskoo tämän selviytyvän maailmanlopun jälkeenkin asenteellaan. (*Hilarious* 2009, 1.06.00–1.08.49)

4.5 *Live at the Beacon Theater*

Vuonna 2011 julkaistu *Live at the Beacon Theater* nauhoitettiin Louis C.K:n kotikaupungissa New Yorkissa marraskuussa 2011. Se voitti Emmy-palkinnon käsikirjoituksestaan, ja oli ehdolla kolmessa muussakin kategoriassa. *Live at the Beacon Theater* oli ensimmäinen, jonka Louis C.K:n oma tuotantoyhtiö julkaisi ja tuotti, ja myynti tapahtui suoraan tarkoitusta varten perustetuilta sivuilta. Mahdollisesti uudenlaisen tuotantotavan ansiosta sen julkaisu tapahtui nopeasti, jo noin kuukausi nauhoituksensa jälkeen. Esimerkiksi aiempi *Hilarious* ilmestyi yli puolitoista vuotta nauhoituksensa jälkeen. Monet muut koomikot siirtyivät vastaavanlaiseen julkaisutapaan Louis C.K:n esimerkkiä seuraten. (Wikipedia 2018, s.v. *Live at the Beacon Theater*)

Louis C.K. itse kertoo sivuillaan halunneensa tehdä kokeilun; jos hän asettaisi spesiaalinsa myyntiin mahdollisimman helposti saataville ja huokeaan (5 dollarin) hintaan, menisikö se kaupaksi. Spesiaalın tuotanto ja nettisivujen kehittäminen maksoi yhteensä noin 200 000 dollaria, eikä maksamassa ollut mitään ulkopuolista tuotantoyhtiötä. Kokeilu kuitenkin kannatti, sillä vain noin 12 tuntia julkaisusta kaikki tuotantokulut oli saatu katettua. (C.K. 2011b)

Live at the Beacon Theaterin alku muistuttaa Louis C.K:n sarjan *Louie* johdantoa, jossa hän kävelee kaupungin halki matkalla esiintymään, tunnusmusiikin soidessa ja tekijätietojen näkyessä ruudulla. Varsinaisen esityksen alkaessa hän tulee itse lavalle kenenkään kuuluttamatta, ja toteaa itse että esitys alkaa, ja pyytää laittamaan yleisövalot pois päältä. Hän kertoo esitykseen liittyvistä käytännöistä, ja kieltää esimerkiksi välihuutelut ja twiittamisen kesken esityksen. (*Live at the Beacon Theatre* 2011, 0.08–4.27) Yleensä tällaiset tiedotukset tekee stand up -esityksissä erillinen juontaja eli MC, eikä niitä yleensä näytetä spesiaalien tallenteissa. Toisaalta on sopivaa, että Louis C.K. hoiti nämä osuudet itse, olihan *Live at the Beacon Theater* muutenkin vahvasti omatekoinen.

4.5.1 Matka paremmaksi ihmiseksi

Muutaman kerran *Live at the Beacon Theaterissa* Louis C.K. kommentoi heti vitsin jälkeen, että taisi mennä liian pitkälle. Rutiinissa *Weird baby* hän kertoo, kuinka maailmassa on kaikenlaisia omituisia ja vammaisia lapsia, kuten kolmijalkaisia tai kiinalaisia vauvoja. Heti tämän jälkeen hän pahoittelee kommenttiaan, ja toteaa, että tuo taisi olla pahin asia, mitä hän on koskaan sanonut. Tämän jälkeen hän pohtii, että hän on paha ihminen, ja hän haluaisi oikeasti olla parempi. (*Live at The Beacon*

Theater 2011, 11.30–13.16) Myöhemmin hän vitsailee, kuinka lasten välituntia valvoessa voisi masturboida, ja toteaa yleisön reaktion jälkeen, että tuon asian toteaminen on nyt kaikkein pahin asia mitä hän on koskaan sanonut. Hän myös kertoo, ettei itse ole koskaan tehnyt niin. (*Live at the Beacon Theater* 2011, 37.37–38.14)

Useassa muussakin *Live at the Beacon Theaterin* rutiinissa Louis C.K. kertoo kuinka huono ihminen hän on (tai muut ovat) ja kuinka hän tahtoisii olla parempi. Neljässä peräkkäisessä rutiinissa (*Soldier on a plane*, *Nice guy in an elevator*, *Rental car* ja *Candy wrapper*) on sama teema siitä, kuinka hän tietää, että olisi parempaa toimia toisin, mutta käyttäytyy silti huonosti muita kohtaan. Hän myös puhuu luonnon suojelun puolesta. Rutiinissa *Candy wrapper* hän pohtii, kuinka pieni pala roskaa päätyy lopulta mereen delfiinin päähän hatuksi (*Live at The Beacon Theater* 2011, 21.07–22.57). Hän jatkaa samalla luonnonsuojelu-teemalla pohtimalla, kuinka valkoiset ihmiset ovat pilanneet Amerikan ja luonnon. Hän ihmettelee, miten jumala reagoisi luonnon tuhoutumiseen, jos hän tulisi takaisin. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 22.58–27.33)

Kun Louis C.K. kertoo lapsistaan *Live at The Beacon Theaterissa*, on havaittavissa tavoite tulla paremmaksi vanhemmaksi. Hän kertoo kuitenkin suurimmaksi osaksi isyyden negatiivisista puolista, esimerkiksi siitä, kuinka tylsää lasten kanssa voi olla. *Clifford the big red dog* -rutiinissa hän ihmettelee kuinka tylsiä lastenkirjat voivat olla, ja miten lapsen opetellessa lukemaan hänen pitää odottaa minuuttikaupalla, että saa kääntää sivua (*Live at The Beacon Theater* 2011, 28.17–31.00). Samanlaisesta pitkästymisestä hän kertoo *Board games* -rutiinissa, jossa laskemaan opettelevalla lapsella kestää hänen mielestään liian kauan siirtää nappulaansa. Hän myös kertoo, kuinka julmasti hän voittaa lapsensa Monopolissa. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 31.01–33.19)

Huolimatta isyyden negatiivisista puolista, Louis C.K. kertoo rakastavansa lapsiaan, ja että olisi valmis tekemään mitä vain puolustaakseen tyttäriään. Hän myös kertoo isyyden tuomista onnen hetkistä, esimerkiksi kuinka suloista oli, kun hänen tyttärensä piti hänen kädestään kiinni opetellessaan uimaan. Hän kuitenkin siirtyy pois kauniista mielikuvasta kertomalla, kuinka joku tuntematon lapsi halusi tehdä samoin, ja tarttui myös hänen käteensä. Hän tekee actoutin, jossa hän hukuttaa tämän tuntemattoman lapsen, ja ui pois paikalta. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 33.20 – 34.41)

4.5.2 Seksuaaliset vitsit kevennyksinä

Louis C.K. käyttää seksuaalisuutta useamman kerran eräänlaisena punchlinenä, vitsin kärkenä, jolla hän saa tehtyä huumoria muista, monesti vakavista aiheista. Esimerkiksi rutiinissa *What to do when you're dead* hän puhuu kuolemasta ja siitä, mitä ruumiille tapahtuu kuoleman jälkeen. Synkästä aiheesta kertovan rutiinin hän päättää kertomalla, että hän itse aikoo lahjoittaa ruumiinsa paikkaan, jossa seksuaalisista pakkotiloista kärsivät ihmiset voivat tulla tekemään sille mitä vain haluavat. Hän haluaa olla ”Willy Wonka pervoille”. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 4.53–9.41)

Sexual perversion in America -rutiinissa hän toteaa, että seksuaaliset perversiot ovat ongelma Yhdysvalloissa. Hän ihmettelee, miten kaiken pitää olla seksuaalista, vaikka vitsin kärki on lopulta hänessä itsessään. Hän kertoo, kuinka musiikki, teini-idolit ja jopa uutislähetys aiheuttavat seksuaalisia ajatuksia seksuaalisista perversioista kärsivälle henkilölle. Hän tekee actoutin itseään tyrkyttävästä teini-ikäisestä laulajasta, ja toteaa huolestuneena, että ”folks are jerking off to them”, kunnes naurahtaa ja luo mielikuvan, että tarkoittaa folksilla itseään. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 9.42–11.01)

Louis C.K. jatkaa tästä aiheesta vielä spesiaalin lopussa rutiinissa *Constant sexual thoughts*. Hän kertoo olevansa väsynyt jatkuviin seksuaalisiin ajatuksiin ja pakkomielteisiin, jotka vaivaavat häntä koko ajan. Hänen mielestään syy johtuu hänen sukupuolestaan ja että naisilla ei ole samanlaisia pakkomielteitä. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 55.011.01.12) Jälkikäteen näitä rutiineja on hankala katsoa pohtimatta, olisiko niissä kyse jonkinlaisesta tunnustuksesta.

Spesiaalin pisimmässä, yli kymmenen minuuttia kestävässä rutiinissa *I hate this one kid* Louis C.K. kertoo tyttärensä luokalla olevasta pojasta, jota vihaa yli kaiken. Hän itsekin toteaa, ettei ole soveliasta, että aikuinen mies vihaa kuusivuotiaasta poikaa, mutta huumori syntyykin kielletystä aiheesta. Hän esimerkiksi kertoo, kuinka antaa pojan hiukan kiusata hänen tytärtään, jotta saisi syyn käydä häneen käsiksi. Tässäkin rutiinissa vakavaa ja kiellettyä aihetta, aikuisen ihmisen vihaa pientä lasta kohtaan, kevennetään seksin kautta, kun rutiinin lopussa Louis C.K. fantasioi, miten kostaisi pojalle. Hän aloittaisi suhteen niin pojan äidin että isän kanssa, ja lopulta jättäisi heidät. Hän toteaa, että aloittaisi homosuhteen pojan isän kanssa ja hämmentäisi oman ja pojan isän seksuaalisen identiteetin, vain koska poika vähän kiusaa hänen tytärtään. Hän myös toteaa, että vihaa homofobiaa, mutta olisi valmis käyttämään sitäkin hyväkseen puolustaakseen tytärtään. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 35.02–43.31)

4.6 *Word: Live at Carnegie Hall*

Word: Live at Carnegie Hall (tästäedes *Word*) nauhoitettiin jo marraskuussa 2010, mutta julkaistiin vasta toukokuussa 2012. Vaikka se kuvattiin ennen edellistä spesiaalia, *Live at the Beacon Theateria*, se julkaistiin vasta sen julkaisun jälkeen. Tämä johtuu siitä, että osa *Wordin* vitseistä sisältyi Louis C.K:n sarjan *Louie* toiselle tuotantokaudelle. Yleisön pyynnöstä hän päätti kuitenkin julkaista myös *Wordin*, koska siinä oli myös paljon julkaisematontakin materiaalia. (C.K. 2012b)

Word oli toinen spesiaali, jonka Louis C.K. julkaisi omalla sivustollaan¹⁵, ja se julkaistiin vain audiotallenteena. Tämä haittaa joidenkin vitsien ymmärtämistä, varsinkin niissä tapauksissa kun Louis C.K. tekee jotain fyysistä actoutia. Ilmeisesti hänen tarkoituksenaan ei ollut alun perin julkaista *Wordia*, mutta mahdollisesti huomattuaan kuinka hyvin hänen kokeilunsa *Live at the Beacon Theaterin* kanssa onnistui, hän halusi julkaista lisää materiaalia sivustollaan.

Mahdollisesti johtuen siitä, ettei *Wordia* ollut alun perin tarkoitus julkaista, sen lopussa Louis C.K. tekee encoren ja tulee varsinaisen esityksen jälkeen vielä kertomaan muutaman rutiinin lisää. Missään muussa spesiaalissa encoreita ei ole, tai ne on editoitu pois.

4.6.1 Lapset aasinsiltana muihin aiheisiin

Wordissa Louis C.K. mainitsee tyttärensä jälleen useammassa rutiinissa. Ensimmäisen kerran hän viittaa heihin lyhyesti rutiinissa *Money*, jossa hän toteaa että tuhlaa kaikki rahansa saman tien. Siksi hänen lapsensa olisivat saman tien kodittomia, jos hän sattuisi kuolemaan. (*Word* 2012, 3.25–4.26) Myöhemmin rutiinissa *The right to complain* hän syyllistää lapsiaan siitä, että nämä valittavat turhanpäiväisistä asioista, vaikka heillä on mahtava elämä. Tämä muistuttaa teemaltaan *Hilariousin* rutiinia *White people problems*, jossa ihmiset valittavat turhasta. Myös *The right to complainissa* rodullisuus nousee esille Louis C.K:n todetessa, että tummaihoisilla on enemmän oikeutta valittaa. Vaikka orjuus loppui yli 100 vuotta sitten, he ovat silti huonommassa asemassa. Tuttuun tapaan Louis C.K. lopettaa rutiinin kääntämällä vitsin kärjen odottamattomaan, päinvastaiseen suuntaan; kerrottuaan ensin tummaihoisten ongelmista ja saatuaan ehkä yleisön ajattelemaan epäkohtia, hän

¹⁵ Tosin samaan aikaan sen kanssa hän julkaisi audiotallenteen aiemmasta spesiaalistaan *Shameless*, saatuaan luvan sen tuottaneelta HBO:ltä

muistuttaa, että myös valkoihoisilla on omat ongelmansa. Esimerkiksi se, kun heiltä kiellettiin orjat. (Word 2012, 16.02–18.40)

Louis C.K. aloittaa useamman rutiinin kertomalla jonkin pienen tarinan lapsistaan, ja sitten jatkamalla yleisesti samasta aiheesta. Esimerkiksi rutiinissa *Sleep* hän kertoo eniten paheksuvansa lapsissaan sitä, etteivät he kunnioita unta. Ensin hän kertoo ihanasta, seksuaalisesta unestaan, josta tytär hänet herättää. Sen jälkeen hän jatkaa rutiinia kertomalla enemmän nukkumisesta ja unistaan. (Word 2012, 37.34–42.39) Samaten *Unhealthy father* -rutiinissa hän aloittaa toteamalla, että hänestä on epäreilua hänen lapsiaan kohtaan, ettei ole pitänyt parempaa huolta terveydestään. Sen jälkeen hän jatkaa vitsailemaan yleisemmin epäterveellisesti elämästä. Hän mainitsee, että ylensyöminen on amerikkalainen tapa, mutta eniten hän vitsailee itsestään ja huonosta kunnostaan ja elämäntavoistaan. Lopulta hän palaa rutiinissa lapsiinsa, ja toteaa, että hän on huono isä, johtuen juurikin huonoista elämäntavoistaan. (Word 2012, 18.40–26.31)

Louis C.K. tekee useammin nuoremasta tyttärestään vitsien kohteen. *Three 5-year olds* -rutiinissa hän kertoo, että vanhempi tyttäristä kukoistaa ja osaa eri asioita, mutta nuorempi on tasaisen huono kaikessa, koska on vasta 5-vuotias. Sen takia he joutuvat tekemään yhdessä asioita, jotka sopivat myös hänelle, ja ovat yhdessä kuin kolme erikokoista 5-vuotiasta. Louis C.K. tuo esille useampaan otteeseen kaksijakoisen suhtautumisensa lapsiinsa. Vaikka hän siis syyllistää heitä kiittämättömyydestä tai siitä, etteivät he kunnioita hänen untaan, hän myös toteaa useampaa otteeseen rakastavansa heitä. Hän kertoo, että vaikka hänen rakkautensa nuorempaa lastaan kohtaan saa hänet rakastamaan muitakin ihmisiä enemmän, hän kuitenkin toisinaan katuu jokaista hetkeä joka johti hänen syntymäänsä. (Word 2012, 28.51–33.12)

Staying married for the kids -rutiinissa Louis C.K. toteaa, että jos avioliitto on huono, on väärää pysyä yhdessä lasten takia. Hän siirtyy taas lapsistaan yleisemmin avioliittoihin, ja kertoo kuinka tunki sääliä erästä riitelevää pariskuntaa kohtaan. Hän toteaa, että erottuaan huomaa asioita, jotka olisi voinut tehdä paremmin. Hänen mukaansa avioliiton korjaaminen on helppoa, tarvitsee vain kysyä toiselta mitä tämä tarvitsee. Tosin tehdessään actoutin, jossa riitelevä pariskuntaa löytää yhteisymmärryksen ja alkaa rakastella keskellä supermarketia, kunnes alkavat jälleen riidellä jostain pienestä asiasta. (Word 2012, 33.13–37.33)

Useammassa Louis C.K:n rutiinissa on samantyylinen rakenne. Hän aloittaa vitsin kertomalla lapsistaan, siirtyy sen jälkeen rutiinin pääaiheeseen, ja lopussa vitsailee seksistä, käyttäen seksiä

punchlinena. Lisäksi hän jossain vaiheessa vähättelee itseään ja ominaisuuksiaan. *When I was a kid* -rutiini on hyvä esimerkki tällaisesta rakenteesta: hän aloittaa sen kertomalla lapsistaan, ja kertoo kuinka isyys vaatii häneltä aikaa. Sen jälkeen hän siirtyy rutiinin varsinaiseen aiheeseen, ja kertoo omasta lapsuudestaan. Kun hän oli 8-vuotias, hänen äitinsä ei viettänyt yhtä paljon aikaa hänen kanssaan kuin hän viettää nyt oman 8-vuotiaan tyttärensä kanssa. Hänen äitinsä kävi töissä, ja Louis hengaili koulun jälkeen kaupungilla tehden kaikenlaista outoa ja typerää. Konkreettinen typerä asia, jonka hän mainitsee, on se, kuinka näytti peniksensä tytölle, jolla oli downin syndrooma. Hän kertoo että muut tytöt pelottivat häntä, kun taas downin syndroomainen tyttö oli helposti lähestyttävämpi. Hän myös kertoo, että pyysi tytöltä ensin luvan. Tyttö totesi Louisille, ettei hän ollut ensimmäinen poika joka oli penistään hänelle esitellyt. Louis C.K. mainitsee nopeasti, että tarina on tosi, ja se on nykyään valitettavasti helpompi uskoa. (Word 2012, 26.36–28.50)

4.7 *Oh My God*

Louis C.K:n spesiaali *Oh My God* kuvattiin 15. helmikuuta 2013 Celebrity Theatressa Phoenixissa, ja sai ensiesityksensä HBOlla huhtikuun 13. samana vuonna. Louis C.K. on itse ohjannut ja tuottanut *Oh My Godin*. Se oli ehdolla neljään Emmy-palkintoon, joista se voitti yhden, parhaasta käsikirjoituksesta varietee-spesiaalissa. (Wikipedia 2018, s.v. Oh My God) Esityspaikka eroaa muiden spesiaalien vastaavista, sillä Celebrity Theatre on areenateatteri, ja esiintyjä on katsojien ympäröimä. Tämä ei kuitenkaan itse esitykseen juuri vaikuta.

Oh My God julkaistiin Louis C.K:n kotisivuilla vasta 8. lokakuuta 2013. Siellä spesiaalista julkaistiin samalla kuitenkin myös noin 12 minuuttia HBOlla nähdystä pitempi versio¹⁶. HBO:n versiosta puuttuvat kohdat ovat suurilta osin spesiaalın alkupuolelta, ja ne on ilmeisesti alun perin jätetty pois jotta spesiaali olisi alle tunnin mittainen ja mahtuisi HBO:n ohjelmistoon¹⁷. Pidemmässä versiossa jotkut HBO:n versiossakin nähtävistä rutiineista ovat pitempiä.

Pitemmässä versiossa on kuitenkin myös muutama täysin uusi rutiini. Esimerkiksi alussa on lyhyt rutiini, jossa Louis C.K. kertoo saaneensa puhelun presidentti Obamalta. Rutiinin hauskuus syntyy siitä, että kuuluisa henkilö voisi käyttäytyä erikoisesti, koska kukaan ei uskoisi kun asiasta kerrottaisiin. Rutiinissa Louis C.K. kertoo Obaman haukkuneen sekä arizonalaiset että hänet. Kun

¹⁶ Aikaviittaukset viittaavat pitempään versioon.

¹⁷ Lyhempi, HBOlla nähty versio kestää noin 58 minuuttia, pitempi noin tunnin ja 10 minuuttia.

hän ihmetteli, kuinka presidentti kehtasi tehdä niin, Obama totesi, ettei kukaan uskoisi, jos Louis kertoisi asiasta. (*Oh My God* 2013, 1.04–3.29) Rutiinista tulevat mieleen urbaanit legendat näyttelijä Bill Murraysta. Niin sanotut ”Bill Murray stories” ovat yleensä internetissä kiertäviä anekdootteja, joissa ihmiset kertovat kohdanneensa Murrayn, joka käyttäytyi erikoisesti esimerkiksi pihistämällä ruokaa kertojan lautaselta. Lopuksi Murray toteaa, ettei kukaan kuitenkaan uskoisi tarinan kertojaa. Tarinoiden rakenne on samanlainen kuin Louis C.K:n rutiinissa, jonka hän lopettaa pohtimalla, että presidenttinä hän itse kiusaisi ihmisiä esimerkiksi tulemalla keskellä yötä heidän kotiinsa juomaan maitoa suoraan purkista, ja lopuksi virtsaamaan lattialle, koska kukaan ei kuitenkaan uskoisi kertojaa¹⁸. Ensimmäinen tarina Bill Murraysta julkaistiin netissä jo 2010, joten on mahdollista, että Louis C.K. on kehittänyt rutiininsa sen pohjalta. (Know Your Meme 2017, s.v. Bill Murray)

Ainut kerta, kun Louis C.K. sanoo spesiaalin nimen ”oh my god”, on rutiinissa nimeltä *Videoing your kids*. Siinä hän kertoo, kuinka vanhemmat videoivat lapsiensa tanssiaisia, eivätkä näe mitä oikeasti tapahtuu, koska he katselevat tapahtumaa kameran linssin läpi. Hän toteaa, etteivät he tule oikeasti koskaan katsomaan tallennettaan myöhemmin, vaan laittavat sen suoraan Facebookiin. Hän tekee actoutin, kuinka joku kommentoi videota ”Oh my God - It’s so cute - Ahh!”, venyttäen pitkään sanoja god, cute ja ahh. Rutiini päättyy toteamukseen, ettei kukaan oikeasti katso videoita Facebookissa, vaan pelkästään kommentoivat niitä. Louis C.K. vitsailee, että tämän voi todistaa laittamalla Facebookiin videon, jossa on aluksi pätäk lasta tanssimassa, ja loppu videotintia omasta takapuolesta. Hänen mukaansa kommentointi olisi kuitenkin samanlaista. (*Oh My God* 2013, 52.57–55.34).

4.7.1 Kuolema *Oh My God*issa

Monet *Oh My God*in rutiineista käsittelevät tavalla tai toisella kuolemaa. Spesiaali sisältää laskujeni mukaan 21 eri rutiinia, joista kuolemaa käsitellään jollain tavalla lähes puolessa. Lisäksi muutamissa muissa rutiineissa kuolemaan viitataan jollain tavalla, vaikkei sitä varsinaisesti käsitellä. Esimerkiksi rutiinissa *Tits* Louis C.K. toteaa, että mieslääkäri keskeyttäisi leikkauksen vaikka se tappaisi potilaan, jos joku nainen pyytäisi häntä puristelemaan rintojaan. (*Oh My God* 2013, 45.25–46.39)

Monessa rutiinissa kuolema liittyy vanhenemiseen, joka on toistuva aihe Louis C.K:n rutiineissa, mainitseehan hän lähes joka spesiaalissaan jossain vaiheessa oman ikänsä. Spesiaalin alussa olevassa rutiinissa *The old lady and the dog* Louis C.K. kertoo naapurustossaan asuvasta vanhasta naisesta ja

¹⁸ Tosin nykyisen presidentin kaudella tarina taitaa kuulostaa uskottavammalta kuin esimerkiksi Obaman.

tämän koirasta, ja sanoo toivovansa, että nainen kuolisi ensin. Hänen mukaansa vanha ja raihnainen koira on ainoa asia, joka naisella on, eikä nainen kestäisi jos menettäisi koirankin. Louis C.K. toteaa, että jos vanhuksella olisi elämässään kuka tahansa muu ihminen, hän ei välittäisi koirastaan, vaan vetäisi sen alas vessanpöntöstä. (*Oh My God* 2013, 5.36–9.40)

Rutiinissa *Getting what 'old' is* Louis C.K. pohtii vanhenemista, ja lähestyvää kuolemaa. Hän kertoo olevansa 45-vuotias, eli puolessa välissä terveellistä elämää, tai lähes lopussa epäterveellistä elämää. Hän pohtii, että jos hän kuolisi viiden vuoden päästä, ihmiset eivät olisi niin pahoillaan hänen kuolemastaan kuin jos hän kuolisi nyt. Hän toteaa nihilistisesti, ”as soon as you’re 50, you’re a candidate.” Puhuttuaan kuolemasta, hän keventää tunnelmaa kertomalla vanhuuden tuomista muutoksista kehossaan kuvailemalla takapuoltaan. (*Oh My God* 2013, 27.11–31.31)

Myös aggressiivinen kuolema on aiheena useammassa rutiinissa. Rutiinissa *Behind the wheel* Louis C.K. ihmettelee miten hänen käytöksensä muuttuu, kun hän on auton ratissa. Hän kertoo kuinka joutui hiukan väistämään toista autoa ja toivoi sen takia toisen kuskin kuolemaa. ”You tested my reflexes and it worked out fine! So now I hope your kids grow up motherless!” (*Oh My God* 2013, 58.20–1.01.00) *Dating takes courage* -rutiinissa hän puolestaan ihailee naisten rohkeutta mennä treffeille miehen kanssa, joita he eivät tunne. Ventovieraan miehen matkaan lähteminen yksin, myöhäiseen aikaan on typerää, sillä hänen mukaansa miehet ovat suurin uhka naisille. Miehillä suurin uhka ovat puolestaan sydäntaudit. (*Oh My God* 2013, 41.29–44.05)

Rutiinissa *If murder was legal* Louis C.K. pohtii millaista olisi, jos murhaaminen olisi laillista. Hänen mukaansa kaikki tappaisivat, ja jos joku väittäisi toisin, häneen ei luotettaisi. Hän jatkaa makaaberia ajatusleikkiään pohtimalla, että lapset käyttäytyisivät eri tavalla, jos vanhemmat voisivat tappaa huonosti käyttäytyvät. Hänen mukaansa vanhemmat tappaisivat lapsiaan niin paljon, että kadunvarsilla jaettaisiin ilmaiseksi jätösäkkejä, joihin kuolleet lapset voisi laittaa. Rutiinin loppuksi hän keventää tunnelmaa ja vetäytyy rutiinista toteamalla ”That is a whole bunch of horrible thoughts right in a row”. (*Oh My God* 2013, 1.01.00–1.04.22)

4.7.2 Positiivinen asenne kaikesta huolimatta

Huolimatta *Oh My Godin* kuolemakeskeisyydestä, se on ajattelultaan myös positiivinen. Stand upissa yleinen tapa tehdä huumoria on tarkastella jotain itsestään selvää asiaa yllättävästä näkökulmasta, ja monessa *Oh My Godin* rutiinissa tämä näkökulma tuntuu olevan kiitollisuus ja onnellisuus huolimatta

maailman synkkyydestä. Esimerkiksi rutiinissa *The food chain* Louis C.K. on onnellinen siitä, ettei ihminen ole enää osa luonnon ravintoketjua, ettei muutenkin huonon päivän lisäksi joutuisi työmatkallaan pakenemaan gepardeja. (*Oh My God* 2013, 12.25–14.30) *Life is a good deal* -rutiinissa Louis C.K. puolestaan lähes julistaa, kuinka mahtava asia elämä on, huolimatta siitä, kuinka onnekas tai terveellinen elämä olisi kysymyksessä. Syitä onneen hän löytää esimerkiksi seksistä, pekonista, ja jo pelkästään siitä syystä, että saa olla maan päällä. (*Oh My God* 2013, 55.35–58.20)

Oh My Godissa Louis C.K. vaikuttaa olevan onnellinen ja suhtautuvan positiivisesti elämäänsä. Ikävin asia hänen elämässään on *Putting on socks* -rutiinin mukaan se jokapäiväinen hetki, jolloin hän joutuu laittamaan sukat jalkaansa. (*Oh My God* 2013, 31.32–33.29) Hän kertoo rutiinissa *Divorce* että erosi vaimostaan viisi vuotta sitten, ja toteaa, että sen jälkeiset vuodet ovat olleet hänen elämänsä parhaat. Hänestä avioliitto oli ikään kuin onnen ”toukkavaihe”, ja toteaa, että onnellisessa avioliitossa elävät ihmiset olisivat vielä onnellisempia, jos he eroaisivat. Hän kertoo olevansa entisen vaimonsa kanssa ystäviä ja hyviä yhteishuoltajia. Hän toteaa, että on paras mahdollinen isä lapsilleen, koska pääsee heistä eroon aina viikon välein. (*Oh My God* 2013, 50.55–52.57),

Oh My Godissa Louis C.K. ei juurikaan valita lapsiensa käytöksestä, kuten joissain aiemmissa spesiaaleissa. Kun hän kertoo tyttäristään, hän pohjustaa rutiinin aiheen kertomalla mitä heille on tapahtunut, jonka jälkeen tyttäret jäävät taka-alalle, kuten aiemmissakin spesiaaleissa. Esimerkiksi *My daughter likes fish* -rutiinissa hän kertoo kuinka hänen tyttärensä lemmikkikala oli kuollut, ja hän joutui vetämään sen alas vessanpöntöstä. Hän kuitenkin siirtyy vitsailemaan kalan elämän merkityksettömyydestä ja eri eläinlajien eroista, eikä vitsaile tyttärestään. (*Oh My God* 2013, 9.40–12.24)

Kahdessa rutiinissa Louis C.K. mainitsee erityisesti pitävänsä vanhenemisesta. Ensin *If you're older you're smarter* -rutiinissa hän mainitsee syyksi sen, että vanhempana on fiksumpi. Hänen mukaansa vanhempaa henkilöä kannattaa kuunnella, vaikka tämä olisikin väärässä. Tämä johtuu siitä, että he ovat kokeneet enemmän asioita. Rutiinissa hän harvinaisesti osallistaa yleisöä ottaakseen selvää sen ikäjakaumasta, ja pyytää ensin 45-vuotiaita ja sitä vanhempia taputtamaan. Vaikka yleisössä on hänen arvionsa mukaan paljon vanhoja ihmisiä, hän toteaa vain noin 60 henkilön taputtaneen. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että vanhemmat ihmiset ovat fiksumpia. Eihän heidän kannattanut ilmoittaa ikäänsä, sillä eiväthän he tienneet mitä varten hän sitä kysyi. (*Oh My God* 2013, 33.30–7.37)

Rutiinissa *Getting older makes my life better* hän puolestaan kertoo nauttivansa vanhenemisestä siksi, että hänen seksielämänsä on parempaa. Se johtuu hänen mukaansa siitä, että hänen ulkonäkönsä sopii 45-vuotiaalle, mutta ei 17-vuotiaalle. Ajan myötä hänen ulkonäkönsä alkaa muuttua koko ajan hyväksyttävämmäksi naisille. (*Oh My God* 2013, 37.38–40.01) Hän jatkaa ajan myötä löytyvästä rakkaudesta seuraavassa rutiinissa nimeltä *Everybody has their time*, jonka hän aloittaa toteamalla, että jokaiselle on hetkensä rakkaudessa ja seksissä. Hän kuitenkin kääntää tilanteen nopeasti ympäri toteamalla, että ei tietenkään jokaiselle. Kasvatettuaan positiivisen ajattelun huippuunsa hän vitsailee, että on miljoonia ihmisiä, joita kukaan ei tule rakastamaan. (*Oh My God* 2013, 40.02–41.28)

Kaikesta positiivisuudesta huolimatta Louis C.K. siis kääntää tilanteen välillä myös toisinpäin. Rutiinissa *If murder was legal* hän kertoo haluavansa ajatella että on mukava henkilö, mutta alkaa sen jälkeen pohtia maailmaa, jossa murhat olisivat sallittuja. Hän mukaansa sellaisessa maailmassa kaikki, jopa kaikkein kilteimmät ihmiset tappaisivat muita. (*Oh My God* 2013, 1.01.00–1.04.22)

Viimeisessä, *Of course, but maybe* -rutiinissa hän pohtii kuinka kaikilla on niin hyviä kuin pahojakin ajatuksia. Tässäkin hän esittelee asioita, jotka ovat ikään kuin itsestään selviä (”of course slavery is the worst thing that ever happened”), mutta kääntää sitten näkökulmaa ja pohtii mitä muuta näihin asioihin liittyy (”Maybe every incredible human achievement in history was done with slaves”). Hän ottaa puhelimensa esille esimerkin vuoksi, ja muistuttaa, että nykyään ihmisillä on mahtavia teknisiä laitteita, koska niitä tehdään huonoissa oloissa, joissa niiden valmistajia käytetään hyväksi. Hän lopettaa spesiaalin kyynisesti: ”You really have a choice. You can have candles and horses and be a little kinder to each other or let someone suffer immeasurably, far away, just so you can leave a mean comment on YouTube while you’re taking a shit.” (*Oh My God* 2013, 1.04.23–1.08.43)

4.8 *Live at the Comedy Store*

Live at the Comedy Store julkaistiin tammikuussa 2015, ja se voitti Emmy-palkinnon käsikirjoituksestaan. Se on ensimmäinen Louis C.K:n spesiaaleista, jossa esiintyy myös joku toinen koomikko. *Live at the Comedy Store*n alussa näytetään, kuinka Louis C.K. valmistautuu omaan esitykseensä, samaan aikaan kun yleisöä viihdyttää Jay London. Hänen vitsinsä ovat lyhyitä, ja paljolti sanaleikkeihin perustuvia, kuten ”This is my stepladder. I never knew my real ladder” (*Live at the Comedy Store* 2015, 1.40 – 1.48).

Louis C.K. itse toteaa spesiaalista, että se ”kind of goes back to when I used to just make noises and be funny for no particular reason”. Hän myös toteaa, että hänestä oli sopivaa tallentaa spesiaali pienemmällä klubilla, saadakseen sille intiimin tunnelman. (C.K.2015b) Comedy Storeen mahtuukin vain 450 katsojaa, ja se on esityspaikkana perinteisempi stand up -klubi kuin vaikkapa Carnegie Hall New Yorkissa tai Celebrity Theatre Phoenixissa, joissa aiemmat spesiaalit nauhoitettiin.

Pienemmän esiintymispaikan lisäksi *Live at the Comedy Store* muistuttaa muutenkin Louis C.K:n alkupään tuotantoa. Rutiinit ovat lyhempiä eikä niissä mennä niin syvällisiin pohdintoihin kuin myöhemmissä spesiaaleissa. Lisäksi monet actoutit vaikuttavat irrallisilta, ikään kuin Louis C.K. olisi keksinyt jonkin pienen rutiinin vain päästäkseen äänteleämään hassusti.

Vaikka Louis C.K. itsekin mainitsee erityisesti hassujen äänten käytöstä *Live at the Comedy Store*ssa, hänen esiintymistyyliinsä on aina kuulunut actoutien, ja samalla erilaisten huvittavien äänien käyttö. *Live at the Comedy Store*ssa on kuitenkin rutiineja, joissa lähes koko huumori rakentuu sille, että Louis C.K. äänтелеe hassusti. Heti ensimmäisessä rutiinissa *The Mexican* hän tervehtii yleisöä äänellä, joka muistuttaa stereotyyppistä homohahmoa (spesiaalin tekstityksessä ääntä kuvaillaan ”nasal, lispy voice”). Hän toteaaakin, että kyseessä on hyvin loukkaava stereotyyppi, mutta tekee yllättävän kääntein sanomalla, että stereotyyppi on meksikolaisesta. Rutiinin lopuksi hänen luomansa ”meksikolainen” hahmo yrittää pyrkiä Yhdysvaltoihin, mutta on siis hahmo joka muistuttaa enemmän stereotyyppistä homoa. (*Live at the Comedy Store* 2015, 3.13–4.10) Mielenkiintoiseksi rutiinin tekee se, että Louis C.K. itse vietti lapsuudessaan 6 vuotta Meksikossa, ja hänellä on edelleen myös Meksikon passi. Hän ei kuitenkaan tässä mainitse asiaa millään tavalla.

Varsinkin *Live at the Comedy Store*n alussa rutiinit perustuvat hassuihin ääniin ja puhetapoihin. Rutiinissa *Vaginer* Louis C.K. kertoo entisestä opettajastaan, joka puhui niin vahvaa Bostonin murretta, että lausui oman nimensäkin väärin (*Live at the Comedy Store* 2015, 4.53–7.44). *Subway crazy people* -rutiinissa hän puolestaan kertoo metrossa kohtaamastaan nuoresta naisesta, joka avasi ääntään. Louis C.K. esittää hänet ylimieliseksi henkilöksi, joka ei välitä muista matkustajista, vaan jatkaa ääntelyään. (*Live at the Comedy Store* 2015, 13.05–15.00) Seuraavassa rutiinissa hän esittää kuinka lentomatkustaja voisi pakottaa koko koneen laskeutumaan vain äänтелеillä omituisesti, kuin mielisairas (*Live at the Comedy Store* 2015, 15.01–16.40).

Toinen tapa, jolla Louis C.K. on ”funny for no particular reason” on alkupään rutiinissa *First and last time having sex*, jossa hän ei niinkään ääntele hauskaasti, vaan ilmeilee. Hän kertoo harrastavansa

seksiä aina takaapäin, mikä toisinaan saa hänet vainoharhaiseksi, koska hän ei tiedä millaisia ilmeitä nainen samaan aikaan tekee. Hän näyttää esimerkki-ilmeitä ja naurattaa yleisöä vain vääntelemällä naamaansa. (*Live at the Comedy Store* 2015, 11.28–13.04)

4.8.1 Nopeat yllättävät käännteet lyhyissä rutiineissa

Monet *Live at the Comedy Storen* rutiineista ovat aiempien spesiaalien rutiineja lyhempiä, eikä niissä ole samanlaista syvällistä pohdintaa aiheista. Esimerkiksi rutiini *Being a good dad* kertoo hänen tyttäristään ja kuinka hän pyrkii olemaan hyvä isä heille. Sen alussa Louis C.K. toteaa ikään kuin ohimennen, että hänen tyttärensä ovat kumpikin homoseksuaaleja, koska hän on itse päättänyt kasvattaa heidät sellaisiksi. Tästä aiheesta olisi saattanut saada pitemmänkin rutiinin, kuinka lapset yleensä automaattisesti ajatellaan ja kasvatetaan heteroiksi, mutta Louis C.K. käyttää näkökulman kääntämistä vain lyhyeen vitsiin rutiinin alussa. Sen jälkeen hän alkaa kertoa eräästä huumekokemuksestaan, ja kuinka hän saattoi vahingossa lähettää tekstiviestin tyttärelleen. (*Live at the Comedy Store* 2015, 20.46–25.01)

Useampi *Live at the Comedy Storen* rutiini perustuu yllättäville, inkongruenteille käännoksille. Rutiinissa *Babies on a plane* hän aloittaa kertomalla, että oli samassa lentokoneessa, jossa oli kaksi vauvaa, minkä jälkeen hän toteaa, että oli koneessa muitakin. Sen jälkeen hän luo absurdin mielikuvan, jossa hän olisi oikeasti ollut lentokoneessa kolmistaan kahden vauvan kanssa joista toinen olisi koneen lentäjä. Hän jatkaa kertomalla, että oikeasti vauvat itkivät lennolla, ja sanoo ottaneensa selvää, miksi vauvat itkevät niin paljon. Hän kertoo, että vauvat itkevät, koska eivät hyväksy homoavioliittoja. Tämän täysin absurdin käänteen jälkeen hän toteaa, että on itse eri mieltä, mutta vauvat ovat lapsellisia ja itsekkäitä. (*Live at the Comedy Store* 2015, 16.40–18.40)

Rutiinissa *Subway crazy people* Louis C.K. kertoo metrossa ääntään avaavasta opiskelijasta. Hän aloittaa sen kertomalla, kuinka oli kerran metrossa, ja nostaa kätensä ylös kuin pitäisi kiinni jostain. Hän kuitenkin tekee inkongruentin käänteen, ja toteaa, että niin hän normaalisti liikkuu kaupungilla, käsi pystyssä. Sitten hän kertoo omituisesti ääntelevästä henkilöstä, ja luo mielikuvan, että kyseessä olisi joku hullu henkilö New Yorkin metrossa. Mutta kyseessä onkin opiskelija, jonka Louis C.K. kuvailee aivan normaaliksi. Hän tekee jälleen yllättävän käänteen, ja kertoo, että opiskelija olikin ylimielinen. Hän tekee actoutin, jossa kuvaa opiskelijan kiusaamassa muita metron matkustajia. (*Live at the Comedy Store* 2015, 13.05–15.00)

Myöhemmin rutiinissa *Rat Sex* Louis C.K. kertoo, kuinka hän näki metroasemalla kaksi rottaa parittelemassa. Hän pohtii asiaa, ja luo huumoria rinnastamalla rottien parittelun ihmisten seksiin. Tässäkin rutiinissa Louis C.K. käyttää actouteja ja ääntelee erikoisesti, ensin kuvaten naarasrotan jostain syystä japanilaiseksi, ja sitten esittäen, kuinka itse saisi naarasrotan tulemaan. Tämän mielikuvan jälkeen hän hyppää täysin toiseen aiheeseen, kertomalla kuinka hän kerran katsoi tyttäriensä kanssa *Ihmemaa Ozia*. Tämäkin käänne on inkongruentti, ja saa yleisön nauramaan. (*Live at the Comedy Store* 2015, 53.00–57.47)

4.8.2 Aikuistuneet lapset ja lapsellinen Louis

Kertoessaan tyttäristään Louis C.K. ei enää kerro pienten tyttäriensä lapsellisesta käytöksestä. Tuntuu, että mitä vanhemmiksi tyttäret ovat kasvaneet, sitä vähemmän he ovat Louis C.K:n vitsien kohteina, ja heidän käytöksensä on järkevää verrattuna hänen omaansa. Esimerkiksi rutiinissa *The dog* hän kertoo olevansa ylpeä siitä, miten hänen tyttärensä käsittelivät heidän koiransa kuoleman. Hän laittaa itsensä ja ajattelumaailmansa naurunalaiseksi olemalla iloinen, että nyt lapset ovat harjoitelleet kuoleman kohtaamista, ja sitten kun isoäiti kuolee, asiat sujuvat helpommin. Sen jälkeen hän kertoo oman lapsuutensa koirasta, joka vihasi häntä. Vitsien kohteena on jälleen Louis C.K. itse, eikä koira (*Live at the Comedy Store* 2015, 41.34–45.44)

Louis C.K. mainitsee tyttärensä 7 rutiinissa vajaasta kahdestakymmenestä¹⁹. Viidessä näistä rutiineista varsinainen aihe on kuitenkin jokin muu kuin suhde tyttäriin, ja lapsista kertominen on jälleen tapa aloittaa rutiini, ja sen jälkeen siirtyä rutiinin varsinaiseen aiheeseen. Esimerkiksi rutiinissa *Wizard of Oz* Louis C.K. kertoo, kuinka katsoi elokuvaa *Ihmemaa Oz* yhdessä lastensa kanssa. Rutiini kuitenkin käsittelee enemmän itse elokuvaa ja yhden näyttelijän ylinäyttelemistä kuin hänen tyttäriään. (*Live at the Comedy Store* 2015, 1.02.04–1.04.32)

Rutiinissa *Bats* Louis C.K. aloittaa rutiinin kertomalla lapsistaan ja kuinka oli heidän kanssaan maaseudulla vuokraamassaan talossa. Yöllä hän löysi keittiöstä lepakon ja säikähti sitä. Hän kuvaa itsensä hölmönä pelkurina joka piiloutuu kaappiin. Hän kertoo, kuinka hän soitti hätänumeroon, ja kuinka häntä kohdeltiin asiallisesti, huolimatta hänen hölmöstä käyttäytymisestään. Hän lopettaa rutiinin siihen, kun hän tekee actoutin jossa hän alkaa flirttailla lepakon poistaneen miehen kanssa, ja

¹⁹ Tarkkaa määrää rutiineista on hankala sanoa, sillä osa tuntuu vain lyhyiltä aasinsilloilta kahden pitemmän rutiinin välillä, ja välillä C.K. aloittaa yhden rutiinin, siirtyä toiseen ja palaa jälleen ensimmäiseen.

haluaa harrastaa seksiä hänen kanssaan. ”Lepakkomies” kuitenkin kieltäytyy, ja Louis C.K. pitkittää actoutia tahallisesti esittämällä tuohtunutta. (*Live at the Comedy Store* 2015, 45.44–52.59)

Rutiinit *Being a good dad* ja *13 & 19 years old* keskittyvät aiheeltaan enemmän tyttäriin, ja Louis C.K:n isyyteen. *13 & 19 years old* -rutiinissa hän aloittaa kertomalla, kuinka elämä muuttuu lasten vanhetessa. Hän kertoo kuinka nuorempi tytär on aloittanut steppaamisen, mutta vitsailee steppailusta eikä tyttärestään. Hän kertoo epätavallisesta ajattelustaan, kun hän toteaa, ettei pakota lapsiaan harrastamaan mitään, tai edes käymään koulussa. Hänen puolestaan he voisivat elää koko elämänsä yhdessä lastensa kanssa, hän elättäisi kaikki, ja lopulta kaikki kuolisivat yhdessä. (*Live at the Comedy Store* 2015, 31.14–36.43)

Vuosien myötä Louis C.K:n aggressiot ovat vähentyneet. Aiemmissa spesiaaleissaan hän kertoi aggressiivisista fantasioistaan, mutta ei enää. Hän toki kokee edelleen aggressiivisia tunteita eri asioita ja henkilöitä kohtaan, kuten rutiinissa *Everybody dies*, jossa hän kertoo lapsuutensa naapurinpojasta Benistä, jota hän vihasi. Hän kertoo kuinka päätti mennä kiusaamaan tätä tajuttuaan, että kaikki tulisivat kuolemaan joskus, mitä Ben ei ollut vielä silloin tiedostanut. Hän ei kuitenkaan kuvaa tätä kiusaamista aggressiivisena, vaan lapsimaisena ilkeilynä. (*Live at the Comedy Store* 2015, 36.43–41.05)

Rutiinissa *Babies on a plane* nuorempi Louis C.K. olisi saattanut suhtautua itkeviin vauvoihin kiukkuisemmin. Nyt hän kertoo ymmärtäväisesti itkevistä vauvoista ja heidän vanhemmistaan. Tämä johtuu kenties siitä, että hän kertoo omasta tyttärestään, joka alkoi joskus aikoinaan itkeä lentokoneessa. Lennolla ollut bisnesmies suuttui heille, ja Louis C.K. ihmettelee, mitä hänen muka olisi kuulunut tehdä. Hän tekee actoutin, jossa hän kuristaa ja tappaa lapsensa bisnesmiehen toiveesta, mutta hän ei tee sitä aggressiivisesti, kuten olisi saattanut aiemmin tehdä, vaan on enemmänkin surullinen. Lopuksi hän toteaa yleisölle, että nämä juuri taputtivat kuolleelle vauvalle. (*Live at the Comedy Store* 2015, 18.40–20.45)

4.9 Louis C.K. 2017

Louis C.K:n uusi spesiaali julkaistiin Netflixissä 4. huhtikuuta vuonna 2017. Se on kuvattu Washingtonissa DAR Constitution Hallissa saman kiertueen aikana, jolla C.K. vieraili Helsingissä syksyllä 2016. Omilla sivuillaan Louis C.K. ei ole spesiaalista maininnut, eikä sitä voi vielä

toistaiseksi ostaa sieltä, mutta esimerkiksi *Oh My God* tuli myyntiin vasta noin puoli vuotta sen jälkeen, kun se oli saanut ensiesityksensä HBOlla. *Louis C.K. 2017*:sta ei myöskään ole minkäänlaista sisällysluetteloa, eikä missään ole kerrottu eri rutiinien nimiä.

Selkein ero verrattuna muihin spesiaaleihin on Louis C.K:n esiintymisasu. Muissa spesiaaleissa hänellä on yllään rennot vaatteet, kuten farkut ja t-paita. *Louis C.K. 2017*:ssa hänellä on tyylikäs puku, ja hän vaikuttaa ulkoasunsa perusteella asiallisemmalta kuin muuten. Huumori on kuitenkin yhtä epäasiallista kuin aikaisemmin; spesiaalin loppupuolella hän esimerkiksi demonstroi fellaatiota pitämällä mikrofonia suussaan 20 sekunnin ajan. (*Louis C.K. 2017 2017*, 1.03.12–1.07.26)

Spesiaalin nimi tulee uskontoa käsittelevästä rutiinista. Louis C.K. kertoo opettavansa lapsilleen, että maailmassa on useita eri uskontoja, jotka kaikki ovat yhtä arvokkaita, mutta että kristinusko on niistä pääasiallinen. Todisteeksi tästä hän pyytää yleisöä huutamaan, mikä vuosi on, ja miksi. Kaikkialla maailmassa on käytössä sama gregoriaaninen kalenteri, jossa ajanlasku alkaa Kristuksen syntymästä. Hän tekee actouteja esimerkiksi kristittyjä vihaavista muslimiterroristeista, jotka käyttävät hekin kuitenkin samaa vuosilukua. (*Louis C.K. 2017 2017*, 14.58–22.03)

Louis C.K. siirtyy usein rutiinista toiseen soljuvasti, niin että aiheet liittyvät aluksi läheisesti toisiinsa. Esimerkiksi kerrottuaan lapsilleen hankkimastaan koirasta, jolla on persoonallisuushäiriö ja jonka kuolemaa hän salaa toivoo, hän siirtyy kertomaan, kuinka nuorempana hän välitti kaikista elämistä. (*Louis C.K. 2017 2017*, 22.07–25.35) Samaten vitsailtuaan pitkään abortista, hän aloittaa seuraavan rutiinin toteuttamalla, että hänellä itsellään on 2 tytärtä. Hän naurahtaa itsekin aasinsillalle. (*Louis C.K. 2017 2017*, 10.45–13.45)

Spesiaalin alkupuolella rutiinit käsittelevät suuria ja vahvoja mielipiteitä synnyttäviä, tabuja aiheita. Ensimmäinen rutiini esimerkiksi käsittelee aborttia, ja siinä Louis C.K. tasapainoilee mielipiteensä kanssa. Ensin hän on sataprosenttisesti asiasta yhtä mieltä, minkä jälkeen hän vähitellen vaihtaa mielipidettä täysin vastakkaiseen. Lopulta hän sanoo, että on vain kaksi mielipidettä aborttiin; joko se on kuin kävisi vessassa, tai vauvan tappamista. ”I think it is 100% the exact thing as taking a shit. Or it isn’t. It is, or it isn’t. It’s either taking a shit, or it’s killing a baby. It’s only one of those two things.” (*Louis C.K. 2017 2017*, 1.23–4.33) Abortista Louis C.K. jatkaa pohtimaan itsemurhaa, mutta spesiaalin loppua kohden aiheet kevenevät, esimerkiksi lopun penisvitseihin.

4.9.1 Kevyt asenne kuolemaan

Kuolema on toistuvana aiheena *Louis C.K. 2017:ssa*. Louis C.K. aloittaa spesiaalin siis rutiinilla joka käsittelee aborttia. Hän jatkaa aiheesta toteamalla, että hänen mielestään naisten pitäisi saada tappaa vauvoja, ja siihen on kaksi syytä. Ensimmäinen syy on hänen mielestään se, ettei elämä ole niin tärkeää. Toinen syy on hänen mielestään se, että hänen mukaansa naisten pitäisi saada päättää, ketkä miehistä saavat lisääntyä. Rutiinin lopetus muistuttaa Yhdysvaltojen löyhistä aselaista: ”If there’s a dude in your pussy, you get to kill him. I think that’s pretty fundamental. You’re allowed to kill people if they’re in your house.” (*Louis C.K. 2017* 2017, 4.33–13.38)

Louis C. K. toteaa, että hänen mielestään ihmiset ovat liian innoissaan elämästä. Hän itse on sitä mieltä, että elämä on ihan okei, ja pitää siitä niin paljon, ettei ole koskaan tappanut itseään. Hän jatkaa myöhemmin samassa rutiinissa toteamalla, että itsemurha on ratkaisu kaikkeen. Mitään ikävää ei tarvitse hänen mukaansa tehdä, koska aina voi tappaa itsensä, tosin ratkaisu toimii vain kerran. Hänen mukaansa itsemurha ratkaisee kaikki maailman ongelmat itsemurhan tekevälle henkilölle, ja jatkaa, että jos kaikki Isistä pelkäävät henkilöt tappaisivat itsensä, Isis häviäisi. Samassa rutiinissa hän toteaa, että surkeinkin elämä on ilmeisesti elämisen arvoista, ja että maailma koostuu ihmisistä, jotka eivät ole tappaneet itseään. (*Louis C.K. 2017* 2017, 4.38–10.44)

Esiintyessään samalla kiertueella Helsingissä Louis C.K. teki esityksen lopussa *callbackin* eli paluun tähän itsemurhasta kertovaan rutiiniin. Hän kysyi ensin oliko yleisö viihtynyt, jonka jälkeen hän kysyi, kenellä kaikilla oli ollut todella surkea päivä joskus viimeisen kuukauden aikana. Hän arvioi aplodeista, että jokaisella. Hän lopetti esityksen toteamukseen, ettei itsemurhaa siis kannata tehdä, koska myöhemmin asiat voivat muuttua paremmaksi.

Spesiaalin myöhemmissä rutiineissa kevyt suhtautuminen kuolemaan jatkuu. Hän kertoo lapsiensa kanssa adoptoimastaan koirasta, jolla oli persoonallisuushäiriö. Hän tekee actoutin jossa toivoo, että eläinlääkäri ehdottaisi koiran lopettamista. (*Louis C.K. 2017* 2017, 22.07–24.08) Samanlainen kyynisen kylmä suhtautuminen kuolemaan on rutiinissa, jossa hän kertoo televisiossa näkemästään tietoisesta. Siinä surullinen mies pitää kylttiä, jossa lukee ”Yeah, sure.” Tietoisun mukaan miehen tytär jäi auton alle, kun auton kuljettaja lähetti tekstiviestiä ”Yeah, sure.” Louis C.K. myöntää, että asia on hirveä, mutta kenties kuljettaja vastasi viestiin, jossa kysyttiin voisiko hän tappaa kyseisen lapsen. (*Louis C.K. 2017* 2017, 26.27–27.04)

Muutamassa rutiinissa Louis C.K. käsittelee kuoleman jälkeistä elämää. Hänen mielestään ihmisten kuoltua heidät pitäisi jättää rauhaan. Hän kertoo jalkapalloilijasta, joka uskoo kuolleen äitinsä katsovan hänen otteluitaan taivaasta. Louisin mielestä äidin pitäisi antaa nauttia taivaasta, eikä pakottaa häntä kuolleenakin katsomaan lapsensa otteluita. (*Louis C.K. 2017 2017, 37.37–39.14*) Seuraavan rutiinin aiheena on puolestaan 60 vuotta yhdessä ollut pariskunta. Ensin mies kuolee, mutta vaimo elää vielä kymmenen vuotta yksin. Louis C.K. ihmettelee, minkä takia heidän pitäisi kuoleman jälkeen palata yhteen taivaassa. Mies on kuitenkin ollut siellä jo 10 vuotta, ja kenties aloittanut siellä uuden parisuhteen. (*Louis C.K. 2017 2017, 39.15–44.03*)

4.9.2 Sukulaiset ja perhe

Louis C.K. mainitsee jälleen useammassa rutiinissa tyttärensä. Hän kertoo, kuinka haluaisi olla parempi vanhempi lapsilleen, mutta että se ei ole aina helppoa. Kuten joissain aiemmissa spesiaaleissa, hän ei juurikaan vitsaile lapsistaan, vaan siirtyy lapsistaan kerrottuaan rutiinin varsinaiseen aiheeseen. Esimerkiksi uskonnoista kertova rutiini alkaa sillä, kun hän kertoo miten hankalaa lasten kasvatus on, ja esimerkkinä hän kertoo mitä hän opettaa lapsilleen eri uskonnoista (*Louis C.K. 2017 2017, 14.59–22.02*). Samaten opettajista kertovan rutiinin alussa hän kertoo tyttäriensä käyvän peruskoulua, minkä jälkeen hän siirtyy vitsailemaan opettajien raskaasta työstä (*Louis C.K. 2017 2017, 31.02–33.18*).

Spesiaalissa Louis C.K. kertoo harvinaisesti myös isästään, jonka hän kertoo olevan meksikolainen. Hän päätyy kertomaan isästään spesiaalnin loppupuolella kerrottuaan ensin, ettei voisi olla homo koska ei pidä peniksistä, ja varsinkin isänsä penistä hän vihasi. Hän selittää, että lapsena kun heidän perheensä kävi ravintolassa syömässä, jossain vaiheessa hän joutui aina käymään vessassa isänsä kanssa. Vessoissa miehet virtsasivat vierekkäin, ja pienen Louisin pää oli juuri isänsä peniksen korkeudella. Kovinkaan paljon hän ei isästään, tai suhtautumisestaan häneen kerro. Hän toteaa, että hänen isällään oli erikoinen elämä, hän oli alun perin katolilainen, mutta avioeron jälkeen hän kääntyi juutalaiseksi. (*Louis C.K. 2017 2017, 1.07.27–1.10.50*)

Louis C.K. käsittelee perhesuhteita myös yleisemmällä tasolla. Akilleuksesta kertovassa rutiinissaan hän toteaa, ettei mikään vanhempien lapsiensa hyväksi tekemä asia ole riittävää lapsille. Vaikka Akilleuksen äiti on tehnyt pojastaan lähes kokonaan haavoittumattoman, poika pilaa kaiken ylimielisyydellään. Louis C.K. arvelee, että ylpeä Akilleus syyttää kuitenkin tappiostaan äitiään, joka jätti kantapään suojaamatta. (*Louis C.K. 2017 2017, 33.18–37.36*) Samasta aiheesta hän jatkaa

seuraavassa rutiinissa, jossa siis jalkapalloilija toivoo äitinsä katsovan hänen otteluitaan vielä taivaastakin. Louis ihmettelee, että milloin vanhempi on tehnyt riittävästi lapsiensa eteen. (*Louis C.K. 2017* 2017, 37.37–39.14)

Louis C.K. on uusimmassa spesiaalissaan edelleen avioliittoa vastaan. Hänestä kaikki avioliitot muuttavat jossain vaiheessa huonoiksi. Hän kuitenkin kannustaa kaikkia menemään naimisiin, sillä hänestä rakkaus on paras osa elämää. Hän mukaansa olisi kuitenkin mielipuolista luulla, että rakkaus kestäisi vuosia. Hän vertaa rakkautta kauniiseen saippuakuplaan, joka jossain vaiheessa hajoaa. (*Louis C.K. 2017* 2017, 44.04–47.27)

5. Eri teorioiden käyttö Louis C.K:n rutiineissa

5.1 Ylemmyysteoria ja *Fat guy problems*

Ylemmyysteorian mukaan huumorissa nauretaan jollekulle, joka osoitetaan alemmaksi kuin nauraja. Naurun kohde voi kuitenkin olla myös sosiaalisesti ylempänä kuin nauraja tai koomikko. Tästä oli kyse esimerkiksi keskiajan hovinarreissa. Tämän takia onkin tärkeää kiinnittää huomio siihen, kuka tai mikä on vitsin piikin kohde. Vaikka esimerkiksi rasistiset tai vähemmistöjä pilkkaavat vitsit ovat olleet joskus hyvinkin suosittuja, nykyään niiden kertomista ei juurikaan katsota hyvällä. Stand up -piireissä onkin yleistä, ettei alaspäin saa potkia, ainoastaan ylöspäin.

Varsinkin Louis C.K:n alkupään spesiaaleissa hän usein kertoo aggression kohteistaan ja pienistä asioista, jotka saavat hänet kiukkuseksi. Hän myös usein kohdistaa naurut joihinkin erityisiin henkilöihin tai tilanteisiin tekemällä actoutit kyseisistä henkilöistä tai tilanteista. Vaikka hän vitsaileekin näistä kohteistaan, yleisin naurun lopullinen kohde hänen rutiineissaan on kuitenkin hän itse. Näin on kyse myös *Shameless*-spesiaalilta löytyvässä rutiinissa *Fat guy problems*. (*Shameless* 2007, 24.26–29.33)

Louis C.K. aloittaa rutiinin kertomalla omista lihavuudesta johtuvista ongelmistaan, mutta keskeyttää tarinansa sanomalla vihaavansa hoikkia ihmisiä, koska he eivät tunne sympatiaa lihavien ihmisten ongelmia kohtaan. Hän tekee actoutin hölmöstä ihmisestä, joka hämmästelee, miksei lihava ihminen voi syödä vain yhtä donitsia usean sijaan. Yleisö nauraa Louis C.K:n actoutille typerästä ja ymmärtämättömästä hoikasta ihmisestä, jota kohtaan se ylemmyysteorian mukaan kokee ylemmyyttä. Sen jälkeen hän alkaa kertoa niin sanotulla you-passiivilla, mitä tapahtuu henkilölle kun tämä lihoaa. Housut alkavat vähitellen puristaa, kunnes kaikki housut sattuvat. Hän tekee myös tästä kuvaamastaan lihavasta henkilöstä actoutin, jolle yleisö nauraa. Naurun kohde vaihtuu empatiakyvyttömästä hoikasta lihavaan henkilöön. (*Shameless* 2007, 24.26–25.40)

Tämän jälkeen hän kuitenkin jatkaa rutiinia kertomalla itsestään, ja kuinka hän kerran koki olleensa pakotettu syömään kaikki keksit eräissä juhlissa, jonne hän meni perheensä kanssa. Vaikka hän käyttää jälleen you-passiivia ja actoutia kuvatessaan taktiikoita, joilla henkilö voi käydä useita kertoja syömässä keksejä, on selvää, että naurun kohteena oleva kyseinen henkilö on versio hänestä itsestään. Samaten kun hän myöhemmin jatkaa vitsailua lihoamisesta, hän kertoo ensin asiasta yleisesti käyttäen

passiivista, kunnes toteaa olevansa itse lihava, ja esittelee omaa vatsaansa. Hän myös kertoo ennen nauraneensa miehille, jotka ovat niin lihavia että heillä on isot rinnat, muttei voi enää tehdä niin, koska hänellä itsellään on nykyään sellaiset. (*Shameless* 2007, 25.41–29.33)

Monilla stand up -koomikoilla on tapana kohdistaa nauru itseensä. Mielestäni Louis C.K. tekee tätä kuitenkin ehkä normaalia enemmän. Monet hänen rutiineistaan kertovat hänen omasta elämästään, ja siitä, kuinka kurjana hän sen kokee. Lisäksi monet hänen muista rutiineistaan kertovat hänen tuntemuksistaan, yleensä aggressioista, muita kohtaan. Rutiinin edetessä usein kuitenkin käy niin, että nämä tuntemukset osoitetaan hölmöiksi, jolloin jälleen naurun kohteeksi tulee Louis C.K. itse. Vaikka Louis C.K. on yksi 2000-luvun menestyneimmistä koomikoista ja miljonääri, hänen näyttämöpersoonansa on reppana kaljuuntuva ylipainoinen keski-ikäinen mies. Tätä hän korostaa esiintymisasullaan, joka on yleensä musta paita ja farkut. Vain yhdessä, uusimmassa spesiaalissaan Louis C.K. on pukeutunut erityisesti tyylikkääseen pukuun. Kuitenkin, vaikka hän kertookin elämänsä negatiivisista puolista, Louis C.K. hymyilee ja monesti jopa naurahtelee ääneen kertoessaan kuinka hankalaa hänellä on. Tätä kautta yleisö saa käytännössä Louis C.K:n antaman luvan kanssa nauraa hänelle, ja kokea olevansa häntä ylempänä.

5.2 Inkongruenssiteorian ongelmat Louis C.K:n tuotantoa tutkittaessa

John Morreallin mukaan inkongruenssiteoria on nykyään vallalla oleva huumorin teoria (Morreall 2009, 10). Inkongruenssiteorian mukaan huumori siis syntyy, kun havaitsemme samanaikaisesti tai ainakin melkein, toisiinsa yhteen sopimattomia elementtejä. Morreallin mukaan tämä teoria perustuu siihen, että ihmisen kokemus toimii opittujen kaavojen mukaan. Se mitä olemme kokeneet valmistaa meidät siihen, mitä odotamme tapahtuvan. Yllättävä käänne saakin meidät tajuamaan, että odotuksemme ja päässä olevat kaavamme ovatkin väärässä. (Morreall 2009, 11) Koomikko voi käyttää tätä keinoa ohjaamalla yleisön ensin setupilla yhteen suuntaan, ja sitten kääntämällä tämän kaiken nurin niskoin tehokkaalla punchlinella.

Victor Raskinin mukaan vitsin laukaisija saa yleisön tajuamaan, että vitsillä olikin koko ajan olemassa toinen, vastakkainen tulkinta. Vitsin teksti on yhteensopiva useamman koodin eli scriptin kanssa, kunnes punchlinella ensin oletettu koodi vaihtuu toiseen, yllättävämpään koodiin. (Raskin 1985, 114) Jos tämä toinen koodi on liian yllättävä eikä sovi riittävän hyvin yhteen tekstin kanssa, vitsin yleisö ei välttämättä heti tajua sitä. Mutta toisaalta, jos tämä uusi koodi on liian ilmiselvä, vitsin yleisö

saattaa arvata jo etukäteen koodien muutoksen, eikä koe vitsiä yllättävänä tai hauskana. Tämän takia oikea rytmi on niin tärkeää komiikassa.

Inkongruentin muutoksen tulee siis olla riittävän nopea, jottei vitsi pitkity liikaa. Johtuen nopeasta muutoksesta inkongruenssiteoria on mielestäni parhaimmillaan, kun sitä käytetään lyhyiden vitsien kanssa, eikä se sovellu yhtä hyvin kokonaisten, pitempien rutiinien tarkasteluun. Kun yksittäisessä vitsissä on selkeä punchline, joka saa toivottavasti aikaan naurun, voidaan yleensä myös tarkastella, mikä on yllättävä käänne, ja minkälainen koodi vaihtuu toiseen.

Louis C.K:n komiikka perustuu kuitenkin enemmän pitemmille rutiineille. Nämä rutiinit sisältävät toki useita vitsejä jotka käyttävät nopeaa näkökulman muutosta, mutta Louis C.K. ei käytä yhtä selkeästi perinteistä setup – punchline -rakennetta kuin monet muut koomikot. Louis C.K. käyttää myös paljon actouteja eli esittää itse karrikoituja hahmoja. Näitä hahmoja voidaan myös pitää tietynlaisia punchlineinä, ja joissain tapauksissa Louis C.K. käyttää niitä perinteisellä kaavalla, eli ensin puheellaan luo setupin ja oletuksen hahmosta, ja sitten actoutillaan esittää hahmon hieman erilaiseksi kuin yleisö oli sen luullut.

Lyhyessä rutiinissa *Crazy subway people (Live at the Comedy Store 2015, 13.05–15.00)* on useampi kerta, kun Louis C.K. käyttää yllättävää käännettä tehokeinona. Hän kertoo aluksi kuinka hän kerran matkusti metrolla, ja toteaa heti, ettei aio kertoa seksistä. Tämä johtuu siitä, että juuri aikaisemmassa rutiinissa hän vitsaili seksistä ja ilmeistä joita naiset tekevät seksin aikana. Tästä syystä yleisö voisi olettaa, että tämäkin rutiini kertoisi seksistä. Hän tekee actoutin jossa hän seisoo käsi päänsä vieressä, ikään kuin hän pitäisi metron tangosta kiinni. Hän kuitenkin kumoo nopeasti tämän tulkinnan ja toteaa, ettei hän pitänyt mistään kiinni, hän muuten vain seisoskeli käsi päänsä vieressä, ja että hän muutenkin kävelee kaupungilla samalla tavalla, käsi ylhäällä. Hän jatkaa puhumista metromatkastaan, ja kertoo kuinka kuuli jonkun hänen takanaan ääntelevän oudosti. Hän luo mielikuvan, jonka mukaan hullut eivät ole New Yorkin metrossa mikään yllätys. Kun hän on saanut luotua yleisön mieliin kuvan tyypillisestä hullusta, hän kumoo sen toteamalla, että kyseessä olikin ihan tavallisen näköinen nuori nainen, joka ilmeisesti opiskeli musiikkialaa ja avasi ääntään. Kun yleisö on saanut järkeenkäyvän selityksen naisen oudolle ääntelylle, Louis C.K. lopettaa rutiinin tekemällä actoutin opiskelijasta, ja esittää, että hän ei avaakaan ääntään, vaan ääntelee ärsyttäkseen muita matkustajia.

5.3 Huojennusteoria ja rutiini *Of course, but maybe*

Huojennusteorian mukaan jokin pelottava tai ahdistava asia muuttuu huumorin avulla sellaiseksi, että sitä pystytään käsittelemään. Erilaiset kiellot ja estot aiheuttavat hermostumista, ja nauru saa purettua tämän hermostumisen. Esimerkiksi kielletyt aiheet, tabut, aiheuttavat tällaista hermostumista.

Monissa Louis C.K:n rutiineissa hän käsittelee erilaisia tabuja. Kyseessä saattavat olla niin seksi, eritteet, väkivalta tai kielletyt ajatukset. Louis C.K. esimerkiksi puhuu pienistä lapsistaan tavalla, joka ei välttämättä ole monen mielestä hyväksyttävä. Hän kertoo, kuinka pienet lapset käyttäytyvät huonosti ja ovat hirviöitä. Vaikka monet aikuiset voivat olla samaa mieltä tästä asiasta, on kuitenkin jonkinlainen sosiaalinen tabu puhua asiasta ääneen.

Monissa Louis C.K:n tabuja käsittelevissä rutiineissa on rakenne, jossa hän ensin esittelee yleisen käytännön, jolla asiasta on tapana puhua (kuten että pienet lapset ovat rakkaita ja ihania). Tämän jälkeen hän kuitenkin alkaa käsitellä aihetta kielletyllä tavalla, joka voi purkaa yleisön hermostumista nauruna. Kaikkein selvemmin tämä rakenne tulee esille yhdessä hänen tunnetuimmista rutiineistaan, *Of course, but maybessa*. (*Oh My God* 2013, 1.04.22–1.08.44)

Hän kertoo rutiinissa, kuinka kaikilla ihmisillä on päässään niin hyviä kuin pahojakin ajatuksia, ja toivoo, että hyvät ajatukset voittaisivat. Hän alkaa kertoa, kuinka on totta kai selvää, että pähkinäallergisia lapsia täytyy suojella, ja heidän ruokansa täytyy pitää erossa pähkinöistä. Sitten hän kääntääkin näkökulman ja alkaa pohtia, että jos kaikki pähkinäallergiset kuolisivat pois, koko ongelmasta päästäisiin eroon vuodessa. Seuraavaksi esimerkiksi hän ottaa vieraissa maissa taistelevat sotilaat. Totta kai on tragedia, että he kuolevat kun he ovat taistelemassa oman maansa puolesta. Mutta toisaalta, hän toteaa, jos joku menee ase kourassa vieraaseen maahan, ei ehkä ole niin outoa että häntä ammutaan. Ehkäpä, jos tulet ammutuksi sen henkilön toimesta, jonka aioit itse ampua, niin se on hieman oma vikasi. (*Oh My God* 2013, 1.04.22–1.06.40)

Viimeisenä esimerkkinä rutiinissa hän ottaa orjuuden. Koska aihe tuntuu yleisön reaktioista päätellen olevan eniten tabu, hän toteaa yleisölle, että he antoivat jo aplodit pähkinäallergiaan kuoleville lapsille. Heillä ei ole oikeutta ruveta valikoiviksi tässä vaiheessa. Hän kertoo, että totta kai orjuus on kauhein asia mitä maailmassa on tapahtunut. Hän kuitenkin jatkaa toteamalla, että kaikki suuret saavutukset ihmiskunnan historiassa on saavutettu alistamalla muita. Hän nostaa esimerkeiksi pyramidit, rautatiet ja nykyajan mikroteknologian. Orjuus on yhä tänäkin päivänä suuri ongelma

maailmassa, mutta Louis C.K:n mukaan ihmiset eivät siitä välitä, vaan istuvat mieluummin wc-pytyllä kirjoittamassa ilkeitä kommentteja. (*Oh My God* 2013, 1.06.41–1.08.44)

On tabu asia ajatella, että jostain niin hirveästä asiasta kuin orjuus voisi seurata jotain positiivista. Samaten on väärin pohtia, että jos kaikki pähkinäallergiasta kärsivät ihmiset kuolisivat, koko ongelmasta päästäisiin. Huojennusteorian mukaan huumorilla tällaisia aiheita voidaan kuitenkin käsitellä ja niitä voidaan käsittää paremmin. Louis C.K. on itse todennut, että komiikalla yleisö voidaan saada kohtaamaan pelkonsa ja saada heidät nauramaan niille. (*Talking funny* 2011, 41.52–42.05)

Vaikka huojennusteorian mukaan huumorilla voidaan käsitellä tabuja aiheita, ja vaikka monien mukaan kaikista aiheista on mahdollista tehdä huumoria, on syytä muistaa, että kaikki eivät ole valmiita käsittelemään tabujaan, edes huumorin avulla. Monilla komediaklubeilla saatetaan varoittaa, jos esiintyjä esittää kovin mustaa huumoria, mikä on hyvä asia. Vaikka esiintyessään koomikolla on kenties hyvä mahdollisuus käsitellä tällaisia aiheita, yleisön tulee saada tietää, mitä he ovat tulossa katsomaan. Koomikon myös mielestäni sallitaan käsitellä tällaisia aiheita enemmän, sillä he ovat lavalla roolissa, eikä kaikkea heidän sanomaansa voida ottaa tosissaan.

6. Yhteenveto

Olen työssäni esitellyt ensinnäkin koko stand up -komiikkaa, ja sen jälkeen erityisesti Louis C.K:n tuotantoa. Louis C.K. on yksi 2000-luvun merkittävimmistä stand up -koomikoista, joka on kuitenkin kohuillaan onnistunut heittämään varjon uransa ylle. Olen myös työssäni esitellyt huumorintutkimuksen kolme merkittävintä teoriaa.

Mielestäni Louis C.K:n huumorin tutkimukseen sopii parhaiten huojausteoria. Suurimmassa osassa Louis C.K:n rutiineista käsitellään jotain tabua, asiaa, josta ei saisi keskustella. Nämä tabut voivat olla joka päiväisiä asioita, kuten isä pesemässä lastaan *Chewed upin* rutiinissa *The diaper* (*Chewed up* 2008, 41.31 – 44.11). Ulosteeet ja vaipanvaihto kuuluvat pienten lasten vanhempien elämään, mutta niistä julkisesti puhuminen on yleensä sosiaalisesti sopimatonta.

Toistuvat teemat Louis C.K:n tuotannossa ovat seksi ja seksuaalisuus, aggressiot sekä kielletyt tavat suhtautua omaan perheeseensä. Vaikka monet vanhemmat kokevat ainakin jossain vaiheessa kiukkua tai aggressioita omia lapsia kohtaan, tällaisten tunteiden ääneen sanominen on tabu. Louis C.K. kuitenkin sanoo senkin suoraan, jolloin yleisössä olevat vanhemmat voivat helpottuneesti nauraa. Tämä nauru todennäköisesti kuitenkin saattaa tulla siitä, että he ovat itsekin joskus ajatelleet samalla tavoin. Samoin Louis C.K:n esittämät aggressiot muita kohtaan ovat tuntemuksia, joita monet muutkin tuntevat, vaikka se ei olisi soveliaista.

Ylemmyysteoriaa voidaan puolestaan käyttää tutkimaan sitä, kenelle tai mille nauretaan. Vaikka Louis C.K. tekeekin paljon actouteja joissa hän esittää muita koomisella tavalla, hän ei mielestäni juurikaan pilkkaa muita tai niin sanotusti nauraisi alaspäin. Vaikka hän vitsaileekin toistuvasti esimerkiksi homoista ja homoudesta, hän ei kuitenkaan mielestäni naura homoille tai homoudelle, vaan sille, kuinka hankalaa asioiden käsittely joillekin on. Vaikka hän tekeekin esimerkiksi *Shamelessissa* actoutin hassusti käyttäytyvästä homosta, vitsin kärki on siinä, ettei hän tiedä miten hänen tulisi käyttäytyä, ei suhteessa henkilön homouteen, vaan hänen hassuuteensa. Hän ei tuomitse erilaista persoonaa, vaan tekee huumoria omasta suhtautumisestaan. (*Shameless* 2007, 22.10–23.05)

Inkongruenssiteoria, jossa tutkimuksen alla on yllättävä käänne, joka aiheuttaa koomisuuden, ei mielestäni sovellu Louis C.K:n kaltaisen, vahvasti pitempiä rutiineja käyttävän koomikon materiaalin tutkimukseen. Inkongruenssiteorialla voidaan toki tutkia yksittäistä vitsiä, ja stand up -komiikan

setup – punchline -rakennetta. Mutta kun kyseessä on koomikko, jonka esitykset koostuvat pitkistä rutiineista, joihin sisältyy paljon actouteja ja kielletyistä aiheista kumpuavia vitsejä, ei tämä teoria mielestäni ole parhaimmillaan.

Louis C.K. käsittelee rutiineissaan monesti valkoisen keski-ikäisen miehen elämää, ja siihen liittyviä tabuja. Hän ei ole ainut koomikko joka tekee näin, mutta hän on mielestäni yksi taitavimmista. Hän on erinomainen esiintyjä, ja koska hän ammentaa aiheensa omasta elämästään, hän saa juttunsa kuulostamaan henkilökohtaisemmilta kuin monilla muilla koomikoilla. Hän ei tyydy kertomaan tarinoita siitä, mitä hänelle tai hänen perheelleen on tapahtunut, vaan hän avaa omaa henkistä elämäänsä, ja sitä, miten hän itse kokee asiat.

Vaikka Louis C.K. vitsaileekin sopimattomista ajatuksistaan, hän ei yleensä sokeeraa niillä kuten jotkut muut koomikot. Toki hän tekee sitäkin välillä, mutta silloin hän yleensä nauraa itsekin, ja tuo muulla tavoilla ilmi, kuinka hänestä itsestäänkin hänen ajatuksensa ovat väärin. Hän myös monesti selittää pitemmissä rutiineissa syyt, miksi hän tuntee niin kuin tuntee. Kun hän esimerkiksi rutiinissa *I hate this kid* kertoo pitkään radikaaleista teoista, joita hän tekisi satuttaakseen tyttärensä luokalla olevaa poikaa, hän muistuttaa lopuksi, että hän tekisi sen kaiken vain suojellakseen tytärtänsä. (*Live at The Beacon Theater* 2011, 35.02 – 43.31)

Vaikka Louis C.K:n uran jatko olikin jonkin aikaa epävarma, juuri nyt vaikuttaa siltä, että hänen paluunsa myös suuremmille areenoille tuntuu vääjäämättömältä. Vaikka hän on onnistunut karkottamaan osan yleisöstään, on mahdollista, että suuri julkisuuskohu tuo hänelle uutta yleisöä. Aika kuitenkin näyttää, onko hän oppinut virheistään, ja kuinka suuren kolhun hänen suosionsa skandaali sai aikaan.

Lähteet

Tallenteet:

C.K., Louis (kirjoittaja). *Live in Houston*. [Audiotallenne] Yhdysvallat, 2001.

Kuunneltu YouTubesta 9.4.2019. Lea Schreiner. *Louis C K Live In Houston Stand Up Comedy*. Julkaistu 21.3.2017. https://www.youtube.com/watch?v=6b_k_4j8Cmo

C.K., Louis (kirjoittaja) ja Santos, Steven J. (ohjaaja). *Shameless*. [Audiotallenne] Yhdysvallat, HBO 2007

C.K., Louis (kirjoittaja ja ohjaaja) ja Hartman, Shannon (ohjaaja). *Chewed up*. [Videotallenne] Yhdysvallat, Image Entertainment 2008

C.K., Louis (kirjoittaja ja ohjaaja). *Hilarious*. [Videotallenne] Yhdysvallat, 2010.

C.K., Louis (kirjoittaja ja ohjaaja). *Live at the Beacon Theater*. [Videotallenne] Yhdysvallat, Pig Newton 2011

C.K., Louis (kirjoittaja). *Word: Live at the Carnegie Hall*. [Audiotallenne] Yhdysvallat, 2012

C.K., Louis (kirjoittaja ja ohjaaja). *Oh My God*. [Videotallenne] Yhdysvallat, Pig Newton 2013

C.K., Louis (kirjoittaja ja ohjaaja).. *Live at the Comedy Store*. [Videotallenne] Yhdysvallat, Pig Newton 2015

C.K., Louis (kirjoittaja ja ohjaaja).. *Louis C.K. 2017*. [Videotallenne] Yhdysvallat, Netflix 2017

Fleishman, Benn (tuottaja) & Moffitt, John (ohjaaja). *Talking funny*. [Videotallenne] Yhdysvallat, HBO 2011

Painetut lähteet:

- Aristoteles (1997). *Retoriikka. Runousoppi*. (Suom. Paavo Hohti.) Gaudeamus, Helsinki.
- Baldwin, Michelle (2010). *Burleskin pahuus*. (Suom. Tytti Heikkilä) Like, Helsinki.
- Bergson, Henri (2000). *Nauru. Tutkimus komiikan merkityksestä*. (Suom. Sanna Isto ja Marko Pasanen.) Loki-Kirjat, Helsinki.
- Carter, Judy (2001). *The Comedy Bible. From Stand-up to Sitcom – the Comedy Writer's Ultimate How-to Guide*. Fireside Book, New York.
- Diderot, Denis (1987). *Näyttelijän paradoksi*. (Suom. Marjatta Ecaré) Teatterikorkeakoulu, Helsinki.
- Freud, Sigmund (1983). *Vitsi ja sen yhteys piilotajuntaan*. (Suom. Mirja Rutanen) Love Kirjat, Helsinki.
- Hietalahti, Jarno (2018). *Huumorin ja naurun filosofia*. Gaudeamus, Helsinki.
- Jyvälä, Toni (2010). *Naurun metsästäjät*. Teatteri-lehti 2/2010, Porvoo.
- Jyvälä, Toni (2013). *Koomikon rooli. Ajatuksia stand up -komiikasta*. Metropolia opinnäytetyö, Helsinki.
- Kennedy, Dennis (toim.) (2003). *The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 1 A-L*. Oxford University Press, Oxford.
- Kennedy, Dennis (toim.) (2003). *The Oxford Encyclopedia of Theatre & Performance Volume 2 M-Z*. Oxford University Press, Oxford.
- Kilkku, Elina (2017). *Teatterin tyylilajit. Käytännön opas*. Nordbooks, Kemi.
- Kinnunen, Aarne (1972). *Huumori*. Teoksessa *Estetiikan kenttä*. Toimittaneet Markku Envall, Aarne Kinnunen ja Yrjö Sepänmaa. WSOY, Porvoo.

Kinnunen, Aarne (1994). *Huumorin ja koomisen keskeneräinen kysymys*. WSOY, Porvoo.

Knuuttila, Seppo (1992). *Kansanhuumorin mieli. Kaskut maailmankuvan aineksena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. Väitöskirja Joensuun yliopistosta.

Koponen, Pia (2004). *Improkirja*. Like, Helsinki.

Lindfors, Antti (2015). *Ironia ja kontekstualisoinnin merkit stand up-komiikassa*. Teoksessa *Huumorin skaalat. Esitys, tyyli, tarkoitus*. Toimittaneet Seppo Knuuttila, Pekka Hakamies ja Elina Lampela. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Mintz, Lawrence E. (1987). *Standup Comedy as Social and Cultural Mediation*. Teoksessa *American Humor*. Toimittanut Arthur Power Dudden. Oxford University Press. New York.

Morreall, John (2009). *Comic Relief. A Comprehensive Philosophy of Humor*. Wiley-Blackwell, Chichester.

Palmer, Jerry (1994). *Taking Humour Seriously*. Routledge, London.

Quinn, Michael L. (2005). *Tähteys ja näyttelemisen semiotiikka*. Teoksessa *Teatteriesityksen tutkiminen*. Toimittanut Pirkko Koski. Like, Helsinki.

Raskin, Victor (1985). *Semantic mechanisms of humor*. D. Reidel Publishing Company, Dordrecht.

Sauter, Willmar (2000). *The theatrical event. Dynamics of performance and perception*. University of Iowa press, Iowa City.

Toikka, Markku (2018). *Elämäni stand upin palveluksessa*. Books on Demand, Helsinki.

Toikka, Markku & Vento, Maritta (2000). *Ala naurattaa! Stand up -komedian käsikirja*. Like, Helsinki.

Wickham, Glynn (1992). *Teatterihistoria*. (Suom. Kalevi Nyytäjä.) Painatuskeskus, Helsinki.

Wickström, André (2005). *Das humoristische manifest. Kirja stand up -komiikasta*. WSOY, Helsinki.

Internet-lähteet:

Brodie, Ian (2014). *A Vulgar Art: A New Approach to Stand-Up Comedy*. University Press of Mississippi, Jackson. [e-kirja]

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=1821013>. [Luettu 11.4.2019.]

C.K., Louis (2011b). *A statement from Louis C.K.* Louisck.net [verkkoartikkeli]. 13.12.2011
<https://louisck.net/news/a-statement-from-louis-c-k>. [Luettu 9.4.2019]

C.K., Louis (2012b). *Hi again from Louis C.K.* Louisck.net [verkkoartikkeli]. 11.5.2012.
<https://louisck.net/news/hi-again-from-louis-c-k>. [Luettu 9.4.2019]

C.K., Louis (2015b). *Purchase Live at the Comedy Store*. Louisck.net [verkkoartikkeli]. 27.1.2015.
<https://louisck.net/purchase/live-at-the-comedy-store>. [Luettu 9.4.2019]

Farhi, Paul (2008). *One Comic, Twice the Laughs*. Washington Post [verkkolehti]. 24.6.2008.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/06/23/AR2008062300876.html>.
[Luettu 9.4.2019]

Gawker.com (2012). *Which Beloved Comedian Likes to Force Female Comics to Watch Him Jerk Off?* [verkkolehti] 19.3.2012. <http://gawker.com/5894527/which-beloved-comedian-likes-to-force-female-comics-to-watch-him-jerk-off>. [Luettu 9.4.2019]

Itzkoff, Dave (2018). *Jerry Seinfeld on Louis C.K., Roseanne and Tense Times in Comedy*. New York Times [verkkolehti]. 26.10.2018. <https://www.nytimes.com/2018/10/26/arts/television/jerry-seinfeld-interview.html>. [Luettu 9.4.2019]

Know Your Meme meemiopas. *Bill Murray*. [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 21.12.2017.
<https://knowyourmeme.com/memes/people/bill-murray>. [Luettu 9.4.2019]

McGlynn, Katla (2011). *Louis C.K. Honoring George Carlin In 2010: 'I'm Doing Exactly What He Taught Me To Do'*. Huffington Post [verkkolehti]. 6.9.2011. (Muokattu 6.12.2017)

https://www.huffpost.com/entry/louis-ck-honors-george-carlin-video_n_950134. [Luettu 9.4.2019]

Morreall, John (1983). *Taking laughter seriously*. State university of New York, Albany. [e-kirja].

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=7653>.

[Luettu 11.4.2019]

New York Times (2017). *Louis C.K. Responds to Accusations: 'These Stories Are True'*. New York Times [verkkolehti]. 10.11.2017.

<https://www.nytimes.com/2017/11/10/arts/television/louis-ck-statement.html>. [Luettu 9.4.2019]

Nickolai, Nate (2018). *Sarah Silverman Says Louis C.K. Masturbated in Front of Her With Her Consent*. Variety [verkkolehti]. 22.10.2018. <https://variety.com/2018/tv/news/sarah-silverman-louis-ck-masturbated-1202988208/>. [Luettu 9.4.2019]

Ryzik, Melena, Buckley, Cara ja Kantor, Jodi (2017). *Louis C.K. Is Accused by 5 Women of Sexual Misconduct*. New York Times [verkkolehti]. 9.11.2017.

<https://www.nytimes.com/2017/11/09/arts/television/louis-ck-sexual-misconduct.html>.

[Luettu 9.4.2019]

Serba, John (2012). *Anthony Jeselnik promises to craft cancer jokes just for LaughFest*. MLive [verkkolehti]. 5.3.2012.

https://www.mlive.com/entertainment/grand-rapids/2012/03/anthony_jeselnik_promises_to_c.html.

[Luettu 9.4.2019]

Sharf, Zack (2018). *Louis C.K. Says He Lost \$35 Million and Went to 'Hell and Back' Due to Sexual Misconduct Fallout*. Indiewire [verkkolehti]. 16.10.2018. <https://www.indiewire.com/2018/10/louis-ck-lost-35-million-went-to-hell-sexual-misconduct-fallout-1202012475/>. [Luettu 9.4.2019]

Ugwu, Reggie (2018). *Louis C.K.'s Return to the Stage Incites a Range of Emotions*. New York Times [verkkolehti]. 28.8.2018.

<https://www.nytimes.com/2018/08/28/arts/louis-ck-comeback-reaction.html>. [Luettu 9.4.2019]

Weiner, Jonah (2011). *How Louis C.K. Became the Darkest, Funniest Comedian in America*. Rolling Stone [verkkolehti]. 22.12.2011. <https://www.rollingstone.com/movies/movie-news/how-louis-c-k-became-the-darkest-funniest-comedian-in-america-101474/>. [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Chewed up* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 20.4.2018. https://en.wikipedia.org/wiki/Chewed_Up. [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Hilarious* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 30.1.2019. [https://en.wikipedia.org/wiki/Hilarious_\(film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Hilarious_(film)). [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Live at the Beacon Theater* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 7.12.2018. https://en.wikipedia.org/wiki/Live_at_the_Beacon_Theater. [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Live in Houston* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 24.10.2018. [https://en.wikipedia.org/wiki/Live_in_Houston_\(Louis_C.K._album\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Live_in_Houston_(Louis_C.K._album)). [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Louis C.K.* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 23.3.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_C.K. [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Minstrel show* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 1.4.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Minstrel_show. [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Music hall* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 24.2.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Music_hall. [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Oh My God* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 7.12.2018. [https://en.wikipedia.org/wiki/Oh_My_God_\(Louis_C.K._special\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Oh_My_God_(Louis_C.K._special)). [Luettu 9.4.2019]

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: *Prop comedy* [verkkodokumentti]. Viimeksi muokattu 22.1.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Prop_comedy. [Luettu 9.4.2019]

Yamato, Jen (2016). *Roseanne Barr Calls Out Louis C.K.: 'I've Heard So Many Stories'*. Daily Beast [verkkolehti]. 30.6.2016. <https://www.thedailybeast.com/roseanne-barr-calls-out-louis-ck-ive-heard-so-many-stories>. [Luettu 9.4.2019]

Yang, Rachel (2019). *Janeane Garofalo Defends Louis C.K.: 'Leave Him Alone...He Has Paid Heavily'*. Variety [verkkolehti]. 11.1.2019. <https://variety.com/2019/biz/news/janeane-garofalo-defends-louis-c-k-sexual-misconduct-comedy-1203105862/>. [Luettu 9.4.2019]

Liitteet:

Louis C.K:n vastaus syytöksiin seksuaalisesta ahdistelusta:

"I want to address the stories told to the New York Times by five women named Abby, Rebecca, Dana, Julia who felt able to name themselves and one who did not.

These stories are true. At the time, I said to myself that what I did was okay because I never showed a woman my dick without asking first, which is also true. But what I learned later in life, too late, is that when you have power over another person, asking them to look at your dick isn't a question. It's a predicament for them. The power I had over these women is that they admired me. And I wielded that power irresponsibly.

I have been remorseful of my actions. And I've tried to learn from them. And run from them. Now I'm aware of the extent of the impact of my actions. I learned yesterday the extent to which I left these women who admired me feeling badly about themselves and cautious around other men who would never have put them in that position.

I also took advantage of the fact that I was widely admired in my and their community, which disabled them from sharing their story and brought hardship to them when they tried because people who look up to me didn't want to hear it. I didn't think that I was doing any of that because my position allowed me not to think about it.

There is nothing about this that I forgive myself for. And I have to reconcile it with who I am. Which is nothing compared to the task I left them with.

I wish I had reacted to their admiration of me by being a good example to them as a man and given them some guidance as a comedian, including because I admired their work.

The hardest regret to live with is what you've done to hurt someone else. And I can hardly wrap my head around the scope of hurt I brought on them. I'd be remiss to exclude the hurt that I've brought on people who I work with and have worked with who's professional and personal lives have been impacted by all of this, including projects currently in production: the cast and crew of Better Things, Baskets, The Cops, One Mississippi, and I Love You Daddy. I deeply regret that this has brought negative attention to my manager Dave Becky who only tried to mediate a situation that I caused. I've brought anguish and hardship to the people at FX who have given me so much The Orchard who took a chance on my movie and every other entity that has bet on me through the years.

I've brought pain to my family, my friends, my children and their mother.

I have spent my long and lucky career talking and saying anything I want. I will now step back and take a long time to listen.

Thank you for reading."

(New York Times 10.11.2017)